

SGS QUALIFOR
(Associated Documents)

Doc. Number: **AD 36A-16**

Doc. Version date: **24/12/2014**

Page: **1 of 85**

Approved by: **Gerrit Marais**

FOREST MANAGEMENT CERTIFICATION REPORT
RAPORT Z PROCESU CERTYFIKACJI GOSPODARKI LEŚNEJ

SECTION A: PUBLIC SUMMARY
ROZDZIAŁ A: PUBLICZNIE DOSTĘPNE STRESZCZENIE

Project Nr: Nr projektu:	PL/FR 10728
Client: Podmiot certyfikowany:	Regional Directorate of State Forests in Białystok Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Białymstoku
Web Page: Adres www:	http://www.bialystok.lasy.gov.pl/web/augustow http://www.bialystok.lasy.gov.pl/web/bielsk http://www.bialystok.lasy.gov.pl/web/borki http://www.bialystok.lasy.gov.pl/web/czarna_bialostocka http://www.bialystok.lasy.gov.pl/web/czerwony_dwor http://www.bialystok.lasy.gov.pl/web/dojlidy http://www.bialystok.lasy.gov.pl/web/drygaly http://www.bialystok.lasy.gov.pl/web/elk http://www.bialystok.lasy.gov.pl/web/gizycko http://www.bialystok.lasy.gov.pl/web/goldap http://www.bialystok.lasy.gov.pl/web/gleboki_brod http://www.bialystok.lasy.gov.pl/web/knyszyn http://www.bialystok.lasy.gov.pl/web/krynki http://www.bialystok.lasy.gov.pl/web/lomza http://www.bialystok.lasy.gov.pl/web/maskulinskie http://www.bialystok.lasy.gov.pl/web/nowogrod http://www.bialystok.lasy.gov.pl/web/nurzec http://www.bialystok.lasy.gov.pl/web/olecko http://www.bialystok.lasy.gov.pl/web/pisz http://www.bialystok.lasy.gov.pl/web/pomorze http://www.bialystok.lasy.gov.pl/web/plaska http://www.bialystok.lasy.gov.pl/web/rajgrad http://www.bialystok.lasy.gov.pl/web/rudka http://www.bialystok.lasy.gov.pl/web/suprasl

This document is issued by the Company under its General Conditions of Service accessible at www.sgs.com/en/Terms-and-Conditions.aspx.

Attention is drawn to the limitation of liability, indemnification and jurisdiction issues defined therein.

Any holder of this document is advised that information contained hereon reflects the Company's findings at the time of its intervention only and within the limits of Client's instructions, if any. The Company's sole responsibility is to its Client and this document does not exonerate parties to a transaction from exercising all their rights and obligations under the transaction documents. Any unauthorized alteration, forgery or falsification of the content or appearance of this document is unlawful and offenders may be prosecuted to the fullest extent of the law.

Address: Adres: Country: Kraj:	http://www.bialystok.lasy.gov.pl/web/suwalki http://www.bialystok.lasy.gov.pl/web/szczebra http://www.bialystok.lasy.gov.pl/web/walily http://www.bialystok.lasy.gov.pl/web/zednia Lipowa Street 51, 15-424 Białystok ul. Lipowa 51, 15-424 Białystok Poland Polska		
Certificate Nr. Numer certyfikatu Date of Issue Data wystawienia Evaluation Standard Standard zastosowany do oceny	SGS-FM/COC-008962 11 Aug 2016 SGS Forest Management Standard (AD33) adapted for Poland, version 09 of 09.05.2013 Standard Gospodarki Leśnej SGS (AD33) dostosowany do warunków Polski, wersja 09 z 09.05.2013 r.	Certificate Type: Rodzaj certyfikatu Date of expiry: Data ważności Forest Management Gospodarka leśna 10 Aug 2021	
Forest Zone: Strefa leśna Total Certified Area Całkowita powierzchnia certyfikowana Scope: Zakres certyfikatu Location of the FMUs included in the scope Lokalizacja jednostek gospodarki leśnej objętych zakresem certyfikatu	Temperate Umiarkowana 572 332.60 ha Forest Management of forests in the north-eastern part of Poland for the production of softwood and hardwood timber. Zarządzanie lasami w północno -wschodnim regionie Polski w celu produkcji drewna iglastego i liściastego. North-eastern part of Poland Północno-wschodni region Polski	Company Contact Person: Osoba kontaktowa: Address: Adres: Tel: Fax Email:	Adam Pawłowski – certification coordinator Adam Pawłowski – koordynator ds. certyfikacji Lipowa Street 51, 15-424 Białystok, Poland ul. Lipowa 51, 15-424 Białystok, Polska +48 85 748 18 00 +48 85 652 23 73 adam.pawlowski@bialystok.lasy.gov.pl
Re-assessment audit Audyt wznowiający Surveillance 1 Okresowy 1 Surveillance 2 Okresowy 2 Surveillance 3 Okresowy 3 Surveillance 4 Okresowy 4	<p style="text-align: center;">Dates: Terminy audytów:</p> 11-15.04.2016 		

**Date the current
version of the report
was finalised**

24.06.2016

**Data ukończenia
aktualnej wersji
raportu**

Copyright:

© 2010 SGS South Africa (Pty) Ltd

All rights reserved

TABLE OF CONTENTS / SPIS TREŚCI

CERTIFICATION PROCESS AND DOCUMENT CONTROL.....	Error! Bookmark not defined.
1. SCOPE OF CERTIFICATE / ZAKRES CERTYFIKATU	7
2. COMPANY BACKGROUND / Opis przedsiębiorstwa	15
2.1 Ownership / Własność	15
2.2 Company Key Objectives / Główne cele przedsiębiorstwa	16
2.3 Company History / Historia przedsiębiorstwa	21
2.4 Organisational Structure / Struktura organizacyjna	22
2.5 Ownership and Use Rights / Prawa własności i użytkowania	23
2.6 Legislative, Administrative and Land Use Context / Uwarunkowania prawne, administracyjne i wynikające z form użytkowania terenu	23
2.7 Other Land Uses / Inne formy użytkowania	24
2.8 Non-certified Forests / Lasy niecertyfikowane	24
3. FOREST MANAGEMENT SYSTEM / System gospodarki leśnej	27
3.1 Bio-physical setting / Warunki naturalne	27
3.2 History of use / Historia użytkowania	29
3.3 Planning process / Proces planowania	29
3.4 Harvest and regeneration / Pozyskanie i odnowienie	31
3.5 Monitoring processes / Procesy nadzoru i monitoringu	33
4. SOCIO-ECONOMIC AND ENVIRONMENTAL CONTEXT / Warunki społeczno-ekonomiczne i środowiskowe	35
4.1 Social aspects / Aspekty społeczne	35
4.2 Environmental aspects / Aspekty środowiskowe	36
4.3 Administration, Legislation and Guidelines / Administracja, prawodawstwo i wytyczne	38
5. CHANGES IN MANAGEMENT, HARVESTING, SILVICULTURE AND MONITORING / Zmiany w zarządzaniu, pozyskaniu, hodowli lasu i monitoringu	40
6. PREPARATION FOR THE EVALUATION / Przygotowanie do audytu	40
6.1 Schedule / Harmonogram	40
6.2 Team / Zespół prowadzący audyt	40
6.3 Checklist Preparation / Przygotowanie listy sprawdzającej	41
6.4 Stakeholder notification / Informacja dla zainteresowanych stron	42
7. THE EVALUATION / Audyt	42
7.1 Opening meeting / Spotkanie otwierające	42
7.2 Document review / Przegląd dokumentów	42
7.3 Sampling and Evaluation Approach / Wybór prób i metoda oceny	42
7.4 Field assessments / Wizyty terenowe	43
7.5 Stakeholder interviews / Rozmowy z zainteresowanymi stronami	43
7.6 Summing up and closing meeting / Podsumowanie i spotkanie zamykające	44

8.	EVALUATION RESULTS / Wyniki audytu	45
8.1	Findings related to the general QUALIFOR Programme / Ogólne stwierdzenia odnoszące się do Programu Qualifor	45
9.	CERTIFICATION DECISION / DECYZJA DOTYCZĄCA CERTYFIKATU	63
10.	MAINTENANCE OF CERTIFICATION / Utrzymanie certyfikatu	64
11.	RECORD OF CORRECTIVE ACTION REQUESTS (CARs) / Rejestr poleceń działań korygujących (PDK)	66
12.	RECORD OF OBSERVATIONS / Rejestr obserwacji	70
13.	RECORD OF STAKEHOLDER COMMENTS AND INTERVIEWS / Rejestr uwag i stwierdzeń wniesionych przez zainteresowane strony	75
14.	RECORD OF COMPLAINTS / Rejestr skarg	85

**ASSOCIATED DOCUMENTS (not part of the Public Summary)/
DOKUMENTY TOWARZYSZĄCE (niebędące częścią Publicznie Dostępnego
Streszczenia)**

AD 20:	Evaluation Itinerary / Harmonogram audytu
AD 21:	Attendance Record / Lista obecności
AD 26:	Corrective Action Requests / Polecenia Działań Korygujących
AD 36-B:	Evaluation - Observations and Information on Logistics / Ocena i informacje na temat przebiegu audytu
AD 40:	Stakeholder Reports / Raporty Zainteresowanych Stron
	Evaluation team CV's / CV członków zespołu audytującego
	List of stakeholders contacted / Lista poinformowanych stron

Complaints and Disputes / Skargi i spory

Procedures for submitting complaints, appeals and disputes, and the SGS processing of such are published on <http://www.sgs.com/Forestry>. This information is also available on request – refer contact details on the first page.

Procedury dotyczące wnoszenia skarg, uwag i sporów oraz ich rozpatrywania przez SGS opublikowane są na stronie <http://www.sgs.com/Forestry>. Informacje na ten temat dostępne są również na życzenie – patrz szczegóły dotyczące kontaktu na pierwszej stronie.

INTRODUCTION / WSTĘP

The purpose of the evaluation was to evaluate the operations of 28 forest management units supervised by Regional Directorate of State Forests in Białystok against the requirements of the QUALIFOR Programme, the SGS Group's forest certification programme accredited by Forest Stewardship Council.

Celem przeprowadzonego audytu wznawiającego było ocena gospodarki leśnej, prowadzonej przez 28 nadleśnictw wchodzących w skład Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Białymstoku, w świetle wymagań Programu QUALIFOR – programu certyfikacyjnego Grupy SGS, posiadającego akredytację Forest Stewardship Council (FSC).

1. SCOPE OF CERTIFICATE / ZAKRES CERTYFIKATU

The scope of the certificate falls within the Temperate Forest Zone and includes 28 Forest Management Units (FMUs) as described below.

Zakres certyfikatu obejmuje lasy strefy umiarkowanej i zawiera 28 gospodarstw leśnych (nadleśnictw) opisanych poniżej.

Description / nazwa				
Description / nazwa	Ownership / Własność	Area (ha) Powierzchnia	Longitude E/ Długość geograficzna	Latitude N/ Szerokość geograficzna
Augustów	State Treasury /Skarb Państwa	26023.83	23° 01' 14"	53° 51' 11"
Bielsk	State Treasury /Skarb Państwa	21118.67	23° 11' 22"	52° 45' 03"
Borki	State Treasury /Skarb Państwa	25898.09	21° 55' 33"	54° 04' 53"
Czarna Białostocka	State Treasury /Skarb Państwa	26045.08	23° 16' 33"	53° 18' 24"
Czerwony Dwór	State Treasury /Skarb Państwa	16971.30	22° 11' 27"	54° 07' 42"
Dojlidy	State Treasury /Skarb Państwa	16144.01	23° 08' 53"	53° 09' 40"
Drygały	State Treasury /Skarb Państwa	32029.11	22° 06' 51"	53° 41' 14"
Ełk	State Treasury /Skarb Państwa	22008.80	22° 24' 29"	53° 48' 21"
Giżycko	State Treasury /Skarb Państwa	25404.49	21° 47' 04"	54° 01' 42'
Głęboki Bród	State Treasury /Skarb Państwa	9563.44	23° 17' 27"	53° 58' 30"
Goldap	State Treasury	13724.57	22° 19' 12"	54° 19' 01"

Description / nazwa				
Description / nazwa	Ownership / Własność	Area (ha) Powierzchnia	Longitude E/ Długość geograficzna	Latitude N/ Szerokość geograficzna
	/Skarb Państwa			
Knyszyn	State Treasury /Skarb Państwa	12638.27	22° 48' 32"	53° 24' 21"
Krynki	State Treasury /Skarb Państwa	14835.70	23° 38' 08"	53° 15' 27"
Łomża	State Treasury /Skarb Państwa	21935.29	22° 03' 43"	53° 10' 51"
Maskulińskie	State Treasury /Skarb Państwa	28317.00	21° 33' 58"	53° 38' 33"
Nowogród	State Treasury /Skarb Państwa	16612.59	21° 50' 42"	53° 13' 52"
Nurzec	State Treasury /Skarb Państwa	23520.57	23° 05' 11"	52° 27' 20"
Olecko	State Treasury /Skarb Państwa	20304.86	22° 30' 44"	54° 01' 25"
Pisz	State Treasury /Skarb Państwa	36472.09	21° 47' 09"	53° 37' 05"
Płaska	State Treasury /Skarb Państwa	22028.13	23° 13' 30"	53° 52' 50"
Pomorze	State Treasury /Skarb Państwa	15860.66	23° 21' 49"	54° 03' 24"
Rajgród	State Treasury /Skarb Państwa	12097.32	22° 39' 38"	53° 42' 01"
Rudka	State Treasury /Skarb Państwa	15358.16	22° 44' 15"	52° 42' 42"
Supraśl	State Treasury /Skarb Państwa	17452.36	23° 20' 50"	53° 13' 02"
Suwałki	State Treasury /Skarb Państwa	14280.27	22° 55' 52"	54° 05' 23"
Szczebra	State Treasury /Skarb Państwa	19755.37	22° 58' 50"	53° 54' 55"
Waliły	State Treasury /Skarb Państwa	15825.74	23° 39' 33"	53° 06' 16"
Żednia	State Treasury /Skarb Państwa	30106.83	23° 28' 40"	53° 05' 13"

Size of FEs: Wielkość nadleśnictw		
	Nr of FMUs / Liczba	Area (ha) Powierzchnia
Less than 100ha / poniżej 100 ha	-	-
100 to 1000 ha in area / od 100 ha do 1000 ha	-	-
1001 to 10000 ha in area / od 1000 ha do 10 000 ha	1	9 563.44 ha
More than 10 000 ha in area / powyżej 10 000 ha	27	562 769.16 ha
Total / Razem	28	572 332.60 ha

Total Area in the Scope of the Certificate that is / Całkowita powierzchnia objęta zakresem certyfikatu:	
	Area (ha) Powierzchnia
Privately managed / prywatna	-
State Managed / państwowa	572 332.60 ha
Community Managed / wspólnotowa	

Composition of the Certified Forest(s) / Skład certyfikowanych lasów	
	Area (ha) Powierzchnia
Area of forest protected from commercial harvesting of timber and managed primarily for conservation objectives / Powierzchnia lasów chronionych wyłączonych z pozyskania gospodarczego i zagospodarowana głównie dla celów konserwatorskich – ochrony przyrody	36 836.04 ha
Area of forest protected from commercial harvesting of timber and managed primarily for production of NTFPs or services / Powierzchnia lasów wyłączonych z pozyskania gospodarczego i zagospodarowana głównie w celu użytkowania nieprodukcyjnych funkcji lasu	36 891.40 ha
Area of forest classified as “high conservation value forest” / Powierzchnia lasów określona jako „lasy o szczególnej wartości ochronnej”	HCVF 1.1.a: 16 413,60 ha HCVF 1.1.b: 87 953.67 ha HCVF 1.2: 18 708,01 ha HCVF 2: 278 368.25 ha HCVF 3.1: 11 181.76 ha HCVF 3.2: 56 602.51 ha HCVF 4.1: 86 717.36 ha HCVF 4.2: 4 588.18 ha HCVF 6: 1 865.78 ha
Total area of production forest (i.e. forest from which timber may be harvested) / Całkowita powierzchnia lasów gospodarczych (z pozyskaniem drewna)	498 038.56 ha
Area of non-forest managed primarily for conservation objectives / Powierzchnia nieleśna zagospodarowana dla celów ochrony przyrody	566.6 ha
Area of production forest classified as “plantation” / Powierzchnia plantacji	-
Area of production forest regenerated primarily by replanting / Powierzchnia leśna odnowiona sztucznie	510 391.02 ha
Area of production forest regenerate primarily by natural regeneration / Powierzchnia leśna odnowiona naturalnie	27 206.82 ha

List of High Conservation Values / Lista szczególnych wartości ochronnych	
Description / Opis	Notes / Uwagi
Nature reserves / Rezerваты przyrody	99 nature reserves – 18 694.63 ha / 99 rezerwatów przyrody – 18 694,63 ha
Bird nest buffer zones / Strefy ochronne wokół gniazd	361 protective Buffer zones – 18 519.01ha / 361 strefy ochronne – 18 519,01 ha
Lichens buffer zones / Strefy ochrony porostów	88 zones – 189,00 ha / 88 stref – 189,00 ha
Forest with high landscape and nature values / Lasy cenne przyrodniczo i krajobrazowo	<p>37 protected landscape areas – 264302,9 ha / 37 obszarów chronionego krajobrazu – 264302,9 ha</p> <p>177 ecological sites – 753.14 ha / 177 użytków ekologicznych – 753,14 ha</p> <p>Areas of Natura 2000 / Obszary Natura 2000:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 20 Special Protection Areas (SPA) – 307 693.44 ha / 20 Obszarów Specjalnej Ochrony Ptaków (OSO) – 307 693,44 ha - 34 Special Areas of Conservation (SAC) – 264 796,00 ha / 34 Specjalne Obszary Ochrony Siedlisk (SOO) – 264 796,00 ha <p>6 Landscape Parks – 88 948.00 ha / 6 Parków Krajobrazowych – 88 948,00 ha</p> <p>406 nature monuments / 406 pomniki przyrody</p> <p>Ecotone zones along watercourses and around water bodies – 7 727.59 ha / Strefy ekotonowe przy ciekach i zbiornikach wodnych – 7 727,59 ha</p> <p>Old stands and biogroups left out on the harvesting sites – 3135.45 ha / Kępy i biogrupy pozostawione na zrębach – 3 135,45 ha</p> <p>Lichen Scots pine forest (Cladonio-Pinetum) – 1062.92 ha / Bory chrobotkowe (Cladonio-Pinetum) – 1 062,92 ha</p> <p>Conservative stands – 170.39 ha / Drzewostany zachowawcze – 170,39 ha</p> <p>Swamps and peat bogs – 12754.45 ha / Bagna i torfowiska – 12 754,45 ha</p> <p>Not managed meadows and swards – 2115.46 ha / nieużytkowane łąki i murawy – 2 115,46 ha</p> <p>Small water bodies and ponds – 514.85 ha / oczka wodne i stawy – 514,85 ha</p>
Different categories of protective forests / Różne kategorie lasów ochronnych	<p>Forest around the towns – 26815.04 ha / Lasy wokół miast – 26 815,04 ha</p> <p>Water protective forests – 75393.82 ha / Lasy wodochronne – 75 393,82 ha</p> <p>Soil protective forests – 4170.49 ha / Lasy glebochronne – 4 170,49 ha</p> <p>Valuable parts of native nature – 136592.79 ha / Cenne fragmenty rodzimej przyrody – 136 592,79 ha</p> <p>Excluded from harvesting seed-stands – 1672.82 ha / Wyłączone drzewostany nasienne – 1 672,82 ha</p>

List of Timber Product Categories / Lista kategorii produktów drzewnych				
Product Class / Klasa produktu	Product Type / Typ produktu	Trade Name / Nazwa handlowa	Category / Kategoria	Species / Gatunki
Wood in the rough Drewno surowe	Logs of coniferous wood Drewno surowe iglaste	Logs of coniferous wood Drewno okrągłe iglaste	Conifer Iglaste	<i>Pinus sylvestris</i> <i>Picea abies</i> <i>Larix sp.</i>
Wood in the rough Drewno surowe	Logs of deciduous wood Drewno surowe liściaste	Logs of deciduous wood Drewno okrągłe liściaste	Deciduous (Hardwood) Liściaste	<i>Fagus silvatica</i> <i>Betula pendula</i> <i>Padus avium</i> <i>Cerasus avium</i> <i>Quercus robur</i> <i>Carpinus betulus</i> <i>Salix caprea</i> <i>Fraxinus excelsior</i> <i>Acer pseudoplatanus</i> <i>Acer platanoides</i> <i>Tilia cordata</i> <i>Alnus glutinosa</i> <i>Alnus incana</i> <i>Populus tremula</i> <i>Populus alba</i> <i>Salix alba</i> <i>Ulmus minor</i>
Wood in the rough Drewno surowe	Fuel wood Drewno opałowe / energetyczne	Coniferous fuel wood Drewno opałowe / energetyczne iglaste	Conifer Iglaste	<i>Pinus sylvestris</i> <i>Picea abies</i> <i>Larix sp.</i>
Wood in the rough Drewno surowe	Fuel wood Drewno opałowe / energetyczne	Deciduous fuel wood Drewno opałowe / energetyczne liściaste	Deciduous (Hardwood) Liściaste	<i>Fagus silvatica</i> <i>Betula pendula</i> <i>Padus avium</i> <i>Cerasus avium</i> <i>Carpinus betulus</i> <i>Salix caprea</i> <i>Fraxinus excelsior</i> <i>Acer pseudoplatanus</i> <i>Acer platanoides</i> <i>Tilia cordata</i> <i>Alnus glutinosa</i> <i>Alnus incana</i> <i>Populus tremula</i> <i>Populus alba</i> <i>Salix alba</i> <i>Ulmus minor</i>

Annual Timber Production / Roczna produkcja drewna				
Species (botanical name) / Gatunek (nazwa botaniczna)	Species (common name) / Nazwa popularna	Area (ha) / Powierzchnia	Maximum Annual Sustainable Yield (m ³) / Maksymalne roczne pozyskanie	
			Projected / planowane	Actual / rzeczywiste
<i>Larix decidua</i>	European larch / Modrzew europejski	1779.60	9 182.00	10 247.27
<i>Pinus sylvestris</i>	Scots pine / Sosna zwyczajna	349 388.49	1 555 607.00	1 591 867.01
<i>Picea abies</i>	Norway spruce / Świerk pospolity	51 070.01	666 999.00	639 476.69
<i>Abies alba</i>	European silver fir / Jodła pospolita	6.95	0	0
<i>Pseudotsuga sp.</i>	Douglas-fir / Daglezja	11.9	8.00	0
<i>Robinia pseudoacacia</i>	Black locust / Robinia akacjowa	5.60	109.00	223.62
<i>Fagus sylvatica</i>	European Beech / Buk pospolity	47.1	1096.00	1739.83
<i>Betula pendula</i>	Silver birch / Brzoza brodawkowata	42 320.66	250 924.00	253 017.05
<i>Padus avium</i>	Bird cherry / Czeremcha pospolita		368.00	840.25
<i>Prunus padus</i>	Wild cherry / Czereśnia pospolita		0	50.48
<i>Quercus sp.</i>	Oak / Dąb	39 182.58	102 758.00	95 198.26
<i>Carpinus betulus</i>	European hornbeam / Grab pospolity	1 555.01	36 949.00	37 179.05
<i>Fraxinus excelsior</i>	European ash / Jesion wyniosły	1297.2	12 628.00	14 293.94
<i>Acer pseudoplatanus</i>	Sycamore / Klon jawor	37	196.00	117.11
<i>Acer platanoides</i>	Norway maple / Klon pospolity	95	5 132.00	6 585.00
<i>Aesculus hippocastanum</i>	Horse-chestnut / Kasztanowiec biały		0	0
<i>Tilia cordata</i>	Small-leaved lime / Lipa drobnolistna	1340.60	15 007.00	15 125.02
<i>Corylus avellana</i>	Common hazel / Leszczyna pospolita		0	917.32
<i>Alnus sp.</i>	Alder / Olsza	38959.1	128 678.00	131 796.31
<i>Populus tremula</i>	Aspen / Topola osika	2 329.38	48 254.00	43 890.42
<i>Populus sp.</i>	Poplar / Topola	70.53	2 255.00	2 001.60
<i>Salix sp</i>	Willow / Wierzba	3.4	652.00	1000.05
<i>Ulmus minor</i>	Field elm / Wiąz pospolity	50.9	1499.00	1794.00
Other	Other coniferous / Pozostałe iglaste		60.00	83.92
Other	Other deciduous / Pozostałe liściaste		0	37.99
Totals		529 551.01	2 838 375.00	2 847 482.24

Approximate Annual Commercial Production of Non-Timber-Forest-Products / Przybliżona roczna produkcja leśnych produktów niedrzewnych				
Product / Produkt	Species / gatunek		Unit of measure / Jednostka miary	Total units / Razem
	Botanical Name / Nazwa Botaniczna	Common Name / Nazwa popularna		
Seedlings / Sadzonki	<i>Abies alba</i>	European silver fir / Jodła pospolita	Items / sztuki	15 000
	<i>Larix decidua</i>	European larch / Modrzew europejski		377 000
	<i>Picea abies</i>	Norway spruce / Świerk pospolity		8 436 000
	<i>Pinus sylvestris</i>	Scots pine / Sosna zwyczajna		18 869 000
	<i>Betula pendula</i>	Silver birch / Brzoza brodawkowata		2 645 000
	<i>Alnus glutinosa</i>	Black alder / Olsza czarna		2 140 000
	<i>Carpinus betulus</i>	European hornbeam / Grab pospolity		739 000
	<i>Quercus robur</i>	Pedunculate oak / Dąb szypułkowy		11 999 000
	<i>Tilia cordata</i>	Small-leaved lime / Lipa drobnolistna		1 191 000
	<i>Acer platanoides</i>	Norway maple / Klon pospolity		243 000
	<i>Ulmus minor</i>	Field elm / Wiąz pospolity		52 000
	<i>Fraxinus excelsior</i>	European ash / Jesion wyniosły		1 000
	<i>Sorbus aucuparia</i>	Rowan / Jarząb pospolity		168 000
	<i>Malus sylvestris</i>	European wild apple / Jabłoń dzika		197 000
	<i>Pyrus communis</i>	European pear / Grusza dzika		85 000
	Other	Other coniferous / Pozostałe iglaste		362 000
	Other	Other deciduous / Pozostałe liściaste		423 000
	Other	Shrubs / Krzewy		590 000
Christmas trees / Choinki świąteczne	<i>Picea abies</i>	Norway spruce / Świerk pospolity	Items / sztuki	7995

Lists of Pesticides and Use / Lista pestycydów					
Commercial Name of Pesticide Nazwa handlowa	Active Ingredient Substancja czynna	Year Rok	Area of application Powierzchnia zabiegu (ha)	Amount used Zużyta ilość aktywnego składnika (kg / liter)	Reason for use Powód użycia
Hukinol 75AL	3-Methylbutanoic acid kwas	RA20	4.18	1.5	Repellent
		SA21			Repellent – ochrona lasu od zwierzyny szkótek od

Lists of Pesticides and Use / Lista pestycydów					
Commercial Name of Pesticide Nazwa handlowa	Active Ingredient Substancja czynna	Year Rok	Area of application Powierzchnia zabiegu (ha)	Amount used Zużyta ilość aktywnego składnika (kg / liter)	Reason for use Powód użycia
(liter/litr)	izowelerianowy	SA22			hurmaka olchowa
		SA23			
		SA24			
Forester 100 EW (liter/litr)	Cypermethrin Cypermetyryna	RA20	42.82	4.28	Insecticide Insektycyd ochrona upraw od ryjkowców
		SA21			
		SA22			
		SA23			
		SA24			
Sherpa 100EC (liter/litr)	Cypermetyryna Cypermethrin	RA20	120.47	9.03	Insecticide Insektycyd ochrona upraw od ryjkowców
		SA21			
		SA22			
		SA23			
		SA24			
PG Bioekol	Phlebiopsis gigantea	RA20	715.66	3164.60	Biological control agent accelerating tree stumps decomposition Środek ochrony biologicznej przyspieszający rozkład pni leśnych
		SA21			
		SA22			
		SA23			
		SA24			
Storanet siatka	Alpha-Cypermethrin Alfa-Cypermetyryna	RA20		3 pices / szt.	Timber protection against secondary pests Zabezpieczenie drewna od szkodników wtórnych
		SA21			
		SA22			
		SA23			
		SA24			
Wam Extra PA (kg)	Quartz sand Piasek kwarcowy	RA20	924.51	4 929.06	Repellent Repellent – ochrona lasu od zwierzyny
		SA21			
		SA22			
		SA23			
		SA24			
Emol Plus BTX LA (liter/litr)	Benzoesan denatorium Benzoesan	RA20	63.69	1.11	Repellent Repellent – ochrona lasu od zwierzyny
		SA21			

Lists of Pesticides and Use / Lista pestycydów					
Commercial Name of Pesticide Nazwa handlowa	Active Ingredient Substancja czynna	Year Rok	Area of application Powierzchnia zabiegu (ha)	Amount used Zużyta ilość aktywnego składnika (kg / liter)	Reason for use Powód użycia
	denatonium	SA22			
		SA23			
		SA24			
Emol BTX LA (liter/litr)	Benzoesan denatorium Benzoesan denatonium	RA20	46.41	1.19	Repellent Repellent – ochrona lasu od zwierzyny
		SA21			
		SA22			
		SA23			
		SA24			
Cervacol Extra PA (kg)	Quartz sand Piasek kwarcowy	RA20	2 239.75	10 347.70	Repellent Repellent – ochrona lasu od zwierzyny
		SA21			
		SA22			
		SA23			
		SA24			
Pellacol 10 PA (liter/litr)	Tiuram Tiuram	RA20	56.02	73	Repellent Repellent – ochrona lasu od zwierzyny
		SA21			
		SA22			
		SA23			
		SA24			
Glifosyd 360 SL (liter/litr)	Glyphosate Glifosat	RA20	65.52	182.09	Weed treatment on forest crops and nurseries Zwalczanie uciążliwych chwastów w uprawach (trzcinnik)
		SA21			
		SA22			
		SA23			
		SA24			

RA2016: Pesticides applied over the period between 01.01.2015-31.12.2015

Pestycydy stosowane w terminie 01.01.2015-31.12.2015

2. COMPANY BACKGROUND / **OPIS PRZEDSIĘBIORSTWA**

2.1 Ownership / **Własność**

Poland has about 8.7 million hectares of forest covering approximately 28% of the land area, of which 82% is state forest owned by the State Treasury. This includes both national parks and productive forest estate. The total area of productive forest estate is just over 7 million hectares.

Forest management of state forests is based on the legal requirements of the Forest Act, dated 1991, and other relevant legislation, regulations and policy documents.

The management of state forests is carried out by the State Forests National Forest Holding. Its headquarters, General Directorate of State Forests (GDSF), is based in Warsaw.

Regional Directorate of State Forest (RDSF) in Białystok, which includes 28 forest enterprises under evaluation, is one of 17 RDSF sub-ordinated to General Directorate.

State Forests neither sell nor buy land either. Solely minor land transfers and exchanges were noted over last decades in the area of 28 forest enterprises of RDSF in Białystok.

Właścicielem większości lasów w Polsce jest Skarb Państwa. Polska posiada około 8.7 milionów hektarów lasów pokrywających 28% powierzchni kraju, w tym 82% stanowią lasy własności Skarbu Państwa. W liczbie tej znajdują się zarówno parki narodowe, jak i lasy produkcyjne. Całkowita powierzchnia lasów produkcyjnych wynosi ponad 7 milionów hektarów. W imieniu Skarbu Państwa lasy produkcyjne zarządzane są przez Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe. Gospodarka leśna w lasach państwowych odbywa się w oparciu o przepisy i wymogi Ustawy o lasach z 1991 i inne zbliżone regulacje prawne oraz dokumenty o charakterze ogólnym.

Gospodarka w lasach państwowych jest prowadzona przez Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe. Generalna Dyrekcja Lasów Państwowych (DGLP) ma siedzibę w Warszawie.

Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych (RDLP) w Białymstoku, w skład której wchodzi 28 poddanych ocenie nadleśnictw, jest jedną z 17 regionalnych dyrekcji podlegających Dyrekcji Generalnej.

Lasy Państwowe nie sprzedają ani nie kupują terenów zalesionych. Na terenie 28 nadleśnictw wchodzących w skład RDLP w Białymstoku w ostatnich dekadach miały miejsce jedynie nieznaczne zamiany i przekazania gruntów.

2.2 Company Key Objectives / Główne cele przedsiębiorstwa

Objective / Cel	Notes / Uwagi
Commercial / Komercyjne	
Production of raw wood / Produkcja surowca drzewnego	Level of harvesting / Wielkość pozyskania około – 2 847 482m ³ per year / rocznie
Nursery production / Produkcja szkółkarska	Level of production / Wielkość produkcji – 48.532.000 items / sztuk
Social / Społeczne	
Supporting of local markets / Wspieranie rynków lokalnych	Wood market, tourism and recreation / Rynek drzewny, Turystyka i rekreacja
Enviornmental education of youth / Prowadzenie przyrodniczo-leśnej edukacji młodzieży	Nature educational centres - 18 objects: a. Forest educational centre "In the capercaillie wilderness" and „Barciowisko” in Augustów Forest Enterprise b. Forest educational centre in Bielsk Forest Enterprise c. Forest educational centre "Spotted Nutcracker" in Dojlidy Forest Enterprise d. Forest educational centre "Quercus" in Giżycko Forest Enterprise e. Forest educational centre

Objective / Cel	Notes / Uwagi
	<p>"Gallery on the edge of the wilderness" in Krynki Forest Enterprise</p> <p>f. Forest educational centre "Oak" in Rudka Forest Enterprise</p> <p>g. Forest educational centre in Drygały Forest Enterprise</p> <p>h. Forest educational centre in Nowogród Forest Enterprise</p> <p>i. Forest educational centre in Rajgród Forest Enterprise</p> <p>j. Forest educational centre in Olecko Forest Enterprise</p> <p>k. Forest educational centre in Głęboki Bród Forest Enterprise</p> <p>l. Forest educational centre in Gołdap Forest Enterprise</p> <p>m. Forest educational centre in Knyszyn Forest Enterprise</p> <p>n. Forest educational centre in Nurzec Forest Enterprise</p> <p>o. Forest educational centre in Supraśl Forest Enterprise</p> <p>Forest educational paths: 90 paths. Virtually in each forest enterprise there is at least one marked path.</p> <p>Number of people participating in educational campaigns: approximately 130 thousand people.</p> <p>Number of people participating in the forest classes: approximately 53 thousand people.</p> <p>Attendance in all forest educational centres: approximately 22 thousand people.</p> <p>Izby edukacyjno-przyrodnicze – 18 obiektów:</p> <p>a. Izby edukacji leśnej: „W puszczy głuszca”, „Barciowisko” w Nadleśnictwie Augustów</p> <p>b. Izba edukacji przyrodniczo-leśnej w Nadleśnictwie Bielsk</p> <p>c. Izba edukacji leśnej „Orzechówka” w Nadleśnictwie Dojlidy</p> <p>d. Izba edukacji leśnej „Quercus” w Nadleśnictwie Giżycko</p> <p>e. Izby edukacji leśnej: „Galeria na skraju Puszczy”, „Przytulisko” w Nadleśnictwie Krynki</p> <p>f. Izba edukacji leśnej „Dąbek” w Nadleśnictwie Rudka</p>

Objective / Cel	Notes / Uwagi
	<p>g. Izba edukacji przyrodniczo-leśnej w Nadleśnictwie Drygały</p> <p>h. Izba edukacji leśnej im. Władysława Rynkiewicza ps. Ren w Nadleśnictwie Nowogród</p> <p>i. Izba edukacyjna w Nadleśnictwie Rajgród</p> <p>j. Izba edukacji leśnej w Nadleśnictwie Olecko</p> <p>k. Izba edukacji leśnej w Nadleśnictwie Głęboki Bród</p> <p>l. Izba edukacji leśnej w Nadleśnictwie Gołdap</p> <p>m. Izba edukacji leśnej w Nadleśnictwie Knyszyn</p> <p>n. Izba edukacji leśnej w Nadleśnictwie Nurzec</p> <p>o. Izba edukacji leśnej w Nadleśnictwie Supraśl</p> <p>Leśne ścieżki dydaktyczne: 90 ścieżek. Praktycznie w każdym nadleśnictwie znajduje się przynajmniej jedna ścieżka.</p> <p>Liczba osób uczestniczących w akcjach edukacyjnych: około 130 tysięcy osób.</p> <p>Liczba osób uczestniczących w lekcjach przyrodniczo-leśnych: około 53 tysiące osób.</p> <p>Liczba osób odwiedzających izby przyrodnicze: około 22 tysiące osób.</p>
Employment for local people / Zatrudnienie miejscowej ludności	<p>1756 own employees of 28 forest enterprises / Pracownicy 28 nadleśnictw: 1780 osoby</p> <p>2021 workers of 155 private forest contractors: / Pracownicy 155 zakładów usług leśnych: 2021 osoby</p>
Educational and scientific activities of 28 forest enterprises / Prowadzenie bazy do realizacji działalności dydaktycznej i naukowo-badawczej w 28 nadleśnictwach	<p>Numerous nature paths in each forest enterprise (90 paths), forest educational centers (18 centers), the arboretum in Kopna Góra, rendering forest accessible for scientific researches and programs.</p> <p>Liczne ścieżki edukacyjne w każdym nadleśnictwie (90 ścieżek), izby przyrodniczo-leśne (18 izb), arboretum w Kopnej Górze, udostępnienie lasu do prowadzenia prac naukowo-badawczych.</p>
Trainings for foresters in the field of new technologies and solutions in forestry / Kształcenie i szkolenia leśników w zakresie nowych technologii i praktyk	<p>There are ongoing trainings provided for employees of each forest enterprise pertaining to forestry management, nature protection as well as new computer</p>

Objective / Cel	Notes / Uwagi
	<p>softwares applied in forestry management.</p> <p>Na bieżąco prowadzone są szkolenia pracowników nadleśnictw, szkolenia dotyczą zarówno prac gospodarczych z hodowli i ochrony lasu, ochrony przyrody, jak również nowych technik komputerowych wykorzystywanych przy zarządzaniu lasem.</p>
Environmental / Ekologiczne	
<p>Protection of nature and landscape / Ochrona przyrody i krajobrazu</p>	<p>Increasing to possible extent the use of partial, nest, progressive and continues harvesting types at the expense of clear cuts, reduction of clear cuts size to maximum of 4 ha, use of environmentally friendly technologies, preference for modern forest machinery, preservation of sites with protected species, monitoring of valuable natural sites, identification and implementation of different HCVF categories.</p> <p>Ograniczanie w miarę możliwości zrębów zupełnych na rzecz rębni złożonych i przerębowych, ograniczenie powierzchni zrębów zupełnych do 4 ha, stosowanie technologii przyjaznej środowisku, preferowanie nowoczesnych maszyn, ochrona stanowisk gatunków chronionych, monitorowanie cennych obiektów przyrodniczych, wyznaczenie sieci lasów różnych kategorii HCVF.</p>
<p>Protection of soil as well as surface and ground water / Ochrona gleby oraz wód powierzchniowych i podziemnych</p>	<p>Water protective forests / Lasy wodochronne – 75 393,82 ha</p> <p>Soil protective forests / Lasy glebochronne – 4 170,49 ha</p>
<p>Supporting of environmental functions of forest / Podtrzymywanie funkcji środowiskowych lasu</p>	<p>The identification and implementation of different HCVF categories, defining of forest management methods in HCVF, approximately 6.97% of 28 forest enterprises' area is excluded from management as reference forests.</p> <p>Wyznaczono sieć lasów różnych kategorii HCVF, opracowano zasady gospodarowania w lasach HCVF, około 6,97% powierzchni 28 nadleśnictw wyłączono z pozyskania jako lasy referencyjne.</p>
<p>Permanent research and experimental plots / Utrzymywanie trwałych powierzchni badawczych i doświadczalnych</p>	<p>Permanent research and experimental plots are maintained by various academic institutions that conduct observations and scientific researches within area of 28 forest enterprises.</p> <p>Utrzymywane są powierzchnie</p>

Objective / Cel	Notes / Uwagi
	<p>badawcze różnych instytucji naukowych prowadzących obserwacje i badania naukowe w lasach 28 nadleśnictw.</p>
<p>Implementation of scientific results to forest management practice / Wdrażanie do gospodarki leśnej wyników badań naukowych</p>	<p>Findings from researches conducted by Forest Research Institute as well as scientific institutions are incorporated in forest management.</p> <p>Wykorzystywane są wnioski z prowadzonych badań Instytutu Badawczego Leśnictwa oraz innych instytucji naukowych.</p>
<p>Biodiversity protection and enhancement / Zwiększanie i ochrona bioróżnorodności</p>	<p>Adaptation of species composition to given habitat type, Introduction of admixture of biologically valuable tree species, maximum use and support of natural regeneration, leaving out hollow and polypore trees as well as dead wood, setting aside up to 5 % of old stands and biogroups on harvesting sites, small gaps in forests are not reforested, introduction of understory and second layer of trees, preservation of forest marshes, ponds and thickets.</p> <p>Active protection of valuable habitat (mowing of forest glades). In addition, some forest enterprises have been participating in programs aiming at protection of endangered species and increasing of forest biodiversity:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Conservation of the Lesser Spotted Eagle (Life Plus) - Conservation of the European bison - National Capercaillie Conservation Program - Conservation of the European pond turtle - Active conservation of the Black grouse - Reintroduction program "Born to Be Free" of the lynx species - conservation of forest bee population via implementation of wild-bee rearing in forested area - Small retention program. <p>Dostosowanie składu gatunkowego do siedliska, wprowadzanie gatunków biocenotycznych i domieszkowych na etapie zakładania upraw, maksymalne wykorzystanie odnowień naturalnych, pozostawianie drzew dziuplastych i hubiastych oraz części martwego drewna, pozostawienie na zrębach i w cięciach uprzętających co najmniej 5% powierzchni jako kępy</p>

Objective / Cel	Notes / Uwagi
	<p>ekologiczne, nieproduktywne małych luk w drzewostanie, wprowadzanie podszytu i drugiego piętra, ochrona śródleśnych bagienek, oczek wodnych, zarośli. Prowadzi się czynną ochronę cennych siedlisk przyrodniczych (koszenie łąk śródleśnych). Dodatkowo niektóre nadleśnictwa w ostatnich latach brały udział lub nadal uczestniczą w programach mających na celu ochronę ginących gatunków i zwiększanie bioróżnorodności w lasach:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ochrona orlika krzykliwego (Life Plus) - ochrona żubra - krajowy program ochrony głuszca - ochrona żółwia błotnego - czynna ochrona cietrzewia - reintrodukcji rysia metodą „Born to be free” - wspieranie populacji dzikiej pszczoły miodnej poprzez rozwój bartnictwa w lasach <p>- program małej retencji.</p>
<p>Comprehensive recognition of state of forest biocenosis and its changes / Wszechstronne rozpoznanie stanu biocenozy leśnej oraz zachodzących w niej zmian</p>	<p>Detailed soil and sites description is compiled for each forest enterprise, spatial information system is applied for monitoring of forest ecosystems and high conservation values, periodic forest inventories are carried out and there is monitoring update procedure for protection species.</p> <p>Opracowany jest dla wszystkich nadleśnictw operat glebowo-siedliskowy, wykorzystywany jest system informacji przestrzennej do monitorowania stanu lasu oraz cennych obiektów przyrodniczych, przeprowadza się okresowe inwentaryzacje przyrodnicze oraz na bieżąco zbiera się informacje o chronionych gatunkach.</p>
<p>Sustainable game management (Game Breeding Centre) / Prowadzenie zrównoważonej gospodarki populacjami zwierzyny łownej (Ośrodek Hodowli Zwierzyny)</p>	<p>Game Breeding Centers are operating and hunting grounds are leased. Annual game inventories are carried out. Hunting is conducted on the basis of Annual Hunting Plans.</p> <p>Prowadzone są OHZ oraz obwody łowieckie dzierżawione. Prowadzi się coroczną inwentaryzację stanu zwierzyny. Polowania wykonywane są na podstawie Rocznych Planów Łowieckich.</p>

2.3 Company History / **Historia przedsiębiorstwa**

The history of forest management in the north-eastern part of Poland reaches back to the time immemorial. The earliest documents confirming the existence of forest management go back over

450 years and refer to Knyszyn Forest Enterprise, where the King Sigismund II Augustus was the frequent visitor. In 1924 National Forest Holding State Forests was founded and uniform forest management rules were introduced in all forest enterprises throughout Poland. After World War II immediately began reconstruction of the State Forests, including the reestablishing of forest enterprises. Within the area of today's 28 forest enterprises of the Regional Directorate of State Forests in Białystok many various units were set up. In the seventies of XX century, following the administrative reform of the State Forests, small units were merged into currently operating forest enterprises. The reflection of the former division are the borders of nowadays forest enterprises. In the nineties of XX century from the area of Waliły Forest Enterprise was separated Krynki Forest Enterprise, whereas recently Białobrzegi Forest Enterprise was decommissioned and its area was taken over by Augustów Forest Enterprise. In the meantime some areas under management of forest enterprises were relegated to newly set up national parks, namely to Wigry National Park in 1989 and to Biebrza National Park in 1993.

Historia gospodarowania lasami w północno-wschodniej Polsce sięga niepamiętnych czasów. Najstarsze dokumenty świadczące o organizacji nadleśnictw mają ponad 450 lat i dotyczą Nadleśnictwa Knyszyn, gdzie częstym gościem był Król Zygmunt August. W roku 1924 powstała organizacja Lasy Państwowe, która wprowadziła jednolite zasady gospodarowania we wszystkich nadleśnictwach na terenie kraju. Po II wojnie światowej niezwłocznie przystąpiono do odbudowy struktury Lasów Państwowych, w tym do ponownego organizowania nadleśnictw.

Na obszarze dzisiejszych 28 nadleśnictw utworzono wiele niedużych jednostek organizacyjnych. W latach 70-tych XX wieku, po reformie administracyjnej w Lasach Państwowych, małe nadleśnictwa połączono w obecne jednostki. Odzwierciedleniem dawnego podziału na nadleśnictwa są granice dzisiejszych obrębów leśnych. W latach 90-tych XX wieku z nadleśnictwa Waliły wyodrębniono nadleśnictwo Krynki, natomiast na początku XXI wieku zlikwidowano nadleśnictwo Białobrzegi, którego obszar przejęło nadleśnictwo Augustów. Część lasów będących w zarządzie nadleśnictw została przekazana do powstających parków narodowych: Wigierskiego w 1989 roku oraz Biebrzańskiego w 1993 roku.

2.4 Organisational Structure / Struktura organizacyjna

The headquarters of RDSF in Białystok are divided into 14 thematic divisions (departments and units) subordinated directly to director (Department of Organization and Staff, Department of Control and Protection of Property, Department of Internal Audit, Position on Health and Safety, Position on Defense and Protection of Property) or to his two deputies – Deputy for Forest Management (Department of Ecosystems Management, Department of Ecosystems Protection, Department of Forest Resources, Department of Development and Innovation, Position on Hunting) and Deputy for Economic Issues (Department of Finances, Department of Timber Management, Department of Administration, Department of Planning and Analysis, IT Unit).

Each of 28 forest enterprises of RDSF in Białystok has its own office and staff. Forest enterprise director carries out independently forest management on the basis of forest management plan and is responsible for the current state of the forest. Each forest enterprise is divided into rangeries that are run by a ranger who is responsible for everyday activity in the forest. Each forest enterprise has the position of supervising engineer who supervises all activities and operations planned and realized in the forest. Altogether in all 28 forest enterprises there are 1 780 people employed.

Private forest contractors (Enterprises for Forest Services - ZUL) under the close supervision of rangers perform most of forest operations. Many of them are the former employees of forest enterprises. Currently, within 28 forest enterprises there are 2076 forest workers (1874 males and 147 females) employed in 155 private Enterprises for Forest Services (ZUL).

W ramach biura RDLP w Białymstoku funkcjonuje 14 działów merytorycznych (wydziały i zespoły), podporządkowanych albo bezpośrednio dyrektorowi (Wydział Organizacji i Kadr, Wydział Kontroli i Audytu Wewnętrznego, Zespół ds. Promocji i Mediów, Stanowisko ds. BHP, Obronności i Ochrony Mienia), albo jego zastępcom: ds. Gospodarki Leśnej (Wydział Gospodarowania Ekosystemami, Wydział Ochrony Ekosystemów, Wydział Zarządzania Zasobami Leśnymi, Wydział Rozwoju i Innowacji, Stanowisko ds. Łowiectwa) i ds. Ekonomicznych (Wydział Księgowości, Wydział Gospodarki Drewnem, Wydział Administracji, Wydział Analiz i Planowania, Zespół Informatyki).

Każde z 28 nadleśnictw wchodzących w skład RDLP w Białymstoku posiada własne biuro i zatrudnia własny personel. Nadleśniczy na podstawie planu urzędzenia lasu prowadzi

samodzielnie gospodarkę leśną w nadleśnictwie oraz odpowiada za stan lasu. Każde z nadleśnictw podzielone jest na leśnictwa, a każdym z nich kieruje leśniczy odpowiedzialny za codzienną gospodarkę w lesie. Każde nadleśnictwo zatrudnia inżyniera nadzoru odpowiedzialnego za nadzór nad pracami planowanymi i realizowanymi w lesie. Łącznie w 28 nadleśnictwach zatrudnionych jest 1780 osób.

Większość prac leśnych wykonują prywatni wykonawcy – Zakłady Usług Leśnych (ZUL), pracujące pod bezpośrednim nadzorem leśniczych. Wielu z pracowników ZUL to byli pracownicy nadleśnictw. Obecnie na terenie 28 nadleśnictw w 155 zakładach usług leśnych zatrudnionych jest 2021 osób (1874 mężczyzn, 147 kobiet).

2.5 Ownership and Use Rights / **Prawa własności i użytkowania**

Vast majority of forest managed by 28 forest enterprises belongs to the State Treasury. In 2009 County Offices delegated to 19 forest enterprises of RDSF in Białystok supervision over 142.3 thousands hectares of forest not owned by the state that includes:

- in Podlaskie Voivodeship – 130.5 thousands hectares,
- in Masovian Voivodeship - 6.8 thousands hectares,
- in Warmian-Masurian Voivodeship – 5.0 thousands hectares.

People in Poland are legally guaranteed the right of free access into state owned forest for different purposes, e.g. recreational, tourism, education, picking of forest fruits and berries, picking of mushrooms. These rights may be limited only in the time of fire risk, natural disasters or on sites of realized forest operations (harvesting or large size protective operations against pest gradations).

Lasy zarządzane przez RDLP w Białymstoku w znakomitej większości stanowią własność Skarbu Państwa. Starostwa Powiatowe powierzyły 19 nadleśnictwom RDLP Białystok sprawowanie nadzoru nad lasami niestanowiącymi własności Skarbu Państwa na powierzchni 142,3 tys. ha, z tego:

- w woj. podlaskim – 130,5 tys. ha,
- w woj. mazowieckim – 6,8 tys. ha,
- w woj. warmińsko-mazurskim – 5,0 tys. ha.

W Polsce ludność ma ustawowo zagwarantowane prawo wolnego wstępu do lasu w celach rekreacyjnych, turystycznych, edukacyjnych, zbioru runa leśnego itp. Prawo to może być ograniczone wyłącznie w czasie okresów zagrożenia pożarowego, katastrof naturalnych lub na obszarach prowadzonych prac (zręby lub wielkopowierzchniowe zwalczanie gradacji).

2.6 Legislative, Administrative and Land Use Context / **Uwarunkowania prawne, administracyjne i wynikające z form użytkowania terenu**

Forest management in Poland is carried out on the basis the Act on Forests (from 1991 with later amendments) and accompanied other acts, decrees, codes and guidelines. Forest administration realizes independently practically all responsibilities related with the maintenance, use, silviculture, regeneration and forest protection. Practical forest protection (operations and protective works, demarcation, opening out, supervising and monitoring) related with objects and areas covered by law conservation is realized in a strict cooperation with the nature conservation authorities (Regional Directorate of Environment Protection). Economic use of environment (ground water intake, emission of pollution etc) takes place on the base of permissions given by local authorities (county authorities).

Gospodarka leśna w Polsce prowadzona jest w oparciu o zapisy Ustawy o lasach (1991) oraz towarzyszące jej, wymienione niżej inne ustawy, rozporządzenia, kodeksy i wytyczne. Administracja leśna samodzielnie realizuje praktycznie wszystkie obowiązki związane z utrzymaniem, użytkowaniem, hodowlą, odnowieniem i ochroną lasu. Praktyczna ochrona przyrody (zabiegi i prace ochronne, oznakowanie, udostępnianie, nadzór i monitoring) związana z obiektami i obszarami objętymi ochroną prawną realizowana jest w ścisłej współpracy ze służbami ochrony przyrody (Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska). Gospodarze korzystanie ze środowiska

(pobór wód gruntowych, emisja zanieczyszczeń itd.) odbywa się w oparciu o pozwolenia udzielane przez miejscowe władze (starostwa powiatowe).

2.7 Other Land Uses / Inne formy użytkowania

All state owned forests in Poland are open to the public. Besides abovementioned right for free picking of different non-timber products, people have also possibility for cheap fuel wood collection. Within 28 forest enterprises of RDSF in Białystok there are 16 Game Breeding Centres (OHZ) with special staff conducting all hunting activities. Forest paths and roads are used for the marked tourist tracks. Specially designed tracks for horse riding and cross-country skiing are accessible for the public. Meadows are regularly mowed in order to maintain unique species composition and harvest the hay for the game in the winter.

Lasy Państwowe w Polsce są udostępnione dla ludności. Poza wspomnianym wyżej prawem do bezpłatnego zbierania różnych użytków nieдрzewnych ludność ma również możliwość zaopatrzenia się w tanie drewno opałowe. Na terenie 28 nadleśnictw wchodzących w skład RDLP w Białymstoku znajduje się 16 Ośrodków Hodowli Zwierzyny, gdzie specjalny personel zajmuje się sprawami łowieckimi. Duktory i drogi leśne są wykorzystywane do wyznaczania szlaków turystycznych. Istnieją specjalne trasy do uprawiania jazdy konnej i narciarstwa biegowego. Łąki należące do poszczególnych nadleśnictw są koszone w celu zachowania unikalnego składu gatunkowego oraz pozyskania siana do zimowego dokarmiania zwierzyny.

2.8 Non-certified Forests / Lasy niecertyfikowane

RDSF in Białystok excluded from the scope of the certificate three forest enterprises managing the area of Białowieża Forest, i.e. Białowieża, Browsk and Hajnówka Forest Enterprise.

RDLP w Białymstoku wyłączyła z zakresu audytu certyfikacyjnego trzy nadleśnictwa zarządzające obszarem Puszczy Białowieskiej, tj. Nadleśnictwo Białowieża, Browsk i Hajnówka.

Information on forest enterprises excluded from the scope of the certification / Informacje o nadleśnictwach wyłączonych z certyfikacji FSC

Forest Enterprise / Nadleśnictwo	Total area / Pow. ogólna [ha]	Forest area / Pow. leśna [ha]	Planned harvesting of large and medium size timber for 2015 Planowane pozyskanie grubizny w 2015 roku [m ³]
Białowieża	12 585.62	12 241.09	6400
Browsk	20 422.88	19 910.67	21 500
Hajnówka	19 640.94	18 562.08	19 500
Sum/ suma	52 649.44	50 713.84	47 400

Source: Department of Forest Resources, RDSF in Białystok

Źródło: Wydział Zasobów, RDLP w Białymstoku

In the letter sent from RDSF in Białystok to all forest enterprises under its management, case no. ZO.II.510-1/11 dated 03.01.2011, there was a clear and strong demonstration of long-term commitment to adhere to FSC Principles and Criteria by abovementioned forest enterprises.

Białowieża, Browsk and Hajnówka Forest Enterprise were excluded from the scope of the certificate due to following reasons:

- Decision of the Minister of Environment from December 2010 to decrease drastically the annual volume of prescribed yield in three excluded forest enterprises to the level of 48500 m³ and to designate that amount of timber exclusively to local market, such as homesteads, instead of to timber industry. The prescribed yield in the present in force Forest Management Plans for Białowieża Forest Enterprise has been adjusted in accordance to the decision of Minister of Environment dated 25.03.2016, which results from the bark beetle outbreak that has

been spreading since 2012. In order to protect Natura 2000 forest habitats menaced by the bark beetle infestation there might be a need to amend Forest Management Plans for another two forest enterprises (Browsk and Hajnówka Forest Enterprise) and Plans of Conservation Tasks for Natura 2000 area "Puszcza Białowieńska" and increase prescribed yield to be harvested during sanitary cuts.

- does not result from valid forest management plans, but is based on estimated demand of local community for the timber. There is also no guarantee that this volume of allowable annual cut will be maintained in coming years since the Minister of Environment announced further reduction of prescribed yield within Białowieża Forest.
- Unclear situation pertaining to decision on enlargement of Białowieża National Park and inclusion the whole area of Białowieża Forest. The Polish Government still has not decided in that matter.
- Currently the forest management conducted within the Białowieża Forest is not focused on the timber production. All activities undertaken are conservational ones and aimed at nature protection.

W piśmie RDLP w Białymstoku do wszystkich nadleśnictw, znak ZO.II.510-1/11, z 03.01.2011 roku zaznaczono, że trzy powyższe nadleśnictwa nadal zobowiązane są do długotrwałego przestrzegania wszystkich zasad i kryteriów FSC.

Nadleśnictwo Białowieża, Browsk i Hajnówka zostały wyłączone z procesu certyfikacji FSC z następujących powodów:

- Decyzja Ministra Środowiska z grudnia 2010 o ograniczeniu pozyskania drewna w trzech nadleśnictwach puszczańskich do 48,5 tys. m³ oraz przeznaczeniu drewna na lokalny rynek, przede wszystkim dla miejscowych gospodarstw, a nie dla przemysłu. Rozmiar pozyskania w aktualnym Planie Urządzania Lasu dla Nadleśnictwa Białowieża, został dostosowany do decyzji Ministra Środowiska z 25.03.2016 roku i jest wynikiem gradacji kornika drukarza trwającej od 2012 roku w Puszczy Białowieńskiej. W celu ochrony zagrożonych degradacją siedlisk przyrodniczych może powstać konieczność aneksowania Planów Urządzania Lasu oraz Planu Zadań Ochronnych dla obszaru Natura 2000 Puszczy Białowieńskiej dla dwóch kolejnych nadleśnictw (Nadleśnictwo Browsk oraz Hajnówka), i co za tym idzie zwiększenia pozyskania drewna w cięciach sanitarnych.
- Niepewna sytuacja dotycząca powiększenia Białowieżskiego Parku Narodowego na całą Puszcze Białowieżską. Nadal polski rząd nie podjął ostatecznej decyzji w tej sprawie.
- Obecnie w Puszczy Białowieńskiej nie prowadzi się gospodarki leśnej nastawionej na produkcję surowca drzewnego. Wszystkie podejmowane działania mają charakter zabiegów ochronnych, których celem jest ochrona przyrody.

There is a procedure for identifying all products leaving the forest so it is clear which products are certified, and which are not. Within RDSF in Białystok there is very good identification system implemented. Harvested wood (each log or pile of pulp wood) is tagged by identification tag, which presents unique number for each log or pulp wood stack and its origin based on the identification number of RDSF, forest enterprise and rangery. All the harvested timber is measured, recorded in the register and the delivery note is issued after entering into electronic logger data like timber volume, timber size grade, forest address etc. Appropriate and detailed documentation is prepared for all the forest products that are to be sold. The invoices issued by accounting department in each forest enterprise present quantity and quality data as well as refer to the delivery note number. Given that there is no possibility of confusion being generated as to which products come from the forest enterprises within the scope of the certification and which come from the three excluded forest enterprises.

Nadleśnictwa wyłączone z zakresu certyfikacji zobowiązały się do długoterminowego przestrzegania zasad i kryteriów FSC. Istnieje udokumentowana procedura identyfikacji wszelkich produktów opuszczających las, pozwalająca określić, z jakiego obszaru leśnego pochodzi dana partia surowca. Na terenie RDLP w Białymstoku funkcjonuje bardzo dobry system identyfikacji pozyskanego drewna. Pozyskane drewno jest znakowane przez leśniczych za pomocą plastikowych tabliczek. Oznakowanie zawiera dokładny adres leśny pochodzenia drewna. Leśniczowie zapisują wszystkie informacje o pozyskanym drewnie (masa, sortymenty, adres leśny) w rejestratorach cyfrowych, z których dane przekazywane są do systemu SILP w nadleśnictwach.

Drewno przy opuszczaniu lasu zaopatrywane jest w kwity wywozowe, które stanowią podstawę do wystawiania faktury. Dzięki temu nie ma możliwości pomylenia, który z produktów opuszczających las pochodzi z nadleśnictw objętych certyfikatem, a który z trzech wyłączonych nadleśnictw.

During the second surveillance audit (SA2013 12) in the previous certification cycle RDSF in Białystok excluded from the scope of FSC certificate area of forest nurseries, which in the scale of whole directorate accounts for 239.72 ha. FSC policy FSC-POL-20-003 allows for the excision of forest nurseries from the scope of the evaluation without the necessary loss of FSC certificate for the remaining area of RDSF in Białystok. As the forest nurseries remain under management of units supervised by RDSF in Białystok such excision could take place exclusively due to verified during audit compliance with following requirements specified in FSC policy FSC-POL-20-003:

- There is no violation of traditional or civil rights within the area of excluded forest nurseries;
- In cases where there are identified high conservation values within excluded forest nurseries those values are maintained. Wood from high conservation value forests is not harvested unless in compliance with the requirements of FSC Principle 9 „Maintenance of high conservation value forests”;
- There is no planting of genetically modified (GM) trees within excluded forest nurseries;
- There is no illegal harvesting within excluded forest nurseries;
- There is no conversion of natural forest to plantations or non-forest uses within excluded forest nurseries;
- There is compliance both with national and EU laws in applicable fields (e.g. health and safety, holding of chemicals, use of efficient machinery etc) within excluded forest nurseries.

Prior to decision of exclusion forest nurseries from the scope of certificate, FSC Poland had started the process of countrywide stakeholder consultation. It showed that all stakeholders don't see any substantive reason for treating nurseries in the same way as the rest of forest area. That was one of the main premises for allowing excision of forest nurseries that remain under management of the State Forests. At present, very sophisticated and high-tech methods of production in forest nurseries are used. More and more professional container nurseries are constructed (in polytunnels) with full control of every management operation. In that case risk for adjacent environment from pesticide application is insignificant.

Podczas drugiego audytu okresowego (SA2013 12) w poprzednim cyklu certyfikacyjnym RDLP w Białymstoku wyłączyła z zakresu certyfikatu FSC powierzchnię szkótek leśnych, która w skali całej dyrekcji białostockiej aktualnie wynosi 239,72ha. Dokument FSC-POL-20-003 określa procedurę umożliwiającą wyłączenie szkótek leśnych na etapie przeprowadzanego audytu okresowego bez konieczności utraty certyfikatu FSC dla pozostałej powierzchni RDLP w Białymstoku. W związku z tym, że szkółki leśne pozostają w zarządzie nadleśnictw nadzorowanych przez RDLP w Białymstoku ich wyłączenie stało się możliwe po zweryfikowaniu podczas audytu zgodności z następującymi wymogami zawartymi w polityce FSC-POL-20-003:

- Na obszarze wyłączonych szkótek leśnych nie dochodzi do pogwałcenia praw zwyczajowych lub prawa cywilnego;
- W przypadku, gdy na obszarze wyłączonych szkótek leśnych zidentyfikowane zostały szczególne wartości ochronne, zarządzający lasami lub ich właściciel powinien zapewnić utrzymanie tych atrybutów. Drewno pochodzące z lasów o szczególnych wartościach ochronnych nie jest pozyskiwane, chyba że zgodnie z wymogami określonymi w zasadzie 9 FSC „Utrzymanie lasów o szczególnych wartościach ochronnych”;
- W produkcji szkółkarskiej wyłączonych szkótek nie wykorzystuje się drzew modyfikowanych genetycznie;
- Na obszarze wyłączonych szkótek leśnych nie pozyskuje się drewna w sposób nielegalny;
- Obszary wyłączonych szkótek leśnych nie są zamieniane na plantacje lub tereny o innym przeznaczeniu niż leśne;
- Na obszarze wyłączonych szkótek leśnych zapewniona jest zgodność z przepisami prawa krajowego i Unii Europejskiej (np. w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy przy stosowaniu i magazynowaniu środków ochrony roślin, sprawności technicznej stosowanych maszyn i urządzeń itp.).

Wyłączenie szkótek leśnych z zakresu certyfikatu poprzedzone było ogólnokrajowym procesem konsultacji przeprowadzonym przez FSC Polska. Wyniki konsultacji pokazały, że strony trzecie nie widzą żadnych merytorycznych powodów traktowania szkótek leśnych w taki sam sposób jak

pozostałą powierzchnię objętą certyfikatem. Opinia ta była jednym z głównych powodów umożliwienia wyłączenie szkółek leśnych będących w zarządzie Lasów Państwowych. W obecnej chwili szkółki leśne to połączenie najnowszego sprzętu i wysokiej technologii produkcji szkółkarskiej. W coraz szerszym stopniu wykorzystywane są również profesjonalne szkółki kontenerowe, w których przy pełnej kontroli każdego etapu technologicznego produkuje się sadzonki z zakrytym systemem korzeniowym. W takim przypadku ryzyko negatywnego wpływu na środowisko związane ze stosowaniem pestycydów praktycznie nie występuje.

3. FOREST MANAGEMENT SYSTEM / SYSTEM GOSPODARKI LEŚNEJ

3.1 Bio-physical setting / Warunki naturalne

Geography / Geografia

28 forest enterprises of RDSF in Białystok are located in the north-eastern part of Poland. Under their management there are forests of three voivodeships, namely: Podlaskie Voivodeship, Warmian-Masurian Voivodeship and small part of Masovian Voivodeship. Northern forest enterprises verge on Russia (Kaliningrad Oblast), north-eastern forest enterprises verge on Lithuania and eastern forest enterprises verge on Belarus. Western forest enterprises border on RDSF in Olsztyn, south-western forest enterprises border on RDSF in Warszawa and southern ones border on RDSF in Lublin. Area of 28 forest enterprises is relatively flat, however the north part covers lakelands with morainic hills and long glacial valleys (numerous lakes which are summer goals of tourists). In the north there are also vast forest wilderness areas: Augustowska Forest, Piska Forest, Borecka Forest and Romincka Forest. In the central part of the region there is a huge peat bog complex occupying part of the Biebrza river basin. Southern and central part of area is located on flat sandr areas and so called areas of great valleys, which are covered by Knyszyńska Wilderness Area.

28 nadleśnictw wchodzących w skład RDLP w Białymstoku zlokalizowanych jest w północno-wschodniej części Polski. Swoim zarządem obejmują one lasy znajdujące się na terenie trzech województw: podlaskiego, warmińsko-mazurskiego oraz małym fragmentem lasów w województwie mazowieckim. Północne nadleśnictwa graniczą z Rosją – Obwodem Kaliningradzkim, północno-wschodnie z Litwą oraz wschodnie z Białorusią. Zachodnie nadleśnictwa graniczą z RDLP w Olsztynie, południowo-zachodnie z RDLP w Warszawie, a południowe z RDLP w Lublinie. 28 nadleśnictw zlokalizowanych jest na zróżnicowanym terenie. Północna część obejmuje obszary pojezierne z ciągami wzgórz morenowych i rynnowych dolin (liczne rozrzucone jeziora stanowią cieszące się uznaniem letnie cele podróży turystycznych). W części północnej zlokalizowane są również duże kompleksy leśne: Puszcza Augustowska, Puszcza Piska, Puszcza Borecka oraz Puszcza Romincka. W środkowej części regionu występuje kompleks torfowiskowy zajmujący część dorzecza Biebrzy. Część środkowa i południowa położona jest na obszarach sandrów i na obszarze wielkich dolin, których znaczną część zajmuje Puszcza Knyszyńska.

Ecology / Ekologia

Poland is located in the range of temperate climate and is divided into 8 main types of forest areas. Two of them are represented in the area of 28 forest enterprises of RDSF in Białystok: the main part of area lies in cool II Masurian – Podlasiian Land where receding glacier left hilly moraine landscape. Southern forest enterprises are located in IV Masovian – Podlasiian Land where climate is warmer and drier. All these areas of Poland are called The North Division or subboreal, because some vegetation conditions are similar to those in taiga forest (mainly high amplitude of temperatures – up to 60 C, low winter temperatures – as low as minus 30°C, short vegetation period – between 190-210 days, big share of the Norway spruce in different forest stands).

Forests are grouped in 5 main compact forest complexes: Augustowska Forest, Borecka Forest, Knyszyńska Forest, Piska Forest and Romincka Forest. One complex – Kurpiowska Forest consists of some smaller forest patches. One of main ecological feature of 28 forest enterprises of RDSF Białystok is the presence of old forest stands with some natural or semi-natural areas in these forest complexes. Most of these natural forests are covered by different category of nature protection form.

Dominating tree species within 28 forest enterprises of Regional Directorate of State Forests in Białystok (based on the area) are: Scots Pine – 65.97%, Norway spruce – 9.64%, Silver birch – 7.99%, Oak species (Pedunculate oak and Sessile oak) – 7.40%, Black alder – 7.36%. The remaining forest tree species stands at 1.64% of the area. The total standing volume is estimated for 139 354 415 m³ what equals 271.04 m³/ha. Expected mean annual increment amounts to 3 614 466.27 m³ what equals 7.03 m³/ha. The average age of the stands is 63 years.

There are 15 different forest habitat types within 28 forest enterprises of RDSF in Białystok, namely: fresh mixed coniferous forest (32.27%), fresh mixed deciduous forest (18.80%), fresh coniferous forest (18.92%), fresh deciduous forest (12.87%), swamp mixed deciduous forest (4.32%), alder swamp forest (3.37%), moist mixed deciduous forest (2.17%), moist deciduous forest (2.05%), moist mixed coniferous forest (1.94%), ash-alder swamp forest (1.37%), swamp mixed coniferous forest (0.95%), swamp coniferous forest (0.52%), moist coniferous forest (0.35%), dry coniferous forest (0.08%), riparian forest (0.01%). The forest cover in Poland is 29.0% while in the audited area this index stands at 28%.

Woodlands of 28 forest enterprises of RDSF Białystok may be characterized by richness of pine stands (63%), spruce (11%), oak (6%), birch (9%), alder (8%).

Polska, leżąca w zasięgu klimatu umiarkowanego, jest podzielona na 8 głównych typów obszarów leśnych. Dwa z nich są reprezentowane na terenie 28 nadleśnictw wchodzących w skład RDLP Białystok: większość terenu nadleśnictw leży w chłodnej II Krainie Mazursko-Podlaskiej, gdzie ustępujący lodowiec pozostawił pagórkowaty i równinno-morenowy krajobraz. Południowe nadleśnictwa leżą w Krainie IV Mazowiecko-Podlaskiej, gdzie klimat jest cieplejszy i nieco bardziej suchy. Ten region Polski jest również nazywany Działem Północnym lub subborealnym, ponieważ niektóre roślinne charakterystyki są podobne do warunków tajgi (głównie wysoka amplituda temperatur – do 60 C, niskie temperatury okresu zimowego – do -30 C, krótki okres wegetacji – wynoszący od 190 do 210 dni, duży udział świerka w różnych drzewostanach leśnych).

Lasy są rozdzielone na 5 głównych zwartych kompleksów leśnych: Puszcze Augustowską, Puszcze Borecką, Puszcze Knyszyńską, Puszcze Piska i Puszcze Romincką. Jeden kompleks – Puszcza Kurpiowska składa się z grupy mniejszych kompleksów leśnych. Jedną z głównych ekologicznych cech 28 nadleśnictw wchodzących w skład RDLP Białystok jest obecność starych lasów o cechach naturalnych w granicach głównych kompleksów leśnych. Większość tych lasów objęta jest różnymi formami ochrony przyrody.

Dominującymi gatunkami leśnymi (na podstawie zajmowanej powierzchni) na obszarze 28 nadleśnictw wchodzących w skład Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Białymstoku są: sosna pospolita – 65,97%, świerk pospolity – 9,64%, brzoza brodawkowata – 7,99%, dąb (łącznie szypułkowy i bezszypułkowy) – 7,40%, olsza czarna – 7,36%. Pozostałe gatunki stanowią łącznie 1,64% powierzchni. Ogólna zasobność drewna na pniu w 28 nadleśnictwach to 139 354 415m³, natomiast średnia zasobność na 1 hektarze wynosi 271,04m³. Spodziewany średni roczny przyrost wynosi 3 614 466,27m³ co daje 7,03m³/ha. Przeciętny wiek drzewostanów wynosi 63 lata.

Na terenie 28 nadleśnictw wchodzących w skład RDLP w Białymstoku wyróżnionych zostało 15 typów siedliskowych lasu (TSL): bór mieszany świeży (32,27%), las mieszany świeży (18,80%), bór świeży (18,92%), las świeży (12,87%), las mieszany bagienny (4,32%), ols (3,37%), las mieszany wilgotny (2,17%), las wilgotny (2,05%), bór mieszany wilgotny (1,94%), ols jesionowy (1,37%), bór mieszany bagienny (0,95%), bór bagienny (0,52%), bór wilgotny (0,35%), las łęgowy (0,01%).

Lasy 28 nadleśnictw wchodzących w skład Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Białymstoku charakteryzują się obfitością drzewostanów sosnowych (63%), świerkowych (11%), dębowych (6%), brzozowych (9%), i olchowych (8%).

Soils / Gleby

Area of 28 forest enterprises of RDSF in Białystok is predominated by lithogenic soils that are made from sands or clays. The dominant types of soils are brown soils, lessives soils as well as less fertile podzolic soils and rusty soils. In the field depressions there have been forming hydrogenic soils, associated with the presence of high groundwater levels or rainwater directly affecting the course and direction of soil forming processes. This type of soils includes chernozemic soils, peat soils and muck.

W lasach RDLP przeważają tzw. gleby litogeniczne, czyli wytwarzane z piasków lub glin. Panują gleby brunatne, płowe oraz uboższe od nich gleby rdzawe i gleby bielcowe. W obniżeniach terenowych powstały gleby hydrogeniczne, rozwijające się przy wysokim poziomie wód gruntowych lub wód opadowych wpływających bezpośrednio na przebieg i kierunek procesów glebotwórczych. Te gleby to czarne ziemie, gleby murszaste, gleby torfowe i gleby murszowe.

3.2 History of use / Historia użytkowania

Poland has a long history of forest use, with very little pristine forests remaining. Following clearing in the past many areas were replanted. This was followed, as with the rest of central Europe, by a period of management aimed at maximising timber production through planting and even-aged stand management. Because of a lack of local provenances, seed was often imported from abroad. The larger scale exploitation started in the period of World War I and had continued throughout the next 20-30 years. After the World War II, the scheme of vast afforestation was started on post agricultural lands and waste lands. After the war, forest management was based on the central planned economy. The poor soil condition, schematic model of forest management in the past where pine was preferred species and large scale disasters (pest outbreaks, wind-falls) have caused the high share of even-aged stands of this species. The situation was altered only since the decrees have been issued by the General Director (11 and 11A) related with the improvement of forest management on the ecological basis. Current management aims to introduce the forest to a more natural, preferring mixture of species and un-even aged stands from local origins and have transformed for further improvement of the basic principles of forest management.

Currently, the most of the north-eastern part of Poland is covered with forests and is considered as wilderness area. Under management of 28 forest enterprises of RDSF in Białystok there are following vast forest complexes: Augustowska Forest, Piska Forest, Borecka Forest and Romincka Forest. Those wilderness areas are interblended between numerous lakes of the the Masurian Lake District and Suwałki-Augustów Laske District.

Gospodarka leśna na terenach Polski jest prowadzona od wielu wieków, co skutkuje bardzo małą powierzchnią lasów o charakterze naturalnym. W przeszłości normalną praktyką gospodarczą było prowadzenie zrębów na dużych powierzchniach, które były odnawiane. Podobny system prowadzono na terenie niemal całej Europy i był on nastawiony na maksymalizację dochodów z produkcji surowca drzewnego. Używane nasiona często sprowadzano z innych regionów lub krajów. Rabunkowa eksploatacja miała miejsce w okresie I i II wojny światowej. Po wojnie miała miejsce wielkopowierzchniowa akcja zalesień gruntów porolnych i nieużytkowanych. Wówczas gospodarka leśna oparta była na gospodarce planowej, niemniej słabe warunki glebowe, schematyczny model gospodarki leśnej przez szereg lat powojennych oraz wielkopowierzchniowe klęski (szkodniki, wiatrolomy itp.) spowodowały wysoki udział gatunków iglastych w zbliżonych klasach wieku. Dopiero wydane przez Dyrektora Generalnego LP Zarządzenia nr 11 i 11 A w sprawie doskonalenia gospodarki leśnej na podstawach ekologicznych pozwoliły na przywrócenie lasom bardziej naturalnego składu gatunkowego i wiekowego, przy wykorzystaniu nasion lokalnego pochodzenia oraz przełożyły się na dalsze doskonalenie podstawowych zasad gospodarki leśnej.

Obecnie region północno-wschodniej Polski, dość gęsto pokryty lasami, uznawany jest za region puszczański. W zarządzie 28 nadleśnictw wchodzących w RDLP w Białymstoku znajdują się takie duże kompleksy leśne, jak: Puszcza Augustowska, Puszcza Piska, Puszcza Borecka i Puszcza Romincka. Puszcze te, są malowniczo wkomponowane między akweny Wielkich Jezior Mazurskich i Pojezierza Suwalsko-Augustowskiego.

3.3 Planning process / Proces planowania

Management of state owned forests in Poland is based on forest management plans (FMP) that are revised every ten years. The management plans are elaborated by Forest Management and Geodesy Bureau (state company under Ministry of Treasury) or private forest management services companies. The 10 year management plans are prepared for sub-units (in Polish Obręb). Obrębs do not have their own administration.

The first part of the management plan contains background information and general descriptions of the forest estate, an overview of the past 10 years, a summary of the plans for the next ten years

and a brief outline of predicted management for the ten years following the planning period. The second part of the management plan contains the detailed inventory results and the third part of the plan provides detailed information on planned management for the ten years of the plan. From 1997 the annexes to the management plans are compiled - Nature Protection Program. It describes the nature values occurring in the area of each forest enterprise as well as measures for their protection.

For each compartment the management plan contains information on stand type, physical characteristics including soil and slope, species composition, age, stocking levels, composition of under-storey, canopy closure, quality of the stand (based on height, age and wood quality), growth rates and silvicultural prescriptions. For each compartment, detailed plans for thinning, harvesting and regeneration are given. This includes details of volumes and species to be harvested. Data on actual volumes and species is added following operations to allow comparison between planned and actual extraction levels.

Maps of the entire area showing compartments, rivers, roads and other infrastructure as well as protected areas and neighbouring land, support the management plan. For each forest estate, maps are produced of different scales (1:20'000 or 1:25'000 and for rangeries in more detail scale 1:10'000:1:5'000). The maps are updated once every ten years, coinciding with the renewal of the management plans. Each ranger has the set of maps covering his management area.

Management plan prescriptions are available for all the responsible staff – documentation is distributed to all levels of administration. Tasks described in forest management plan are frequently discussed and are the subject of permanent control. Operational one-year objective-financial plan is the basis for short term planning. One-year plan is prepared by forest enterprise directors and is approved by the Regional Director of State Forests in Białystok. Monitoring results are implemented to both, long-term planning documents (forest management plan) and short-term planning document (objective-financial plan).

Forest management plans are publicly available and are accessible to all interested parties in headquarters of particular forest enterprise. Additionally summary of each forest management plan can be downloaded from respective website of forest enterprise.

Local communities can affect on prescriptions of forest management plans during public consultations that are held while plans are revised. Various stakeholders are invited to participate in public consultation process including representatives of local governments, NGOs and scientific institutions.

Drafts of forest management plans are subject of environmental impact assessment.

Zarządzanie lasami państwowymi w Polsce jest oparte na planach urządzania lasu (PUL), które podlegają procesowi rewizji co 10 lat. Plany urządzania lasu opracowywane są przez Biuro Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej lub prywatne firmy specjalizujące się w tego rodzaju usługach. Plany urządzania lasu są sporządzane dla poszczególnych obrębów wchodzących w skład nadleśnictw. Obręby nie posiadają swojej własnej administracji.

Pierwsza część planu urządzania lasu (elaborat) zawiera ogólne informacje dotyczące nadleśnictwa, opisuje najistotniejsze elementy gospodarki leśnej ubiegłego dziesięciolecia, cele gospodarcze bieżącej dekady oraz zarys celów gospodarczych na okres kolejnych 10 lat. Część druga planu urządzania lasu zawiera szczegółowe dane taksacyjne sporządzone na podstawie prac terenowych drużyn urzędzeniowych; trzecia część planu szczegółowo prezentuje zarys zabiegów hodowlanych na najbliższe dziesięciolecie. Od 1997 roku opracowywane są programy ochrony przyrody (POP), stanowiące aneksy do planów urządzania lasu. Program ochrony przyrody opisuje występujące w nadleśnictwach walory przyrodnicze oraz przedstawia działania mające służyć ich ochronie.

Wszystkie pododdziały posiadają dokładny opis siedliska, uwarunkowania przyrodnicze włącznie z rodzajem gleb i ukształtowaniem terenu, listy występujących gatunków, drzewostany opisane pod kątem wieku, składu gatunkowego, zasobności, wysokości i przyrostu oraz podane zalecenia gospodarcze. Dla wszystkich pododdziałów opisane są zabiegi pielęgnacyjne, rębne lub odnowienia. Podane są również zasobność i intensywność pozyskania, tak, iż umożliwia to porównanie planowanego poziomu pozyskania z aktualną zasobnością.

Do planów urządzania lasów załączone są mapy przedstawiające pododdziały, cieki wodne, drogi i obiekty infrastruktury technicznej, tereny i obiekty objęte ochroną oraz tereny sąsiednie. Mapy

przygotowywane są w różnej skali (1:20000 lub 1:25000, dla leśnictw w skali dokładniejszej 1:10000 lub 1:5000). Mapy są aktualizowane przy każdej rewizji planu urządzania lasu. Wszyscy leśniczowie zaopatrzeni są w komplet map dotyczących ich leśnictwa.

Zapisy planu urządzania lasu są dostępne dla wszystkich pracowników, a odpowiednia dokumentacja rozpropagowana na różnych poziomach organizacji. Zadania wynikające z planu urządzania lasu są wspólnie dyskutowane i stanowią przedmiot regularnych kontroli. Planowanie krótkoterminowe opiera się na rocznym planie rzeczowo-finansowym, sporządzanym przez nadleśniczych i zatwierdzanym przez Dyrektora RDLP w Białymstoku. Wyniki monitoringu są wykorzystywane zarówno w planowaniu długoterminowym (PUL), jak i krótkoterminowym (plany rzeczowo-finansowe).

Plany Urządzania Lasu są informacją publiczną, dostępną dla wszystkich zainteresowanych osób w nadleśnictwach. Dodatkowo ich streszczenie w języku niespecjalistycznym dostępne jest na stronach internetowych.

Lokalne społeczności mają wpływ na zapisy PUL poprzez organizowane konsultacje społeczne na etapie sporządzania Planu. Do konsultacji zapraszani są przedstawiciele samorządów, organizacji pozarządowych i świata nauki.

Nowo sporządzane PUL poddawane są strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko.

3.4 Harvest and regeneration / **Pozyskanie i odnowienie**

The most appropriate harvesting technique and the volume to be harvested in each compartment are specified in the forest management plan. Each year an annual plan is based on the data from the forest management plan. There is some flexibility to increase or decrease production of timber according to demand and price; however, the total volume prescribed in the forest management plan cannot be exceeded over a 10-year period. This allows an individual forest enterprise to maximize its economic efficiency of management while respecting sustainable levels of harvesting.

For each forest compartment, the approximate volume of each species to be selected and harvested is specified in the forest management plan based on the management objectives, the inventory results and any other relevant factors. The trees are individually selected by the ranger and marked for felling. Main extraction routes are also marked in the field. The supervising engineer from the particular forest enterprise office must approve the planned operation before it starts and checks the site.

Certain harvesting technique that is going to be applied is specified in "Silviculture principles", based on site features and site-adapted species. Due to the fact that the area of 28 forest enterprises of RDSF in Białystok is classified mostly as protective forests fulfilling various environmental and social functions the application of clear cutting is reduced as much as possible (type I according to „Silviculture principles”).

For the purposes of tree stands rebuilding there are used such harvesting types as: II (partial), III (nest type). For maximal use of natural regeneration are used harvesting type IV (progressive) and V (permanent selective).

Most of the felling and extraction is done under the supervision of the ranger or his deputy by forest contractors (Enterprises for Forest Services - ZUL), many of whom are former employees of the forest enterprises. Felling is carried out using modern harvesters as well as manually using chainsaws. Extraction is done using skidders or forwarders. Felled and cut logs are extracted to the dedicated log yards at the roadside where they are stacked by assortments, marked and numbered with plastic tags that allows tracing down each piece of wood to its origin in the forest. Information is recorded by the rangers and transferred to appropriate headquarters of the forest enterprise. The same technology is applied for both, final felling and thinning operations.

Natural regeneration is preferred over planting wherever possible, and harvesting operations have to be planned to maximize the chance of successful natural regeneration. In selective harvest areas, trees are felled where regeneration needs releasing and damage to regeneration is avoided. Where natural regeneration is insufficient, or there is a management objective that cannot be fulfilled by natural regeneration, planting is used. The latter usually occurs where the species mixture in a particular area is not the natural one, and the management objective is to revert to a more natural species mixture. Planting is done mostly manually by private forest companies.

Planting is done using seedlings produced within 28 forest enterprises of RDSF in Białystok from specially selected seed trees. There are dedicated and protected seed stands and these seeds are sent to nursery. Planting is planned based on the final species mixture required for the area in the forest management plan. Various methods are used to protect planted seedlings from browse damage including fencing, individual mechanical protection or painting with a non-toxic repellent.

Early and late thinnings are carried out based on the prescription in the forest management plan. Rangers are responsible for selecting and marking trees to be felled based on many criteria that aim to achieve management objectives. Areas are checked by the control engineer prior to the start of operations. The general trend is the promotion of natural regeneration, creation of proper forest structure and composition in order to restore natural species composition.

Detailed inventory of forest resources and yield prediction is generally done at the time of new forest management plan preparation and is conducted by the company which is preparing it. However, the exact data for yearly planning is collected during the pre-harvest inventory performed by forest rangers in every compartment where harvesting is going to take place.

Roads and other infrastructure maintenance is the task of each forest enterprise.

Rodzaj rębni oraz poziom pozyskania jest określony w planie urządzania lasu dla każdego pododdziału. Dla poszczególnych lat opracowuje się na podstawie planu urządzania lasu roczne plany cięć. Zarządzający mają pewną elastyczność w wielkości pozyskania, niemniej łączna masa pozyskanego surowca w dziesięcioleciu nie może przekroczyć poziomu ustalonego w planie urządzania lasu. Pozwala to zarządzającemu na dostosowanie do bieżącej sytuacji rynkowej przy zachowaniu ustalonego poziomu pozyskania.

Wielkość pozyskania jest określona dla każdego pododdziału w rozbiciu na gatunki, w oparciu o założone cele hodowlane i wyniki inwentaryzacji. W przypadku trzebieży i rębni złożonych leśniczy wyznacza poszczególne drzewa, które mają być wycięte. W terenie wyznacza się szlaki zrywkowe. Inżynier nadzoru sprawdza zaplanowane przez leśniczego zabiegi w terenie przed ich rozpoczęciem.

Rodzaje rębni są opisywane w Zasadach Hodowli Lasu (ZHL), a ich stosowanie zależy od założonego celu hodowlanego oraz siedliska. Z uwagi na fakt, że lasy poszczególnych 28 nadleśnictw wchodzących w skład RDLP w Białymstoku pełnią różne funkcje, również ochronne, spełniają wiele ważnych funkcji środowiskowych i społecznych, zarządzający starają się odchodzić od stosowania zrębów zupełnych (rębni I według ZHL).

Do celów przebudowy drzewostanów służą rębnie II (częściowa), III (gniazdowa) a do maksymalnego wykorzystania odnowień naturalnych – rębnia IV (stopniowa) i V (przerębowa, ciągła).

Większość prac leśnych związanych z pozyskaniem i zrywką drewna wykonują podmioty prywatne (zakłady usług leśnych), często rekrutujące się z byłych pracowników Lasów Państwowych, pod nadzorem leśniczych lub podleśniczych. Ścinka drzew wykonywana jest przy użyciu nowoczesnych maszyn ścinkowo-zrywkowych, harvesterów, jak również za pomocą pił mechanicznych. Zrywka odbywa się w sposób półpodwieszony, przy użyciu ciągników, lub nasiębierny, przy wykorzystaniu forwarderów. Pozyskany surowiec jest transportowany do składnic surowca, zlokalizowanych przy drogach leśnych, gdzie jest mygłowany zgodnie z grupami wyrabianych sortymentów i oznaczany plastikowymi etykietkami, pozwalającymi na identyfikację pochodzenia. Dane dotyczące pozyskanego surowca gromadzone są przez leśniczego i przekazywane w odpowiedniej formie do biura nadleśnictwa. Ta sama technologia wykorzystywana jest przy cięciach rębnych i przedrębnych.

Tam, gdzie jest to możliwe, preferuje się odnowienia naturalne, więc prace pozyskaniowe muszą być zaplanowane tak, aby szanse odnowienia naturalnego były jak największe i aby unikać szkód w odnowieniu już istniejącym. Tam gdzie odnowienie naturalne jest niewystarczające, lub tam, gdzie przewidziane są inne cele gospodarcze – prowadzi się odnowienie sztuczne, zakładając uprawy. Przypadek ten występuje zazwyczaj w sytuacji, gdy skład gatunkowy na poszczególnych powierzchniach nie jest pochodzenia naturalnego, a celem gospodarczym jest przywrócenie bardziej naturalnego składu gatunkowego. Sadzenie wykonywane jest ręcznie i (rzadziej maszynowo) przez prywatne firmy leśne.

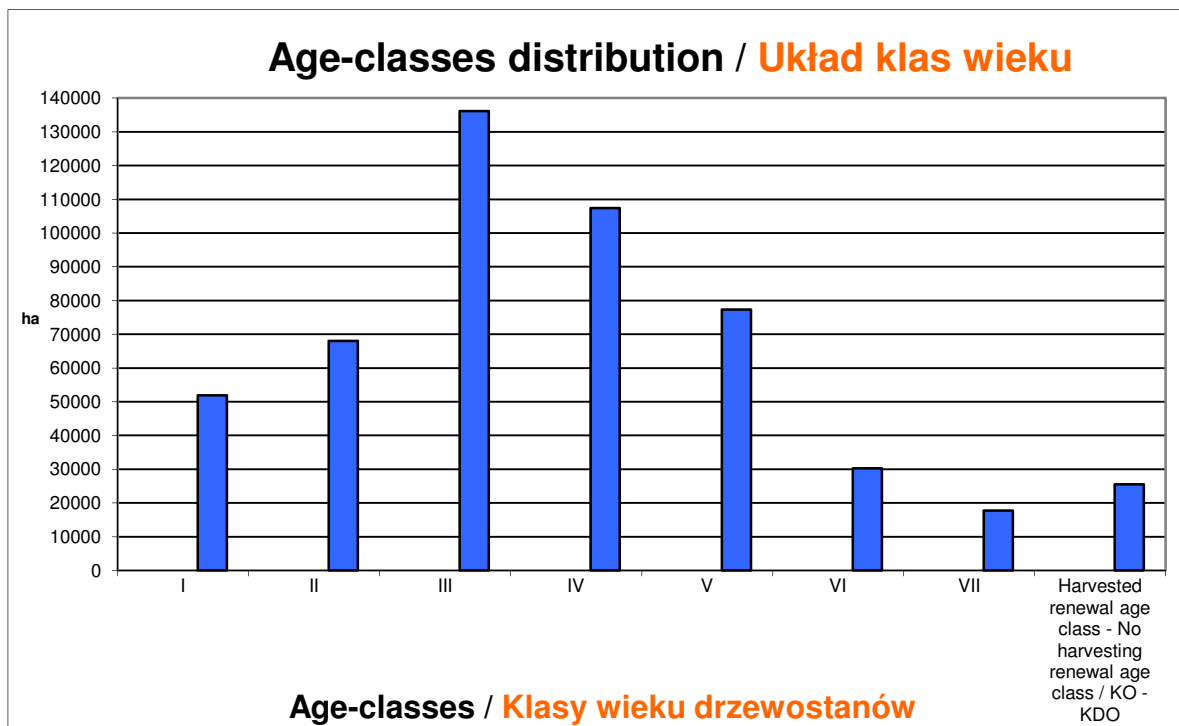
Odnowienia wykonywane są z wykorzystaniem sadzonek produkowanych w 28 nadleśnictwach wchodzących w skład RDLP w Białymstoku w oparciu o nasiona pochodzące ze specjalnie

wybranych drzew nasiennych. Są również wyznaczone i chronione drzewostany nasienne, z których pozyskane nasiona wykorzystuje się do produkcji szkółkarskiej. Odnowienia są planowane w oparciu o docelowy skład gatunkowy upraw i określone w zasadach hodowlanych dla danego obszaru. Do ochrony upraw przed zgryzieniem stosuje się różne metody: grodzenie upraw, indywidualną ochronę mechaniczną poszczególnych sadzonek oraz nietoksyczne repelenty.

Trzebieże wczesne i późne są prowadzone w oparciu o zapisy planu urządzenia lasu. Leśniczowie są odpowiedzialni za wybór i wyznaczenie drzew przeznaczonych do wycinki w oparciu o liczne kryteria służące osiągnięciu określonego celu hodowlanego. Inżynier nadzoru przed rozpoczęciem prac przeprowadza kontrolę powierzchni. Generalnym trendem w tym zakresie jest promocja naturalnego odnowienia, kształtowanie odpowiedniej struktury oraz składu gatunkowego aby przywrócić naturalny skład drzewostanów.

Dokładna inwentaryzacja stanu lasu oraz określenie etatu cięć są dokonywane podczas prac przy sporządzaniu planu urządzenia lasu, przez podmiot opracowujący nowy plan. Oprócz tego dodatkowe dane do sporządzenia planów rocznych zbierane są podczas szacunków brakarskich wykonywanych przez pracowników terenowych nadleśnictw, na każdej pozycji, na której planowane jest pozyskanie.

Utrzymanie i remonty infrastruktury należą do poszczególnych nadleśnictw.

Source: Department of Forest Resources, RDSF in Białystok

Źródło danych: Wydział Zasobów, RDLP w Białymstoku

3.5 Monitoring processes / **Procesy nadzoru i monitoringu**

Monitoring of compliance with legislation, internal regulations and rules of forest management /

Nadzór nad zgodnością z regulacjami prawnymi, zarządzeniami wewnętrznymi i zasadami gospodarki leśnej

There is a detailed system to monitor compliance with legislation and regulations in the State Forests. The top level comes from the General Directorate of State Forests (GDSF). The GDSF controllers carry out a problematic controls. Each forest enterprise is audited once per every 5 years by inspectors from the level of the individual Regional Directorate of the State Forests. Approximately 70% of the time is spent in the field and 30% in the forest enterprise headquarters. The whole control visit is based on a protocol with a timetable, which aims to ensure that all forest enterprise have the same level of control.

The protocol requires the controllers to assess: how the forest enterprise is organized, what kind of control is implemented by the forest enterprise, overall forest management, silviculture, forest ecosystem protection, harvesting and other operations, state of property (buildings etc.), issues related to supervision of privately-owned forest.

The findings for each of these areas and recommendations are included in a final report, signed by the rangers, controllers and superintendent, and submitted to the Regional Director who is responsible for going through the report and producing corrective actions. These are given to the superintendent to implement.

At the forest enterprise level, the control is more on a day-to-day level. Apart from financial control, the main inspection duties are carried out by the supervising engineer who is based in the forest enterprise headquarters, but is responsible for checking that all field operations managed by rangers are carried out properly. Any issues, which are identified are recorded in the supervising engineer's duty book and afterwards communicated to the forest enterprise director via reports. If major issues arise these are discussed between forest enterprise director and rangers at a monthly meeting. Minutes of these meetings are produced and must be signed by the forest enterprise director and rangers to confirm their presence and understanding of decisions made.

W Lasach Państwowych funkcjonuje szczegółowy system nadzoru nad zgodnością z regulacjami prawnymi i zarządzeniami. Poziom najwyższy reprezentuje Dyrekcja Generalna Lasów Państwowych. Inspektorzy Dyrektora Generalnego przeprowadzają kontrole problemowe. Wszystkie nadleśnictwa poddawane są pełnym kontrolom w okresie co 5 lat przez inspektorów Regionalnego Dyrektora. Kontrole prowadzone są w biurach nadleśnictw (30% czasu) oraz w terenie (70% czasu). Skontrolowanych musi być przynajmniej 60% leśnictw. Cała wizytacja kontrolna oparta jest na protokole zawierającym szczegółowy plan, który pozwala stwierdzić, że wszystkie nadleśnictwa poddawane są temu samemu poziomowi kontroli.

W praktyce kontrolerzy muszą ująć takie zagadnienia, jak: sposób organizacji nadleśnictwa, rodzaj kontroli wykonywanych przez nadleśnictwo, ogólny zarys gospodarki leśnej, hodowla lasu, ochrona ekosystemów leśnych, zręby i inne działania, stan posiadania, zagadnienia związane z nadzorem nad lasami prywatnymi.

Stwierdzenia dotyczące każdego z tych zagadnień i spraw są ujmowane w raporcie końcowym podpisanym przez leśniczych, kontrolujących i nadleśniczego. Raport jest przekazany Dyrektorowi Regionalnemu, który jest odpowiedzialny za zapoznanie się z nim i podjęcie działań naprawczych. Zalecenia tych działań przekazywane są nadleśniczemu do wdrożenia.

Na poziomie nadleśnictw nadzorowanie prowadzone jest na bazie codziennych obowiązków personelu. Poza kontrolą finansową główne obowiązki kontrolne wypełniane są przez inżyniera nadzoru, pracującego w biurze nadleśnictwa, ale odpowiedzialnego za kontrole wszystkich prac terenowych prowadzonych przez leśniczych. Wszystkie stwierdzone zagadnienia są zapisywane w książce służbowej inżyniera nadzoru i przekazywane nadleśniczemu w formie raportów. Gdy pojawiają się ważne sprawy – nadleśniczowie omawiają je na comiesięcznych naradach. Narady są protokołowane, podpisywane przez nadleśniczych jako dowód ich obecności i zrozumienia podjętych decyzji.

Monitoring of the state of the forest / Monitoring stanu lasu

Monitoring of pests and diseases as well as of air pollution is coordinated for the whole Poland by the Forest Research Institute (IBL) and Forest Protection Enterprise (ZOL). Plans for taking samples and data are sent to the regional directorates, which in turn formulate plans with the relevant forest enterprise. The samples and data collected are sent to the monitoring bodies, which analyses them. A summary of results is sent to the regional directorate and disseminated among the forest enterprises. The results for the whole Poland are published annually.

In the whole region of 28 forest enterprises of RDSF in Białystok there is ongoing monitoring and inventory carried out of the presence of protected, rare and endangered. Rangers conduct nature monitoring during their everyday work, including rare and endangered species. Data collected by the rangers are passed on to appropriate forest enterprise and from there to the regional directorate headquarters. Some information on rare species is kept confidential to prevent poaching. Further more detailed evaluations are carried out during preparation of Nature Protection Program for each forest enterprise.

Monitoring występowania szkodników owadzych i innych zagrożeń oraz zanieczyszczeń powietrza jest koordynowany na terenie całej Polski przez Instytut Badawczy Leśnictwa IBL i Zakład Ochrony Lasu (ZOL). Harmonogramy zbioru prób są przesyłane do RDLP, a następnie kierowane do nadleśnictw. Zebrane próby i wyniki obserwacji przesyłane są do instytucji monitorujących i poddawane analizie. Zbiorcze wyniki monitoringu są przekazywane do RDLP i do nadleśnictw. Wyniki monitoringu są opracowywane corocznie dla terenu całej Polski.

W 28 nadleśnictwach wchodzących w skład RDLP w Białymstoku na bieżąco monitorowane i inwentaryzowane są stanowiska rzadkich i ginących gatunków. Podczas swej codziennej pracy leśniczowie prowadzą obserwacje występowania ww. gatunków. Informacje o ich występowaniu są przekazywane do nadleśnictw i dalej do Dyrekcji Regionalnej. Część informacji z zakresu występowania rzadkich, zagrożonych i ginących gatunków ma charakter poufny, z uwagi na kłusownictwo i kolekcjonerstwo. Dalsze szczegółowe inwentaryzacje gatunków rzadkich zagrożonych i ginących są prowadzone w trakcie sporządzania Programów Ochrony Przyrody w nadleśnictwach.

Monitoring of sustainable production / Kontrola wielkości użytkowania lasu

Monitoring of the quantity and quality of timber available is done through the ten-year inventories carried out as part of the management planning process by the Management Planning Office. Results are analyzed for species, age distribution data and growth rate. This basic data serves for the elaboration of annual plans.

Monitoring jakości drzewostanów i zapasu drewna prowadzony jest przy rewizji planu urządzania lasu przez Biuro Urządzania lasu. Uzyskane wyniki pozwalają na analizę aktualnego stanu zapasu oraz rozkładu w klasach wieku dla poszczególnych gatunków. Dane te służą do przygotowywania wielkości rocznych etatów pozyskania.

4. SOCIO-ECONOMIC AND ENVIRONMENTAL CONTEXT / WARUNKI SPOŁECZNO-EKONOMICZNE I ŚRODOWISKOWE

4.1 Social aspects / Aspekty społeczne

	Male / Mężczyźni	Female / Kobiety
Number of own workers / Liczba własnych pracowników	1313	467
Number of contract workers / Liczba pracowników kontraktowych (ZUL)	1874	147
Minimum daily wage for agricultural/forestry workers / Minimalna dzienna stawka dla pracowników leśnictwa / rolnictwa	80 PLN	
Infant mortality rates (under 5 years) / Śmiertelność dzieci (poniżej 5 roku życia)	8.0 per 1000	
Proportion of workers employed from the local population (%) / Proporcja pracowników zatrudnionych ze społeczności lokalnej	100 %	

The area covered by 28 forest enterprises of RDSF in Białystok is featured with the highest ethnic and cultural difference in the country. Western part was included before World War into Germany – East Prussia – country with German language but with Prussian and Polish roots. After the War most of the inhabitants – so called Mazurians or autochthons were forced to abandon gradually their homeland (emigration to Germany). Small number of these people discern by Lutheran confession have remained until today.

On the dislodged land there were brought some settlers from Ukraine and Low Beskids – Lemks and Boyks. They are people mainly with Greek-catholic confession. They live on the northern part of 28 forest enterprises of RDSF in Białystok.

On the area of Suwałki and Pomorze Forest Enterprise there live catholic Lithuanian people, who cultivate their language, culture and traditional customs.

Eastern forest enterprises are inhabited by Byelorussian people with orthodox religion. In some villages there still have been living descendants of Tatars (Muslims).

The greatest parts of inhabitants are Polish people living here since the beginning about some centuries ago as well as since last years.

The industry is relatively weakly developed in the area of 28 forest enterprises. Due to wilderness character of the region the forestry and the wood industry plays important role in the regions' economy. Apart from direct work in the State Forests and employment in the wood industry, there are other sources of income related to forests:

- Provision of accommodation for tourists visiting the area for recreational use of the forests and hunting;
- Small-scale production of wooden products;
- Picking and selling of wild berries and mushrooms;
- Bee keeping activities.

Obszar zasięgu 28 nadleśnictw wchodzących w skład RDLP Białystok cechuje się największym w kraju zróżnicowaniem etnicznym i kulturowym. Część zachodnia wchodziła przed wojną w skład Prus Wschodnich – państwa niemieckiego z osadnictwem zgermanizowanym, ale o polskich korzeniach. Po wojnie większość tej ludności, tzw. Mazurów lub autochtonów musiała sukcesywnie opuszczać swoje ziemie (emigracja do Niemiec). Niewielka liczba tej ludności, rozróżniana ze względu na wyznanie protestanckie, pozostała do dzisiaj.

W miejsce wysiedlanych sprowadzani byli osadnicy z Ukrainy i Beskidu Niskiego – Łemkowie i Bojkowie. Jest to ludność głównie wyznania greckokatolickiego. Obecnie zamieszkuje ona północne części terenu RDLP.

Na obszarach Nadleśnictw Suwałki i Pomorze mieszka katolicka ludność litewska, kultywująca swój język, kulturę i zwyczaje.

Wschodnie tereny RDLP zamieszkałe są przez ludność białoruską, prawosławną. W kilku miejscowościach żyją do dzisiaj również potomkowie Tatarów sprowadzonych do Polski przez dawnych władców.

Największą jednak część mieszkańców regionu stanowi ludność polska, mieszkająca tu od początku procesów osadniczych, co miało miejsce przed kilkuset laty, jak i napływowa.

Pod względem uprzemysłowienia obszar 28 nadleśnictw jest stosunkowo słabo rozwinięty. Ze względu na swój puszczański charakter w regionie leśnictwo i przemysł drzewny odgrywają istotną rolę w gospodarce. Poza możliwością bezpośredniego zatrudnienia wielu ludzi przy pracach w lesie lub w przemyśle drzewnym – las stwarza też inne możliwości zarobkowania:

- Rozwój usług o charakterze turystycznym, zakwaterowanie i gastronomia dla obsługi turystów i myśliwych
- Lokalne przetwórstwo drewna
- Zbiór runa leśnego
- Pszczelarstwo

4.2 Environmental aspects / **Aspekty środowiskowe**

Poland is a signatory of both the Convention on Biodiversity and the Helsinki Protocol. As a result, forest management objectives were changed from a single timber production to encompass a wider range of forest goods and services including protection of rare and endangered species and protection of forest ecosystems. The Nature protection program became a necessary part of forest management plan in order to present the environmental aspect in wide and comprehensive way. Unique terrain configuration as well as lack of the heavy industry is the reason of high level of biodiversity in the region. Landscapes close to natural, semi natural and cultural, large participation

of different biocenosis and habitats of natural origin, which is not represented in the rest of the country, can be met here. Rare, threatened and endangered species of plants, animals, mushrooms and lichens occurs here.

More than 60% of the area of 28 forest enterprises of RDSF in Białystok is protected under certain nature conservation form. The richness and uniqueness of nature is subject to protection in the different law forms resulting from the Act on Nature Protection and European Union directives. These are:

- 99 nature reserves
- 361 bird nest buffer zones
- 88 lichens buffer zones
- 37 protected landscape areas
- 177 ecological sites
- Natura 2000 areas: 20 Special Protection Areas (SPA) and 34 Special Areas of Conservation (SAC)
- 6 landscape parks
- 406 nature monuments

Some forest enterprises have been also participating in programs aiming at protection of endangered species and increasing of forest biodiversity:

- Conservation of the Lesser Spotted Eagle (Life Plus)
- Conservation of the European bison
- National Capercaillie Conservation Program
- Conservation of the European pond turtle
- Active conservation of the Black grouse
- Reintroduction program "Born to Be Free" of the lynx species
- Conservation of forest bee population via implementation of wild-bee rearing in forested area
- Small retention program.

Polska jest sygnatariuszem Konwencji o ochronie bioróżnorodności i Protokołu Helsińskiego. W ich wyniku modyfikacji uległa polityka leśna, która kładzie większy nacisk na wielofunkcyjność lasów w miejsce dotychczasowych priorytetów – produkcji drewna. Znaczącą rolę odgrywa też ochrona bioróżnorodności – gatunków rzadkich i zagrożonych oraz rzadkich ekosystemów leśnych. Program ochrony przyrody stał się jednym ze składników planu urządzania lasu, gdzie zagadnienia ochrony przyrody przedstawione są w sposób szerszy i spójny. Ukształtowanie terenu i brak przemysłu ciężkiego to powody, dla których różnorodność biologiczna regionu jest wysoka. Przejawia się to w postaci dużego udziału krajobrazów zbliżonych do naturalnych, półnaturalnych i kulturowych, dużego udziału różnych biocenoz i siedlisk przyrodniczych naturalnego pochodzenia, których często już nie można spotkać w pozostałej części kraju. Występuje tu duża grupa gatunków rzadkich, ginących i zagrożonych roślin, zwierząt, grzybów i porostów.

Ponad 60% lasów zarządzanych przez 28 nadleśnictw wchodzących w skład RDLP w Białymostoku regionu podlega różnym formom ochrony. Bogata i często unikalna przyroda podlega ochronie w postaci różnych form prawnych, wynikających z ustawy o ochronie przyrody i dyrektyw Unii Europejskiej. Są to:

99 rezerwatów przyrody

361 strefy ochronne wokół gniazd

88 stref ochrony porostów

37 obszarów chronionego krajobrazu

177 użytków ekologicznych

Obszary Natura 2000: 20 Obszarów Specjalnej Ochrony Ptaków (OSO) oraz 34 Specjalne Obszary Ochrony Siedlisk (SOO)

6 Parków Krajobrazowych

406 pomniki przyrody

Niektóre nadleśnictwa realizują również programy mające na celu ochronę ginących gatunków i zwiększanie bioróżnorodności w lasach:

- program ochrony orlika krzykliwego (Life Plus)
- program ochrony żubra
- krajowy program ochrony głuszca
- program ochrony żółwia błotnego
- czynna ochrona cietrzewia
- program reintrodukcji rysia metodą „Born to be free”
- wspieranie populacji dzikiej pszczoły miodnej poprzez rozwój bartnictwa w lasach
- program małej retencji.

4.3 Administration, Legislation and Guidelines / Administracja, prawodawstwo i wytyczne

Forest management in Poland is carried out under the Act on Forests (from 1991 with later changes) and accompanied other acts, decrees, codes and guidelines. Forest administration realizes independently practically all responsibilities related with the maintenance, use, silviculture, regeneration and protection of forests. Practical forest protection (operations and protective works, demarcation, opening out, supervising and monitoring) related with objects and areas covered by law conservation is realized in a strict cooperation with the nature conservation services (Regional Directorate of Environment Protection). Economic use of environment (ground water intake, emission of pollution etc) takes place on the base of permissions given by local authorities (county authorities).

The following table lists the key national legislation, regulations, guidelines and codes of best practice that are relevant to forestry in the commercial, environmental and social sectors. This list does not purport to be comprehensive, but indicates information that is key to the forestry sector.

Gospodarka leśna w Polsce prowadzona jest w oparciu o zapisy Ustawy o lasach (1991) oraz towarzyszące jej, wymienione niżej inne ustawy, rozporządzenia, kodeksy i wytyczne. Administracja leśna samodzielnie realizuje praktycznie wszystkie obowiązki związane z utrzymaniem, użytkowaniem, hodowlą, odnowieniem i ochroną lasu. Praktyczna ochrona przyrody (zabiegi i prace ochronne, oznakowanie, udostępnianie, nadzór i monitoring) związana z obiektami i obszarami objętymi ochroną prawną realizowana jest w ścisłej współpracy ze służbami ochrony przyrody (Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska). Gospodarcze korzystanie ze środowiska (pobór wód gruntowych, emisja zanieczyszczeń itp.) odbywa się w oparciu o pozwolenia udzielane przez miejscowe władze (starostwa powiatowe).

Poniższa tabela przedstawia główne krajowe akty prawne, regulacje, wytyczne i kodeksy pracy związane z leśnictwem w zakresie sektorów gospodarczego, środowiskowego i społecznego. Listy tej nie należy uważać za wyczerpującą, niemniej przedstawia ona prawne informacje kluczowo związane z leśnictwem.

Legislation and regulation / Prawodawstwo i przepisy	Notes / Uwagi
<ul style="list-style-type: none"> • Forestry Act 1991 (Journal of Laws of 2005 No. 101 item 444) / Ustawa o Lasach z 1991 (Dz. U. 1991 Nr 101 poz. 444) • The law on conservation of environment 2001/ Prawo ochrony środowiska z 2001 roku • The law on plant protection 2003 (Journal of Laws of 2003 No. 11 item 94) / Ustawa o ochronie roślin (Dz. U. 2004 r. nr 11 poz. 94) 	<ul style="list-style-type: none"> • The main document regulating all the forestry issues in the country forests under all forms of ownership ./ Zasadniczy dokument prawny z zakresu leśnictwa dotyczący lasów wszystkich własności

- Act on nature protection 2004 (Journal of Laws of 2004 No. 92 Item 880) / [Ustawa o ochronie przyrody z 2004 roku z późniejszymi uzupełnieniami \(Dz. U. 2004 nr 92 poz. 880\)](#)
- Act on water management 2001 (Journal of Laws of 2001 No. 115 Item 1229) / [Prawo wodne z 2001 roku \(Dz. U. 2001 nr 115 poz. 1229\)](#)
- Waste Act 2001 (Journal of Laws of 2001 No. 62 Item 628) / [Ustawa o odpadach z 2001 roku \(Dz. U. 2001 nr 62 poz. 628\)](#)
- Building Law 1994 (Journal of Laws of 1994 No. 89 Item 414) / [Prawo budowlane z 1994 roku \(Dz. U. 1994 nr 89 poz. 414\)](#)
- Decree of the Minister of Environment on health and safety in forestry works (Journal of Laws of 2006 No. 161 Item 1141) / [Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 24 sierpnia 2006 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy przy wykonywaniu niektórych prac z zakresu gospodarki leśnej \(Dz. U. 2006 nr 161 poz. 1141\)](#)
- Labour code 1974 (Journal of Laws of 1974 No. 24 Item 141) / [Kodeks pracy z 1974 roku \(Dz. U. 1974 nr 24 poz. 141\)](#)
- Act on protection agricultural and forest lands 1995 (Journal of Laws of 1995 No. 16 item 78) / [Ustawa o ochronie gruntów rolnych i leśnych z 1995 roku \(Dz. U. 1995 nr 16 poz. 78\)](#)
- Act on Hunting 1995 (Journal of Laws of 1995 No. 147 item 713) / [Prawo łowieckie z 1995 roku \(Dz. U. 1995 Nr 147 poz. 713\)](#)
- Act on forest tax 2002 (Journal of Laws of 2000 No. 200 item 1682) / [Ustawa o podatku leśnym z 2002 roku \(Dz. U. 2000 nr 200 poz. 1682\)](#)
- Act on public tenders 2004 (Journal of Laws of 2004 No. 19 item 177) / [Prawo zamówień publicznych z 2004 roku \(Dz. U. 2004 nr 19 poz. 177\)](#)
- Act on fire protection (Journal of Laws of 1991 No. 81 item 351) / [Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej \(Dz. U. 1991 Nr 81 poz. 351\)](#)
- The Civil Code 1964 (Journal of Laws of 1964 No. 16 item 93) / [Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny \(Dz. U. 1964 nr 16 poz. 93\)](#)
- Act on technical inspection 2001 (Journal of Laws of 2000 No. 122 item 1321) / [Ustawa z dnia 21 grudnia 2000 r. o dozorcze technicznym \(Dz. U. 2000 nr 122 poz. 1321\)](#)
- Decree of the Minister of Environment on protected fungi species 2004 (Journal of Laws of 2004 No. 168 Item 1765) / [Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 lipca 2004 r. w sprawie gatunków dziko występujących grzybów objętych ochroną \(Dz. U. 2004 nr 168 poz. 1765\)](#)
- Decree of the Minister of Environment on protected plant species 2012 (Journal of Laws of 2012 No. 0 Item 81) / [Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 5 stycznia 2012 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin \(Dz. U. 2012 nr 0 poz. 81\)](#)
- Decree of the Minister of Environment on protected wild animal species 2012 (Journal of Laws of 2012 No. 237 Item 1419) / [Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 października 2012 r. w sprawie gatunków dziko występujących zwierząt objętych ochroną \(Dz. U. 2011 nr 237, poz. 1419\)](#)
- Act on the sharing of information on the environment and its protection, public participation in the environment protection and the environmental impact assessment 2008 (Journal of Laws of 2008 No. 199 Item 1227) / [Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko \(Dz. U. 2008 nr 199 poz. 1227\)](#)
- Decree of the Minister of Environment Protection, Natural Resources and Forestry on detailed rules of forest management plan elaboration, simplified forest management plan and inventory of forest resources (Journal of Laws of 2005 No. 256 Item 2151) / [Rozporządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 28 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad sporządzania planu urządzenia lasu, uproszczonego planu urządzenia lasu oraz inwentaryzacji stanu lasu \(Dz. U. 2005 nr 256 poz. 2151\)](#)

Guidelines and Codes of Best Practice / Wytyczne i kodeksy praktyczne

Notes / Uwagi

<ul style="list-style-type: none"> • Silviculture Principles 2011 / <i>Zasady Hodowli Lasu 2011</i> • Instruction of forest management plans 2011 / <i>Instrukcja Urządzania Lasu 2011</i> • Forest Protection Instruction 2011 / <i>Instrukcja Ochrony Lasu 2011</i> • Instruction on Health and Safety in Forestry Works 2012 / <i>Instrukcja Bezpieczeństwa i Higieny Pracy przy wykonywaniu podstawowych prac z zakresu gospodarki leśnej 2012</i> • Guidelines on designation of operational trails 1996 / <i>Wytyczne do projektowania i wykonywania szlaków operacyjnych 1996</i> 	
---	--

5. CHANGES IN MANAGEMENT, HARVESTING, SILVICULTURE AND MONITORING / ZMIANY W ZARZĄDZANIU, POZYSKANIU, HODOWLI LASU I MONITORINGU

The following table shows significant changes that took place in the management, monitoring, harvesting and regeneration practices of the certificate holder over the certificate period.

Poniższa tabela przedstawia znaczące zmiany, jakie miały miejsce w zarządzaniu, monitoringu, pozyskaniu i odnowieniach u posiadacza certyfikatu podczas okresu jego ważności.

Description of Change / <i>Opis zmiany</i>	Notes / <i>Uwagi</i>
SURVEILLANCE 1 / AUDYT OKRESOWY 1	
SURVEILLANCE 2 / AUDYT OKRESOWY 2	
SURVEILLANCE 3 / AUDYT OKRESOWY 3	
SURVEILLANCE 4 / AUDYT OKRESOWY 4	

6. PREPARATION FOR THE EVALUATION / PRZYGOTOWANIE DO AUDYTU

6.1 Schedule / *Harmonogram*

This is a re-assessment of forest management units that have been certified since 11 August 2011.

Audyt recertyfikacyjny objął 28 nadleśnictw, które są certyfikowane od 11 sierpnia 2011 roku.

6.2 Team / *Zespół prowadzący audyt*

The table below shows the team that conducted the re-assessment.

Poniższa tabela przedstawia skład zespołu prowadzącego audit recertyfikacyjny.

Evaluation Team / Zespół	Notes / Uwagi
Team Leader / Kierownik grupy	Has an university (MSc) degree in forestry, 14 years of experience in forestry and nature related field regionally, nationally and internationally, 280 days FSC auditing, speaks English and local language Polish Posiada wyższe wykształcenie w zakresie leśnictwa, 14 lat doświadczenia zawodowego w zakresie leśnictwa i ochrony przyrody, zdobytego lokalnie, w kraju i w działaniach międzynarodowych, 280 dni audytów FSC, znajomość języka lokalnego i angielskiego
Accompanying auditor Audytor towarzyszący	Has an university (MSc) degree in forestry; 12 years experience in forestry and nature protection regionally, nationally and internationally; over 200 days FSC auditing; speaks local language Polish, Russian and English Posiada wyższe wykształcenie w zakresie leśnictwa; 12 lat doświadczenia zawodowego w zakresie leśnictwa i ochrony przyrody, zdobytego lokalnie, w kraju i w działaniach międzynarodowych; ponad 440 dni audytów FSC, znajomość języka lokalnego, rosyjskiego i angielskiego
Local Specialist / Lokalny ekspert	Biologist with expertise in lichenology and plant ecology. Has a professorship degree, 38 years of both regionally, nationally and internationally. Member of numerous scientific nongovernmental environmental organization. Biolog, specjalizujący się w lichenologii i ekologii roślin. Posiada tytuł profesora, 38 lat doświadczenia zawodowego, zdobytego w kraju i zagranicą. Członek licznych towarzystw naukowych.
Local Specialist / Lokalny ekspert	Has a university degree (MSc) in nature protection and (PhD) in environmental engineering, 15 years experience in nature and technical science regionally, nationally and internationally, chairman of nongovernmental environmental organization, speaks English, Russian and Polish. Posiada wyższe wykształcenie z zakresu ochrony środowiska oraz tytuł doktora w zakresie inżynierii środowiska, 20 lat doświadczenia zawodowego w zakresie nauk przyrodniczych i technicznych, zdobytego lokalnie, w kraju i w działaniach międzynarodowych, prezes pozarządowej organizacji ekologicznej, znajomość języka lokalnego, rosyjskiego i angielskiego.

6.3 Checklist Preparation / Przygotowanie listy sprawdzającej

The checklist was prepared that consisted of the documents listed below. This checklist was prepared by adapting the QUALIFOR generic forest management checklist. This adaptation also includes comments received from stakeholders. A copy of this checklist is available on the SGS Qualifor website, <http://www.sgs.com/en/Forestry>.

The latest version of the checklist, used during the assessment, includes issues raised by FSC Poland and reflected in the checklist.

Lista sprawdzająca przygotowana została poprzez adaptację ogólnej listy sprawdzającej QUALIFOR z wykorzystaniem wszystkich ważnych dokumentów. Adaptacja uwzględnia też istotne uwagi otrzymane od zainteresowanych stron. Kopia tej listy jest dostępna na stronie internetowej SGS Qualifor <http://www.sgs.com/en/Forestry>.

Najnowsza wersja listy sprawdzającej, użyta podczas audytu, zawiera uwagi wniesione przez FSC Polska i uwzględnione w liście sprawdzającej.

Standard Used in Evaluation Standardy wykorzystane w audycie	Effective Date Data powstania	Version Nr Nr wersji	Changes to Standard Zmiany standardów
SGS Qualifor checklist (AD33) based upon the FSC endorsed National Forest Management Standard in Poland, FSC-STD-POL-01-01-2013 - Poland Natural and Plantations EN Lista sprawdzająca Programu SGS QUALIFOR (AD33) sporządzona w oparciu o Krajowy Standard Gospodarki Leśnej FSC w Polsce, FSC-STD-POL-01-01-2013	01.09.2014	11	Alignment of SGS Qualifor checklist for forest management certification in accordance with FSC National Standard for Forest Management in Poland (FSC-STD-POL-01-01-2013) Dostosowanie listy sprawdzającej certyfikacji leśnej Programu QUALIFOR do Krajowego Standardu Gospodarki Leśnej w Polsce (FSC-STD-POL-01-01-2013)

6.4 Stakeholder notification / **Informacja dla zainteresowanych stron**

A wide range of stakeholders were contacted 6 weeks before the planned evaluation to inform them of the evaluation and ask for their views on relevant forest management issues. These included environmental interest groups, local government agencies and forestry authorities, academic and research institutions, wood industry representatives, forest user groups, and workers' unions. The full list of stakeholders that were contacted is available from SGS Poland. Responses received and comments from interviews are recorded under paragraph 13 of this Public Summary.

6 tygodni przed planowanym audytem poinformowano o nim szerokie grono stron trzecich, prosząc o przedstawienie uwag i komentarzy na temat zagadnień gospodarki leśnej. Strony trzecie reprezentowały agencje rządowe i samorządowe, organizacje pozarządowe, środowiska akademickie i naukowe, związki zawodowe i przemysł drzewny. Pełna lista zainteresowanych stron jest dostępna w SGS Polska, na życzenie. Otrzymaone odpowiedzi i komentarze zostały zapisane w rozdz. 13 niniejszego publicznego streszczenia.

7. THE EVALUATION / **AUDYT**

The re-assessment was conducted in the steps outlined below.

Audyty recertyfikacyjny został przeprowadzony w kilku niżej wymienionych etapach.

7.1 Opening meeting / **Spotkanie otwierające**

An opening meeting was held at head in headquarters of RDSF Białystok, in Białystok town. The scope of the evaluation was explained and schedules were determined. Record was kept of all persons that attended this meeting.

Spotkanie otwierające miało miejsce w siedzibie RDLP w Białymstoku. Przedstawiony został na nim zakres audytu oraz jego harmonogram. Wszystkie osoby uczestniczące w spotkaniu wpisały się na listę obecności.

7.2 Document review / **Przegląd dokumentów**

A review of the main forest management documentation was conducted to evaluate the adequacy of coverage of the QUALIFOR Programme requirements. This involved examination of policies, management plans, systems, procedures, instructions and controls.

W celu oceny zgodności z wymogami programu Qualifor przeprowadzono przegląd głównych dokumentów związanych z prowadzoną gospodarką leśną. Obejmował on sprawdzenie zasad, planów urządzania, systemu, procedur, instrukcji i procedur kontrolnych

7.3 Sampling and Evaluation Approach / **Wybór prób i metoda oceny**

A detailed record of the following is available in section B of the evaluation report. This section does not form part of the public summary, but includes information on:

- Sampling methodology and rationale;
- FMUs included in the sample;
- Sites visited during the field evaluation; and
- Man-day allocation.

The Evaluation was preceded by pre-assessment visit in two randomly selected forest enterprises and in the headquarters of RDSF in Białystok in order to analyze the management system analysis, collect the basic documentation and gather the information needed for the main evaluation planning.

Forest Enterprises were chosen in a way that enabled to scrutinize issues raised by stakeholders pertaining to the performed forest operations. Two auditors and two local experts were working for 5 days concurrently in two independent sub-teams. During the first day of the audit one of the sub-team reviewed the documents and interviewed staff of each departments in headquarters of Regional Directorate of State Forests in Białystok. On the second, third, fourth and fifth day of the audit sub-teams were working simultaneously in selected forest enterprises reviewing documents and conducting the field visits. Field visits were arranged in a way that enabled to visit the wide

array of sites with pending forest operations (in order to meet forest contractors), sites with concluded works (harvesting sites, thinning etc), seed stands and orchards as well as the nature reserves and high conservation value forest areas. In addition, the sample also selected nurseries along with workshops and technical facilities. In each forest enterprise issues raised by stakeholders were analysed. Altogether the audit took 5 days on-site.

W części B raportu z audytu certyfikacyjnego zapisano szczegółowe dane dotyczące wyników audytu. Część ta nie ma charakteru dostępnego publicznie i zawiera dane odnośnie do:

- ❑ metody i uzasadnienia wyboru prób;
- ❑ obszarów leśnych ujętych w próbie
- ❑ powierzchni wizytowanych podczas wizyt terenowych i
- ❑ zestawienia osobodni.

Audyt poprzedzony był wizytą wstępną w dwóch losowo wybranych nadleśnictwach oraz w siedzibie RDLP w Białymstoku, w celu przeanalizowania systemu prowadzonej gospodarki, pobrania niezbędnych dokumentów oraz uzyskania informacji potrzebnych do zaplanowania audytu zasadniczego.

Nadleśnictwa zostały wybrane w taki sposób, aby umożliwić zbadanie wniesionych przez strony zainteresowane skarg, dotyczących sposobu wykonywania zabiegów gospodarczych. Trzech audytorów i ekspert lokalny pracowało przez 5 dni równolegle w dwóch zespołach audytowych. Pierwszy dzień audytu jeden z zespołów spędził w siedzibie RDLP w Białymstoku dokonując przeglądu dokumentacji i rozmawiając z pracownikami poszczególnych wydziałów. Drugiego, trzeciego, czwartego i piątego dnia zespoły audytowe pracowały niezależnie w poszczególnych nadleśnictwach, gdzie przeprowadzono przeglądy dokumentów w biurach oraz wizyty terenowe. Wizyty terenowe zostały tak zaplanowane, aby odwiedzić miejsca, w których aktualnie prowadzone były różne prace leśne (w celu spotkania wykonawców prac leśnych), pozycje zamknięte (rębnie, uprawy leśne itp.), drzewostany i plantacje nasienne oraz rezerwy przyrody i lasy o szczególnych wartościach przyrodniczych. Dodatkowo do próby wybrano również szkółki leśne wraz z warsztatami i zapleczem technicznym. W każdym z nadleśnictw analizowano skargi wniesione przez strony trzecie. Audyt trwał łącznie 5 dni.

7.4 Field assessments / **Wizyty terenowe**

There were 81 field visits conducted on chosen sites related with forest operations and tasks in the issue of nature conservation. Field assessments aimed to determine how closely activities in the field complied with documented management systems and QUALIFOR Programme requirements. Interviews with staff, operators and contractors were conducted to determine their familiarity with them and implementation of policies, procedures and practices that are relevant to their activities. A carefully selected sample of sites was visited to evaluate whether practices met the required performance levels.

Przeprowadzono łącznie 81 wizyt terenowych na wybranych powierzchniach związanych z prowadzeniem prac leśnych oraz wykonywaniem zadań z zakresu ochrony przyrody. Celem wizyt terenowych było określenie zakresu zgodności wykonywanych prac z wymogami systemu gospodarki leśnej, zawartymi w stosownych dokumentach oraz wymogach Programu Qualifor. Rozmowy prowadzone z personelem, wykonawcami i podwykonawcami prac służyły stwierdzeniu stopnia ich znajomości i wprowadzenia w realizowane zasady, procedury i praktykę związaną z ich pracą. Wizyty przeprowadzone na starannie wybranych powierzchniach służyły określeniu stopnia zgodności praktyki leśnej z wymaganiami.

7.5 Stakeholder interviews / **Rozmowy z zainteresowanymi stronami**

Meetings or telephone interviews were held with stakeholders as determined by the responses to notification letters and SGS discretion as to key stakeholders that should be interviewed. These aimed to:

- ❑ clarify any issues raised and the company's responses to them;

- ❑ obtain additional information where necessary; and
- ❑ obtain the views of key stakeholders that did not respond to the written invitation sent out before the evaluation.

Przeprowadzono spotkania lub rozmowy telefoniczne z zainteresowanymi stronami, które udzieliły odpowiedzi na listy i e-maile informujące o rozpoczęciu procesu certyfikacji oraz z innymi kluczowymi stronami określonymi przez SGS. Ich celem było:

- ❑ wyjaśnienie wszystkich zgłoszonych spraw i odpowiedź klienta na nie
- ❑ uzyskanie dodatkowych, brakujących wcześniej informacji
- ❑ zapoznanie się z poglądami ważnych stron, które nie odpowiedziały na pisemne zaproszenie do konsultacji, wysłane przed audytem

Nr of Stakeholders contacted / Liczba poinformowanych Stron	Nr of Interviews with / Liczba rozmów z		
	NGOs / Organizacjami pozarządowymi	Government / Organizacjami rządowymi	Other / innymi organizacjami
RE-ASSESSMENT / AUDYT RECERTYFIKACYJNY			
140	4.	2	7
SURVEILLANCE 1 / AUDYT OKRESOWY 1			
SURVEILLANCE 2 / AUDYT OKRESOWY 2			
SURVEILLANCE 3 / AUDYT OKRESOWY 3			
SURVEILLANCE 4 / AUDYT OKRESOWY 4			

Responses received and comments from interviews are recorded under paragraph 13 of this Public Summary.

Uzyskane odpowiedzi i komentarze z rozmów zostały zapisane w paragrafie 13 niniejszego publicznego streszczenia.

7.6 Summing up and closing meeting / Podsumowanie i spotkanie zamykające

At the conclusion of the field evaluation, findings were presented to company management at a closing meeting. Any areas of non-conformance with the QUALIFOR Programme were raised as one of two types of Corrective Action Request (CAR):

- ❑ Major CARs - which must be addressed and re-assessed before certification can proceed
- ❑ Minor CARs - which do not preclude certification, but must be addressed within an agreed time frame, and will be checked at the first surveillance visit

A record was kept of persons that attended this meeting.

Podczas spotkania zamykającego przedstawiono zarządowi organizacji wyniki i stwierdzenia audytu. Wszystkie niezgodności z wymaganiami Programu Qualifor skutkowały wniesieniem jednego z dwóch rodzajów poleceń działań korygujących (PDK):

- ❑ Zasadnicze PDK – które musi być zamknięte przed zakończeniem procedury certyfikacji
- ❑ Drugorzędne PDK – które nie wstrzymuje certyfikacji, lecz musi zostać określony termin jego zamknięcia i sprawdzenie podjętych działań podczas I audytu okresowego.

Wszystkie osoby uczestniczące w spotkaniu wpisały się na listę obecności.

8. EVALUATION RESULTS / WYNIKI AUDYTU

Detailed evaluation findings are included in Section B of the evaluation report. This does not form part of the public summary. For each QUALIFOR requirement, these show the related findings, and any observations or corrective actions raised. The main issues are discussed below.

Szczegółowe stwierdzenia audytu zawarte są w części B raportu. Nie jest ona materiałem dostępnym publicznie. Przedstawia stwierdzenia odnośnie do poszczególnych wymogów Qualifor, wniesione obserwacje i polecenia działań korygujących.

8.1 Findings related to the general QUALIFOR Programme / Ogólne stwierdzenia odnoszące się do Programu Qualifor

For "Weaknesses" please refer to the list of corrective action requests (CAR) under section 11 and observations under section 12 of this report / Szczegóły dotyczące "słabych stron" opisane są w rejestrze poleceń działań korygujących (PDK) zawartym w punkcie 13 raportu oraz w rejestrze obserwacji zawartym w punkcie 14 niniejszego raportu.

PRINCIPLE 1: COMPLIANCE WITH LAW AND FSC PRINCIPLES	
ZASADA 1: ZGODNOŚĆ Z PRAWEM I ZASADAMI FSC	
<i>Criterion / Kryterium 1.1 Respect for national and local laws and administrative requirements / Uwzględnianie przepisów prawa państwowego i lokalnego oraz wymogów administracyjnych</i>	
Strengths / Mocne strony	
Weaknesses / Słabe strony	
Compliance / Zgodność z kryterium	<p>28 forest enterprises of the RDSF in Białystok are committed to forest management consistent with the requirements of the FSC Principles and Criteria. Each forest enterprise showed a good commitment to interpret and implement this policy on the regional level. This is also publicly available on the websites of individual forest enterprise. The staff at all management levels is aware and has good opportunity for update of applicable national and regional legislation and internal regulations. All processes of the forest management comply with obligatory legal system and there was not evidence of non-compliance found during the audit as regards requirements of this criterion.</p> <p>28 nadleśnictw wchodzących w skład RDLP w Białymstoku prezentuje trwałe zaangażowanie w przestrzeganie Zasad i Kryteriów FSC oraz w prawidłową realizację polityki leśnej na poziomie regionu. Jest to również przedstawione na stronach internetowych poszczególnych nadleśnictw. Personel wszystkich poziomów zarządzania ma dobre możliwości aktualizacji obowiązujących przepisów prawnych i zarządzeń wewnętrznych. Cały proces prowadzonej gospodarki leśnej jest zgodny z obowiązującym systemem prawnym i podczas audytu nie stwierdzono niezgodności z wymaganiami niniejszego kryterium.</p>
<i>Criterion / Kryterium 1.2 Payment of legally prescribed fees, royalties, taxes and other charges / Uiszczanie opłat, honorariów, podatków i innych płatności</i>	
Strengths / Mocne strony	
Weaknesses / Słabe strony	
Compliance / Zgodność z kryterium	<p>All relevant payments are paid by the respective forest enterprises. This is checked by tax officials and by the headquarters of the State Forests. All relevant data is included in the annual report. There was no evidence that any of the required payments were not met.</p> <p>Wszystkie należne płatności są aktualnie uiszczane przez poszczególne nadleśnictwa. Jest to</p>

	<p> sprawdzane przez urzędników skarbowych i centralę Lasów Państwowych. Wszystkie dane opisywane są w corocznych raportach.</p>
<p>Criterion / Kryterium 1.3 Respect for provisions of international agreements / Przestrzeganie zobowiązań międzynarodowych</p>	
<p>Strengths / Mocne strony</p>	
<p>Weaknesses / Słabe strony</p>	
<p>Compliance / Zgodność z kryterium</p>	<p>Poland is a signatory of numerous conventions and international agreements. The requirements of these international agreements have been encapsulated into National forest legislation.</p> <p>Polska jest sygnatariuszem licznych konwencji i międzynarodowych porozumień. Ich realizacja jest oparta na wprowadzaniu do krajowego systemu prawnego nowych regulacji oraz aktualizacji przepisów dotyczących leśnictwa.</p>
<p>Criterion / Kryterium 1.4 Conflicts between laws and regulations, and the FSC P&C / Rozbieżności pomiędzy przepisami prawnymi a zasadami i kryteriami FSC</p>	
<p>Strengths / Mocne strony</p>	
<p>Weaknesses / Słabe strony</p>	
<p>Compliance / Zgodność z kryterium</p>	<p>No conflicts between laws, regulations and FSC Principles and criteria have been identified.</p> <p>Nie zidentyfikowano rozbieżności pomiędzy obowiązującymi regulacjami prawnymi a Zasadami i kryteriami FSC.</p>
<p>Criterion / Kryterium 1.5 Protection of forests from illegal activities / Ochrona przed nielegalną działalnością w lasach</p>	
<p>Strengths / Mocne strony</p>	
<p>Weaknesses / Słabe strony</p>	
<p>Compliance / Zgodność z kryterium</p>	<p>At each forest enterprise there are special units with well-equipped Forest Guard employed for monitoring. Additionally, rangers and their deputies patrol forests on daily basis during the everyday duties.</p> <p>Wszystkie nadleśnictwa posiadają dobrze wyposażone posterunki Straży Leśnej, zatrudniające strażników. Dodatkowo, leśniczowie i podleśniczowie regularnie patrolują lasy podczas wykonywania codziennych obowiązków służbowych.</p>
<p>Criterion / Kryterium 1.6 Demonstration of a long-term commitment to the FSC P&C / Zaangażowanie w przestrzeganie zasad i kryteriów FSC</p>	
<p>Strengths / Mocne strony</p>	
<p>Weaknesses / Słabe strony</p>	
<p>Compliance / Zgodność z kryterium</p>	<p>All 28 forest enterprises of the RDSF in Białystok are committed to the forest management consistent with the requirements of the FSC Principles and Criteria. The websites of each forest enterprise present the basic data on forest resources, which helps to grasp methods of currently conducted forest management and confirms compliance with FSC requirements.</p> <p>28 nadleśnictw wchodzących w skład RDLP w Białymstoku prezentuje trwałe zaangażowanie w przestrzeganie zasad i kryteriów FSC. Każde z nadleśnictw posiada swoją witrynę internetową, na której przedstawione są podstawowe informacje o leśnych zasobach, pozwalające na zapoznanie się ze sposobem prowadzonej gospodarki leśnej i świadczące o przestrzeganiu wymogów FSC.</p>
<p>PRINCIPLE 2: TENURE AND USE RIGHTS AND RESPONSIBILITIES</p> <p>ZASADA 2: ODPOWIEDZIALNOŚĆ WYNIKAJĄCA Z TYTUŁU WŁASNOŚCI I PRAW</p>	

Criterion / Kryterium 2.1 Demonstration of land tenure and forest use rights / Wykazanie trwałego tytułu oraz prawa do leśnego użytkowania gruntów	
Strengths / Mocne strony	
Weaknesses / Słabe strony	
Compliance / Zgodność z kryterium	<p>All the forest assets belong to the Polish State through the National Treasury. The land ownership is well documented and presented in detailed maps at headquarters of each forest enterprise.</p> <p>Lasy, które podlegały procesowi certyfikacji, należą do Skarbu Państwa. Kwestie własności lub praw do użytkowania gruntów są udokumentowane i prezentowane na mapach w siedzibie każdego nadleśnictwa.</p>
Criterion / Kryterium 2.2 Local communities' legal or customary tenure or use rights / Przestrzeganie prawnych lub zwyczajowych tytułów do własności lub prawa użytkowania lasu	
Strengths / Mocne strony	
Weaknesses / Słabe strony	
Compliance / Zgodność z kryterium	<p>Public access to the forest is guaranteed and the stakeholders raised no disputes over legal or customary tenure or use rights. Picking of non-timber forest products (mushroom, berries) is allowed. In some circumstance the access can be limited due to a fire risk, harvest operation, occurrence of protected species. The public is clearly informed in such cases.</p> <p>W Polsce społeczność ma gwarantowany dostęp do lasu i strony trzecie nie wniosły żadnych uwag dotyczących powyższej kwestii. Dozwolone jest zbieranie grzybów i jagód. W uzasadnionych okolicznościach dostęp może być ograniczony z powodu np. zagrożenia pożarowego, prowadzenia prac pozyskania, występowania gatunków chronionych. W przypadku ograniczenia dostępu do lasu, społeczność jest o tym informowana.</p>
Criterion / Kryterium 2.3 Disputes over tenure claims and use rights / Rozwiązywanie sporów dotyczących praw własności lub użytkowania	
Strengths / Mocne strony	
Weaknesses / Słabe strony	
Compliance / Zgodność z kryterium	<p>Procedure of disputes resolution is defined in the Decree no. 84/2004 (GI-021-2/04) of the General Director of State Forests dated 30.12.2004. This decree defines the responsibilities, way of conduct, required documentation and time lines. Analysis of complaints is conducted on regular basis by forest enterprises' office and is the subject of permanent control of the State Forest Inspection. Any disputes, if occurring are well documented and civil law is applied in case the satisfactory common agreement can not be reached through discussion. Any substantial dispute was not reported by stakeholders. No such issues were found during the complaints documentation review at forest enterprises.</p> <p>Procedura rozwiązywania sporów oparta jest na Zarządzeniu nr 84/2004 Dyrektora Generalnego LP z dnia 30.12.2004 (GI-021-2/04). Zarządzenie to definiuje odpowiedzialności, ścieżkę postępowania, wymagana dokumentację oraz ramy czasowe. Analizy skarg są prowadzone na szczeblu nadleśnictw oraz stanowią przedmiot kontroli Inspekcji LP. Wszelkie spory są dobrze udokumentowane i w pierwszej kolejności rozwiązywane poprzez rozmowy. W przypadku braku możliwości ich rozwiązania sprawy są kierowane do rozstrzygnięcia przez sądy. Nie stwierdzono skarg o istotnej wadze podczas przeglądu dokumentacji w nadleśnictwach.</p>
PRINCIPLE 3: INDIGENOUS PEOPLES' RIGHTS	
ZASADA 3: PRAWA LUDNOŚCI MIEJSCOWEJ	
Criterion / Kryterium 3.1 Indigenous peoples' control of forest management	

Compliance	<p>Criterion 3.1 is not applicable to Polish conditions as in Poland there are no indigenous people by the UN definition.</p> <p>Kryterium 3.1 nie ma zastosowania w Polsce ze względu na brak ludności rdzennej według definicji ONZ.</p>
Criterion / Kryterium 3.2 Maintenance of indigenous peoples' resources or tenure rights	
Compliance	<p>Criterion 3.2 is not applicable to Polish conditions as in Poland there are no indigenous people by the UN definition.</p> <p>Kryterium 3.2 nie ma zastosowania w Polsce ze względu na brak ludności rdzennej według definicji ONZ.</p>
Criterion / Kryterium 3.3 Protection of sites of special cultural, ecological, economic or religious significance to indigenous peoples / Ochrona specjalnych miejsc o znaczeniu kulturowym, ekologicznym, gospodarczym lub religijnym ważnych dla ludności miejscowej	
Strengths / Mocne strony	<p>Forest enterprises take initiatives, such agreements concluded with local non-governmental organizations, aiming at increasing awareness of responsibility for cultural heritage and improving its current conservation status.</p> <p>Nadleśnictwa podejmują różne inicjatywy, jak porozumienia o współpracy z organizacjami pozarządowymi, mające na celu zwiększenie poczucia odpowiedzialności za dziedzictwo kulturowe oraz poprawę jego stanu zachowania.</p>
Weaknesses / Słabe strony	
Compliance / Zgodność z kryterium	<p>All places and sites recognized as traditional historical-cultural and archaeological as well as religious objects are protected formally or informally within the frames of the implemented forest management. Sites of importance for local people are identified, registered and plotted on the maps in consultation with municipalities and other stakeholders.</p> <p>Wszystkie miejsca znane jako tradycyjne obiekty historyczno-kulturowe i archeologiczne oraz religijne objęte są formalną lub nieformalną ochroną w ramach systemu prowadzonej gospodarki leśnej. Miejsca o specjalnym znaczeniu dla miejscowej ludności są zidentyfikowane, opisane i zaznaczone na mapach we współpracy ze stronami zainteresowanymi i lokalnymi samorządami.</p>
Criterion / Kryterium 3.4 Compensation of indigenous peoples for the application of their traditional knowledge	
Compliance	<p>Criterion 3.4 is not applicable to Polish conditions as in Poland there are no indigenous people by the UN definition.</p> <p>Kryterium 3.4 nie ma zastosowania w Polsce ze względu na brak ludności rdzennej według definicji ONZ.</p>
PRINCIPLE 4: COMMUNITY RELATIONS AND WORKERS RIGHTS	
ZASADA 4: RELACJE Z MIEJSCOWĄ SPOŁECZNOŚCIĄ I PRAWA PRACOWNIKÓW	
Criterion / Kryterium 4.1 Employment, training, and other services for local communities / Zatrudnienie, szkolenia i inne świadczenia na rzecz lokalnych społeczności	
Strengths / Mocne strony	
Weaknesses / Słabe strony	
Compliance / Zgodność z kryterium	<p>28 forest enterprises of the RDSF in Białystok provide numerous benefits to the local communities and the main one is the possibility of employment. Most of the staff employed in forest enterprises comes from the local communities. Majority of fieldwork is now contracted after public tenders. Many forest contractors are former workers of forest enterprises and live in the surrounding area. Forest enterprises provide forest contractors with different training and also participate in the creation and maintenance of jobs in other sectors such as timber processing and tourism. Local societies have free access to different non-timber forest products. Forest enterprises have regular contact with local schools and offer them nature training programmes. Nature and educational trails have been created. Forest enterprises</p>

	<p>co-operate closely with local governmental bodies and NGOs involved in local development and tourism. In justified cases forest enterprises participate in the roads construction and maintenance as well in sewage treatment plants. Current salaries for forest contractors are comparable with salaries in agriculture or horticulture sector.</p> <p>28 nadleśnictw wchodzących w skład RDLP w Białymstoku przysparza licznych korzyści miejscowej ludności, a główną z nich jest możliwość zatrudnienia. Większość personelu nadleśnictw jest pochodzenia miejscowego. Prace terenowe są obecnie w większości zlecane podwykonawcom wybieranym w drodze przetargów publicznych. Wielu z nich to byli pracownicy nadleśnictw, mieszkający na przyległych terenach. Nadleśnictwa oferują prywatnym podwykonawcom różne szkolenia oraz przyczyniają się do tworzenia i utrzymywania miejsc pracy w przemyśle drzewnym i turystyce. Miejscowa ludność ma wolny dostęp do różnych leśnych produktów nie drzewnych. Personel nadleśnictw aktywnie współpracuje z lokalnymi szkołami oferując uczniom zajęcia edukacyjne z zakresu gospodarki leśnej. Nadleśnictwa tworzą ścieżki dydaktyczne i przyrodnicze oraz blisko współpracują z lokalnymi instytucjami i organizacjami pozarządowymi zaangażowanymi w lokalny rozwój i turystykę. W uzasadnionych przypadkach nadleśnictwa partycypują w inwestycjach takich jak budowa i utrzymanie dróg czy oczyszczalnie ścieków. Aktualne wynagrodzenia dla wykonawców prac leśnych są porównywalne z wynagrodzeniem w sektorze rolniczym lub ogrodniczym.</p>
<p>Criterion / Kryterium 4.2 Compliance with health and safety regulations / Zgodność z wymaganiami dotyczącymi przepisów ochrony zdrowia oraz bezpieczeństwa i higieny pracy</p>	
<p>Strengths / Mocne strony</p>	
<p>Weaknesses / Słabe strony</p>	
<p>Compliance / Zgodność z kryterium</p>	<p>Forest management meets all applicable laws and/or regulations covering health and safety of employees and their families. In each forest enterprise there is an appointed person responsible for supervision and implementation of the health and safety regulations in field. Periodic surveillance is carried out including field visits. All staff are trained in the field of current health and safety regulations. Additionally, the forest contractors are provided with training on the health and safety regulations. In each headquarter of forest enterprise records of medical tests are maintain for all staff. Rangers are required to check in the field forest contractors' compliance with the health and safety requirements. Forests workers at the work-sites use the safety equipment during silviculture operations. The first aid kits are available during operations in the forest. Agreements concluded with forest contractors include many clauses related to compliance with the health and safety requirements.</p> <p>Zagadnienia bezpieczeństwa i higieny pracy są traktowane poważnie. W każdym nadleśnictwie zatrudniona jest osoba odpowiedzialna za koordynację nadzoru nad przestrzeganiem przepisów BHP w terenie. Prowadzone są okresowe kontrole włącznie z wyjazdami do leśnictw. Cały personel jest przeszkolony w zakresie aktualnych przepisów BHP. Dodatkowo szkoleni są także prywatni podwykonawcy. W każdym nadleśnictwie wyniki badań lekarskich pracowników są udokumentowane. Leśniczowie są zobowiązani do sprawdzania zgodności spełniania wymogów BHP przez podwykonawców podczas prac leśnych. Robotnicy podczas wykonywania prac w lesie używają wyposażenia ochronnego; dostępne są też apteczki pierwszej pomocy. Umowy zawierane z zakładami usług leśnych zawierają liczne odwołania do potrzeby przestrzegania przepisów BHP.</p>
<p>Criterion / Kryterium 4.3 Workers' rights to organise and negotiate with employers / Prawa pracowników do zrzeszania się i negocjacji z pracodawcą</p>	
<p>Strengths / Mocne strony</p>	
<p>Weaknesses / Słabe strony</p>	
<p>Compliance / Zgodność z kryterium</p>	<p>Employees of all forest enterprises are free to organize and join trade unions. The trade unions negotiate collective labour agreements and another concerns related with professional issues. Collective agreement is signed.</p> <p>Pracownicy wszystkich nadleśnictw nie mają ograniczeń w tworzeniu związków zawodowych. Związki zawodowe negocjują zbiorowe układy pracy i inne kwestie dotyczące spraw zawodowych.</p>

Criterion / Kryterium 4.4 Social impact evaluations and consultation / Analizy oddziaływań społecznych i procesy konsultacji	
Strengths / Mocne strony	
Weaknesses / Słabe strony	
Compliance / Zgodność z kryterium	<p>There is evidence of good relationships, communication and consultations held between 28 forest enterprises and local communities. The stakeholder's lists are maintained and updated in the headquarters of each forest enterprise. During elaboration of forest management plans representatives of local societies, various NGOs and relevant authorities are invited to participate. At the end of the revision process the draft of forest management plan is made publicly available for all comments. Forest enterprises publish advertisements in local press and put them on their websites in order to inform on the process. All issues raised by stakeholders are documented and considered in accordance with obligatory laws and procedures and there is documented evidence that stakeholders' comments are treated constructively and objectively. Management planning and operations within each forest enterprise has incorporated the results of an evaluation of the social impacts.</p> <p>Nadleśnictwa posiadają dobrze udokumentowane przypadki współpracy i konsultacji ze społecznościami lokalnymi. Dla zapewnienia prawidłowego prowadzenia tych konsultacji we wszystkich nadleśnictwach znajdują się aktualne listy zainteresowanych stron. Od opracowywania planów urządzania lasu zapraszani są przedstawiciele społeczności lokalnych, stosownych organów administracyjnych oraz organizacje społeczne. Na zakończenie procesu rewizji planu urządzania lasu projekt planu udostępniany jest publicznie w celu wnoszenia uwag. W związku z tym nadleśnictwa publikują w miejscowej prasie oraz umieszczają na swoich stronach internetowych stosowne ogłoszenia. Wszystkie sprawy wnoszone przez strony trzecie są dokumentowane i rozpatrywane według obowiązującego prawa i procedur. Istnieją liczne dowody na to, że wnioski zgłaszane przez strony zainteresowane są rozpatrywane konstruktywnie i obiektywnie. Wyniki analiz społecznych oddziaływań prac leśnych są uwzględniane w planowaniu i realizowaniu zadań gospodarki leśnej.</p>
Criterion / Kryterium 4.5 Resolution of grievances and settlement of compensation claims / Rozwiązywanie skarg oraz udzielanie rekompensat	
Strengths / Mocne strony	
Weaknesses / Słabe strony	
Compliance / Zgodność z kryterium	<p>28 forest enterprises of the RDSF in Białystok have good system for the grievances resolution. Director of forest enterprise is responsible for grievance resolution at the first stage, with appeal to the Director of the RDSF in Białystok. All cases are recorded and the process of resolution is reported and checked.</p> <p>28 nadleśnictw wchodzących w skład RDLP w Białymstoku ma dobry system dotyczący skarg, wniosków i zażaleń. Za rozpatrywanie skarg w pierwszej instancji odpowiedzialny jest nadleśniczy. Dyrektor RDLP w Białymstoku stanowi instancję odwoławczą. Wszystkie skargi, wnioski i zażalenia są dokumentowane, a ich załatwienie podlega raportowaniu i sprawdzaniu.</p>
PRINCIPLE 5: BENEFITS FROM THE FOREST	
ZASADA 5: KORZYŚCI Z LASU	
Criterion / Kryterium 5.1 Economic viability taking full environmental, social, and operational costs into account / Uwzględnienie kosztów operacyjnych, ekologicznych i społecznych w rachunku ekonomicznym	
Strengths / Mocne strony	
Weaknesses / Słabe strony	
Compliance / Zgodność z	Financial planning of individual forest enterprise is compiled annually and includes all planned revenues and expenses associated with the forest management operations. Budget covers all

kryterium	<p>specific provisions for environmental, social, and operational costs. Financial planning of all forest enterprises make up the integral part of the Financial Budget of RDSF in Białystok, which is approved by the Director of RDSF in Białystok. In total 28 forest enterprises of the RDSF in Białystok are economically self-sufficient and all costs of forest management activities are covered by the gained revenues. Each forest enterprise contributes to the Forest Fund in accordance with the Financial Budget of RDSF in Białystok. Forest enterprises are also paid for the supervision of forest management in privately owned forests based on the agreements with county authorities.</p> <p>Plany finansowo-gospodarcze poszczególnych nadleśnictw przygotowywane są każdego roku i obejmują wszystkie planowane przychody i koszty związane z realizowaniem zadań gospodarki leśnej. Budżet obejmuje wszystkie stosowne środki na pokrycie kosztów ekologicznych, społecznych i operacyjnych, związanych z prowadzoną gospodarką leśną. Plany finansowo-gospodarcze wszystkich nadleśnictw stanowią integralną część składową planu finansowo-gospodarczego RDLP w Białymstoku, zatwierdzonego przez Dyrektora RDLP. Łącznie 28 nadleśnictw wchodzących w skład RDLP w Białymstoku to grupa samowystarczalna, a planowane koszty działalności mają pokrycie w osiągniętych przychodach. Każde z nadleśnictw odprowadza odpis podstawowy na Fundusz Leśny, zgodnie z zapisami planu finansowo-gospodarczego RDLP w Białymstoku. Nadleśnictwa są też opłacane, na bazie porozumień ze starostwami, za prowadzenie nadzoru gospodarki leśnej w lasach prywatnych.</p>
Criterion / Kryterium 5.2 Optimal use and local processing of forest products / Optymalne wykorzystanie różnorodnych produktów leśnych	
Strengths / Mocne strony	
Weaknesses / Słabe strony	
Compliance / Zgodność z kryterium	<p>Most of the harvested wood is processed regionally or locally and contributes to maintenance of the local economy. The local communities are encouraged to develop their business based on the tourist and recreational infrastructure. The picking of mushrooms and berries are important incomes for local people who process them or offer for tourists. Local people have the opportunity to buy cheap firewood directly from rangers.</p> <p>Większość pozyskiwanego surowca przerabiana jest regionalnie lub lokalnie, co pomaga w utrzymaniu lokalnej gospodarki. Miejscowa ludność wspierana jest w rozwijaniu własnej działalności gospodarczej, opartej na istniejącej infrastrukturze turystycznej i rekreacyjnej. Dodatkowym ważnym źródłem przychodów dla miejscowej ludności jest możliwość zbiórki grzybów i jagód i ich dalsza sprzedaż. Ludność ma również możliwość zakupu u leśniczych taniego drewna opałowego.</p>
Criterion / Kryterium 5.3 Waste minimisation and avoidance of damage to forest resources / Minimalizacja szkód i ograniczanie niszczenia zasobów leśnych	
Strengths / Mocne strony	
Weaknesses / Słabe strony	
Compliance / Zgodność z kryterium	<p>Provisions of the Forest Management Plan define harvest planning. Forest Management Plan is based on the prescriptions of Silviculture Principles, Instruction for Forest Management Plan and Forest Protection Instruction. All those guidelines require that strategic and tactical planning is carried out in accordance with the forest habitat type (TSL), function fulfilled by the particular stand and natural conditions. Annual prescribed cut is defined in the 10-year forest management plan. Harvesting is based on signed contracts, which allows for the optimisation of timber sales and reduction of waste. Harvested wood is prepared based on the client requirements (quality, class & dimension) according to the orders of clients. Rangers supervise the quality of the forest contractor's work, control damage incurred to forest resources and accept the formal completion of silvicultural operations. The occurrence of damage of standing trees has been reduced significantly by identifying in contracts concluded with forest contractors an acceptable level of damage resulting from conducted forest operations. During field visits no damage of standing trees was observed as result of harvesting or extraction operations.</p> <p>Planowanie pozyskania oparte jest na zapisach planów urządzania lasu. Plany urządzania lasu sporządzane są z uwzględnieniem wskazań zawartych w Zasadach Hodowli Lasu, Instrukcji Urządzania Lasu i Instrukcji Ochrony Lasu. Sprawia to, że planowanie strategiczne i</p>

	<p>operacyjne zdefiniowane jest w zależności od typu siedliskowego lasu (TSL), pełnionych funkcji i warunków terenowych. Roczny etat oparty jest o zapisy w planie urządzania lasu. Pozyskanie surowca odbywa się w oparciu o podpisane umowy z odbiorcami, aby ograniczyć straty do minimum. Surowiec jest przygotowywany w asortymentach, (jakość, klasa, rozmiary) zgodnie z zamówieniami klientów. Leśniczowie nadzorują jakość prac zrębowych przy pozyskaniu prowadzonych przez prywatnych podwykonawców, kontrolują występowanie uszkodzeń i podpisują protokoły ich odbioru po sprawdzeniu jakości ich wykonania. Problem uszkodzeń stojących drzew został znacząco zredukowany poprzez określenie w umowach z zakładami usług leśnych dopuszczalnego poziomu uszkodzeń powstających podczas prac leśnych. Podczas wizyt terenowych nie stwierdzono występowania uszkodzeń drzew związanych z wycinką lub zrywką.</p>
<p>Criterion / Kryterium 5.4 Forest management and the local economy / Gospodarka leśna a lokalna gospodarka</p>	
<p>Strengths / Mocne strony</p>	<p>Educational activities and tourist infrastructure (see Krynki Forest Enterprise). Działalność edukacyjna i infrastruktura turystyczna (na przykładzie Nadleśnictwa Krynki).</p>
<p>Weaknesses / Słabe strony</p>	
<p>Compliance / Zgodność z kryterium</p>	<p>Forestry in the region has a significant role for the local and regional economy. Apart from the wood for local and regional processors, forest enterprises provide other non-timber products and services e.g: mushrooms, berries, firewood, camping & parking sites, nature conservation areas and forest educational paths. The issue related with making forest available for recreational purposes is written in the nature protection program of each forest enterprise.</p> <p>Leśnictwo odgrywa w regionie znaczącą rolę w funkcjonowaniu lokalnej i regionalnej gospodarki. Oprócz drewna dostarczanego lokalnym i regionalnym przetwórcom, nadleśnictwa dostarczają innych produktów i usług niedrzewnych, jak: grzyby, owoce leśne, drewno opałowe, miejsca biwakowania i parkowania, obszary objęte ochroną i ścieżki edukacyjno-przyrodnicze. Zagadnienia związane z udostępnianiem lasów dla celów rekreacyjnych opisane są w programie ochrony przyrody dostępnym w każdym nadleśnictwie.</p>
<p>Criterion / Kryterium 5.5 Maintenance of the value of forest services and resources / Utrzymanie wartości leśnych usług i zasobów</p>	
<p>Strengths / Mocne strony</p>	
<p>Weaknesses / Słabe strony</p>	
<p>Compliance / Zgodność z kryterium</p>	<p>All forest resources are registered and presented on the maps in each forest enterprise. The applied forest management system generally ensures good maintenance of forest services and resources. In many cases foresters actively promote the forest resources to the local communities during presentations and meeting with local authorities. Forest management along with currently implemented programs aiming at maintenance of the forest ecological productivity (e.g. the small water retention program) increase value of forest services and resources. Forest management carried out within the area of 28 forest enterprises does not disturb provision by forest its ecosystem services such tourist, recreation or water protection.</p> <p>W każdym nadleśnictwie wszystkie zasoby leśne są zarejestrowane i przedstawione na mapach. Stosowany system gospodarki leśnej zapewnia dobre utrzymanie tych zasobów. W wielu przypadkach leśnicy aktywnie promują leśne zasoby i usługi wśród lokalnych społeczności podczas spotkań z miejscowymi samorządami. Prowadzone działania związane z gospodarką leśną w połączeniu z realizowanymi programami mającymi na celu utrzymanie ekologicznej produktywności lasu (np. program małej retencji wodnej) podnoszą wartość zasobów i funkcji lasu. Gospodarka prowadzona na terenie 28 nadleśnictw nie zaburza dostarczania przez ekosystem leśny funkcji pozaprodukcyjnych takich jak turystyka, rekreacja czy funkcje wodochronne lasów.</p>
<p>Criterion / Kryterium 5.6 Harvest levels / Poziom pozyskania produktów leśnych</p>	
<p>Strengths / Mocne strony</p>	
<p>Weaknesses / Słabe strony</p>	
<p>Compliance /</p>	<p>The allowable harvesting cut of each forest enterprise is calculated from the 10-year forest</p>

<p>Zgodność z kryterium</p>	<p>management plan. The 10-year forest management plan is prepared on the basis of detailed inventories of all forest areas and "Silviculture Principles". There is some flexibility to increase or decrease the volume cut each year but over the 10-year period the total cutting plan can not exceed the volume agreed in the management plan. In case of sanitary cuttings caused by natural disasters (wind-throw, bark-beetle infestation) planned harvest is postponed to keep the harvest level. Exceeding the prescribed yield must be approved by Minister of Environment and justified in detail. The headquarters of the RDSF in Białystok systematically monitors the volume of yielded wood within 28 forest enterprises. Some of forest enterprises have their own Game Breeding Centre. Annual cull plans are prepared on basis of game inventory.</p> <p>Etaty pozyskania dla poszczególnych nadleśnictw są obliczane na podstawie danych z planu urządzania lasu, które opracowuje się na podstawie szczegółowych terenowych prac urzędzeniowych i Zasad Hodowli Lasu. Istnieje pewna elastyczność w realizacji wielkości pozyskania, niemniej przy zachowaniu poziomu etatu dziesięcioletniego. W przypadku cięć pokłeskowych (gradacje owadów, wiatrolomy) wstrzymuje się planowane pozyskanie lub występuje się do Ministra Środowiska o zwiększenie etatu. RDLP w Białymstoku systematycznie monitoruje wielkość pozyskania w 28 nadleśnictwach na podstawie raportów miesięcznych i rocznych podsumowań. Część nadleśnictw prowadzi własne Ośrodki Hodowli Zwierzyny. Plany odstrzałów są przygotowywane w oparciu o wyniki inwentaryzacji zwierzyny.</p>
<p>PRINCIPLE 6: ENVIRONMENTAL IMPACT ZASADA 6: WPŁYW NA ŚRODOWISKO</p>	
<p>Criterion / Kryterium 6.1 Environmental impacts evaluation / Ocena wpływu na środowisko</p>	
<p>Strengths / Mocne strony</p>	
<p>Weaknesses / Słabe strony</p>	
<p>Compliance / Zgodność z kryterium</p>	<p>All forest areas are well assessed and described in the management plans and presented on numerous detailed maps. Each forest compartments is described in detail in the forest survey description and have prescribed planned silviculture operation in accordance with the provisions of "Silviculture Principles". During the planning phrase rangers take into account potential impacts. For each harvesting operation the project of silviculture operation together with assessment of potential environmental impact is compiled. The project includes, inter alia, the harvesting plan draft presenting planned harvesting sites, felling directions, extraction roads, forest depot locations as well as ecologically valuable elements.</p> <p>Wszystkie obszary leśne są dobrze zbadane i opisane w planach urządzania lasu a także przedstawione na licznych mapach szczegółowych. Wszystkie pododdziały posiadają opisy taksacyjne oraz zabiegi gospodarcze zgodne z Zasadami Hodowli Lasu. Podczas planowania leśniczy bierze pod uwagę wszystkie potencjalne oddziaływania. Dla każdego zabiegu związanego z pozyskaniem drewna sporządzany jest projekt wykonania zabiegu gospodarczego wraz z oceną potencjalnych zagrożeń dla środowiska leśnego. Projekt ten zawiera między innymi szkic zrębowy, przedstawiający lokalizację cięć, kierunek ścinki, szlaki zrywkowe, miejsce składowania pozyskanego surowca jak również elementy cenne przyrodniczo.</p>
<p>Criterion / Kryterium 6.2 Protection of rare, threatened and endangered species / Ochrona gatunków rzadkich, ginących i zagrożonych</p>	
<p>Strengths / Mocne strony</p>	<p>Participating in programs aiming at protection of endangered species and increasing of forest biodiversity (e.g. conservation of the Lesser Spotted Eagle, the European bison, the Western capercaillie, the European pond turtle, the Black grouse, the Lynx).</p> <p>Uczestnictwo w programach mających na celu ochronę ginących gatunków i zwiększanie bioróżnorodności w lasach (np. ochrona orlika krzykliwego, żubra, głuszca, zółwia błotnego, cietrzewia, rysia).</p>
<p>Weaknesses / Słabe strony</p>	
<p>Compliance / Zgodność z kryterium</p>	<p>Protection of rare, threatened, endangered and protected species is undertaken during forest operations and is taken into account at the planning phrase. All forest enterprises have updated maps and registers of RTE species occurrence. Updating of maps and registers is based on the rangers' observations and consultations with acknowledged scientists.</p>

	<p>Protection activities in the nature valuable areas and bird nest buffer zones are carried out in accordance with the agreement concluded with appropriate Regional Directorate for Environment Protection. Nature protection program is prepared in cooperation with local specialists. Local environmental authority and stakeholders are present at public consultation meetings during the process of the forest management plan revision.</p> <p>Ochrona rzadkich, zagrożonych, ginących i chronionych gatunków jest prowadzona podczas prac leśnych i brana pod uwagę już podczas procesu planowania. Wszystkie nadleśnictwa posiadają aktualne mapy i rejestry ww. gatunków z prezentacją miejsc ich występowania. Aktualizacja map i wykazów oparta jest na obserwacjach leśniczych oraz konsultacjach z naukowcami. Działania ochronne na terenach cennych przyrodniczo lub strefach ochronnych gniazd ptaków prowadzone są w oparciu o uzgodnienia z miejscowymi służbami ochrony przyrody. Plany ochrony przyrody są przygotowywane we współpracy z lokalnymi specjalistami. Przedstawiciele Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska oraz inne strony zainteresowane obecne są na komisjach podczas prac nad nowym planem zarządzania lasu.</p>
<p>Criterion / Kryterium 6.3 Maintenance of ecological functions and values / Utrzymywanie funkcji i walorów ekologicznych</p>	
<p>Strengths / Mocne strony</p>	
<p>Weaknesses / Słabe strony</p>	
<p>Compliance / Zgodność z kryterium</p>	<p>The ecological functions are well known, recognised and mapped in all 28 forest enterprises of the RDSF in Białystok. Many years experience allowed preparation of "Silviculture Principles" in order to prescribe for each forest stand appropriate operation. Further provisions for maintaining ecological functions and values are covered in the appropriate internal regulations. The 10-year management plans prescribe appropriate silvicultural operations for each compartment within certain forest enterprise. All these provisions are implemented and realized in practice.</p> <p>Ekologiczne funkcje lasów są dobrze poznane i przedstawione na mapach we wszystkich 28 nadleśnictwach wchodzących w skład RDLP w Białymstoku. Wieloletnie doświadczenia pozwoliły na wypracowanie Zasad Hodowli Lasu, tak, by dla każdego typu siedliskowego lasu planować stosowne zabiegi hodowlane pozwalające na utrzymanie określonych funkcji ekologicznych lasu. Dalsze zalecenia dotyczące utrzymania funkcji ekologicznych lasu są zawarte w stosownych zarządzeniach wewnętrznych. W planach zarządzania lasu zawarte są zalecenia stosownych zabiegów hodowlanych dla wszystkich wydziałów danego nadleśnictwa. Wszystkie te zalecenia są wdrożone i realizowane w praktyce.</p>
<p>Criterion / Kryterium 6.4 Protection of representative samples of existing ecosystems / Ochrona reprezentatywnych przykładów ekosystemów</p>	
<p>Strengths / Mocne strony</p>	
<p>Weaknesses / Słabe strony</p>	
<p>Compliance / Zgodność z kryterium</p>	<p>Representative samples of existing forest ecosystems are covered by various forms of nature protection: ecological sites, excluded from harvesting seed stands, conservative stands, nature reserves etc. All of those areas are described in the nature protection programs and in the forest management plans. Relevant maps presenting various forest ecosystems are prepared and registers were available during visits in forest enterprises. Identification and inventory of rare forest types within the framework of NATURA 2000 Program was carried out in the whole area of 28 forest enterprises of the Regional Directorate of State Forests in Białystok.</p> <p>Reprezentatywne przykłady istniejących ekosystemów objęte są różnymi formami ochrony: użytki ekologiczne, wyłączone drzewostany nasienne, drzewostanów zachowawcze, rezerwy przyrody itp. Wszystkie rodzaje lasów ochronnych są opisane w programach ochrony przyrody oraz planach zarządzania lasu. Istnieją odpowiednie mapy i dostępne rejestry. Identyfikacja i inwentaryzacja rzadkich zbiorowisk leśnych w ramach programu NATURA 2000 została przeprowadzona na całym terenie wszystkich 28 nadleśnictw wchodzących w skład Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Białymstoku.</p>
<p>Criterion / Kryterium 6.5 Protection against damage to soils, residual forest and water resources during operations / Ochrona przed erozją oraz ograniczenie szkód</p>	

<i>zasobów wodnych i leśnych podczas realizacji prac w lesie</i>	
Strengths / Mocne strony	
Weaknesses / Słabe strony	
Compliance / Zgodność z kryterium	<p>Written guidelines to define acceptable practices and minimize forest damage are included in the "Silviculture Principles" and other internal regulations. Decree no. 11A of the General Director of State Forests from 1999 states that forestry operations shall be conducted "in a way that minimizes damage to the remaining components of the forest". The issue of damage of standing trees has been reduced significantly by identifying in contracts concluded with forest contractors an acceptable level of damage resulting from conducted forest operations. Watercourses are properly protected - Decree no. 11A of the General Director of State Forests from 1999 requires leaving out buffer zones along watercourses water bodies and watercourses.</p> <p><i>Wskaźniki niniejszego kryterium mają swoje odniesienie w Zasadach Hodowli Lasu oraz odpowiednich regulacjach wewnętrznych. Zarządzenie Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z 1999 mówi, iż prace leśne należy prowadzić „w sposób ograniczający do minimum uszkodzenia pozostających składników lasu”. Problem uszkodzeń stojących drzew został znacząco zredukowany poprzez określenie w umowach z zakładami usług leśnych dopuszczalnego poziomu uszkodzeń powstających podczas prac leśnych. Cieki wodne są chronione prawidłowo – Zarządzenie 11A wymaga pozostawienia stref buforowych wzdłuż zbiorników i cieków wodnych.</i></p>
Criterion / Kryterium 6.6 Chemical pest management / Środki chemiczne w ochronie lasu	
Strengths / Mocne strony	
Weaknesses / Słabe strony	
Compliance / Zgodność z kryterium	<p>Forest protection issues are of great importance in the State Forests and thus within the whole area of 28 forest enterprises of the Regional Directorate of State Forests in Białystok efficient system of monitoring and pest control is implemented. Two institutions support this system: the Forest Research Institute (IBL) and the Forest Protection Team (ZOL). They participate in the samples analysis. Forest Research Institute (IBL) publishes annually the list of chemicals recommended for use in forestry, which number has declined significantly in recent years. All applied chemicals must be included on that list. When the pest monitoring indicates critical levels the action of combating a root cause is taken. All treatments operations have to be carried out in accordance with detailed procedures included in "Instruction of Forest Protection" and health and safety regulations. Chemical use is limited to small scale at forest nurseries. Specially trained staff of particular forest enterprise supervises the pest management activities.</p> <p><i>Zagadnienia ochrony lasu mają bardzo duże znaczenie w Lasach Państwowych i w konsekwencji na terenie wszystkich 28 nadleśnictw wchodzących w skład Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Białymstoku funkcjonuje bardzo dobry system monitoringu i zwalczania szkodników. System ten jest wspierany przez dwie instytucje: Instytut Badawczy Leśnictwa (IBL) i Zespół Ochrony Lasów (ZOL). Biorą one udział w analizie prób. Każdego roku IBL publikuje listę środków chemicznych zalecanych do użycia w leśnictwie, których ilość znacząco zmniejszyła się w ciągu ostatnich lat. Stosowane mogą być tylko środki z tej listy. W przypadku, gdy monitoring szkodników wykazuje krytyczne wskaźniki, przeprowadzana jest akcja zwalczania. Wszystkie zabiegi zwalczania muszą być zgodne ze szczegółowymi procedurami zawartymi w Instrukcji Ochrony Lasu i przepisami BHP. Stosowanie pestycydów jest ograniczone do niewielkiej skali na szkółkach leśnych. Za przygotowanie i nadzór nad takimi zabiegami odpowiedzialny jest specjalnie przeszkolony personel nadleśnictwa.</i></p>
Criterion / Kryterium 6.7 Use and disposal of chemicals, containers, liquid and solid non-organic wastes / Stosowanie i unieszkodliwianie środków chemicznych, opakowań, oraz odpadów nieorganicznych płynnych i stałych	
Strengths / Mocne strony	
Weaknesses / Słabe strony	
Compliance /	Waste management in the area of 28 forest enterprises of the Regional Directorate of State

<p>Zgodność z kryterium</p>	<p>Forests in Białystok is carried out on the basis of contracts signed with external companies. Forest contractors are obliged to remove all waste from the operation areas. The mechanical equipment and vehicles are serviced mainly by specialized companies, which take care of waste generated during services. Packagings from chemicals are returned to the points of pesticide sale where they were previously purchased or are taken back by suppliers. Forest enterprises periodically collect and move the waste to the dump site, especially after summer holiday season.</p> <p>Gospodarka odpadami na terenie wszystkich 28 nadleśnictw wchodzących w skład Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Białymstoku oparta jest na umowach zawartych z firmami zewnętrznymi. Podwykonawcy są zobowiązani do usuwania odpadów nieorganicznych z miejsca realizacji zleconych prac. Sprzęt mechaniczny i pojazdy serwisuje sięw specjalistycznych warsztatach, które są zobowiązane do prowadzenia właściwej gospodarki odpadami. Opakowania po środkach chemicznych są przekazywane do punktów sprzedaży pestycydów, gdzie zostały uprzednio zakupione lub odbierane są przez dostawców. Nadleśnictwa okresowo zbierają i wywożą odpady na wysypiska, zwłaszcza po zakończeniu wakacji letnich.</p>
<p>Criterion / Kryterium 6.8 Use of biological control agents and genetically modified organisms / Stosowanie środków kontroli biologicznej i genetycznie modyfikowanych organizmów</p>	
<p>Strengths / Mocne strony</p>	
<p>Weaknesses / Słabe strony</p>	
<p>Compliance / Zgodność z kryterium</p>	<p>Biological control agents are not applied within the area of 28 forest enterprises of Regional Directorate of State Forests in Białystok. Genetically modified organisms are not used either in all forest enterprises.</p> <p>Środki kontroli biologicznej nie są aktualnie stosowane na terenie 28 nadleśnictw wchodzących w skład Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Białymstoku. Genetycznie modyfikowane organizmy nie są w ogóle używane na terenie wszystkich nadleśnictw.</p>
<p>Criterion / Kryterium 6.9 The use of exotic species / Stosowanie gatunków egzotycznych i obcego pochodzenia</p>	
<p>Strengths / Mocne strony</p>	
<p>Weaknesses / Słabe strony</p>	
<p>Compliance / Zgodność z kryterium</p>	<p>Exotic species are not currently used within 28 forest enterprises of Regional Directorate of State Forests in Białystok and those, which are present result from forest management, practiced in that area in previous decades. Exotic species present in forest enterprise are Eastern white pine (<i>Pinus strobus</i>) or Northern red oak (<i>Quercus rubra</i>), however they are insignificant in term of forest management. Exotic species are gradually being removed and continuously controlled and actively monitored in order to avoid any adverse ecological impacts.</p> <p>Gatunki egzotyczne nie są obecnie używane na terenie 28 nadleśnictw wchodzących w skład Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Białymstoku, a ich obecność jest wynikiem gospodarki prowadzonej na tych terenach w poprzednich dziesięcioleciach. Gatunki introdukowane występujące w nadleśnictwach to np. sosna wejmutka (<i>Pinus strobus</i>) czy dąb czerwony (<i>Quercus rubra</i>), jednak ich udział jest znikomy. Gatunki egzotyczne są stopniowo eliminowane oraz kontrolowane i monitorowane w sposób ciągły w celu uniknięcia negatywnych skutków ekologicznych.</p>
<p>Criterion / Kryterium 6.10 Forest conversion to plantations or non-forest land uses / Zmiana użytkowania gruntów leśnych na plantacje i grunty nieleśne</p>	
<p>Strengths / Mocne strony</p>	
<p>Weaknesses / Słabe strony</p>	
<p>Compliance / Zgodność z</p>	<p>Forest conversions to non-forest land areas have been regulated by the Farm and Woodland Conservation Act since 1995. Forest conversions are limited mainly to road constructions.</p>

kryterium	<p>Such projects must have formal environmental and social impact assessment and are monitored by regulatory authorities and government agencies.</p> <p>Native forests are not converted to any plantations.</p> <p>Wyłączenia gruntów leśnych z produkcji leśnej są regulowane Ustawą o ochronie gruntów leśnych i rolnych z 1995 roku. Wyłączenia gruntów leśnych dotyczą głównie inwestycji drogowych. Projekty takie muszą posiadać ocenę wpływu na środowisko i oceny oddziaływań społecznych oraz są monitorowane przez określone organy i agencje państwowe.</p> <p>Rodzime lasy nie są zamieniane na plantacje.</p>
Criterion / Kryterium 7.1 Management plan requirements / Wymagania dotyczące planu zarządzania lasu	
Strengths / Mocne strony	
Weaknesses / Słabe strony	
Compliance / Zgodność z kryterium	<p>The need to compile the management plan along with its requirements is defined in the Forest Act, 1991 and further detailed procedures are listed in the "Instruction of forest management plans". All 28 forest enterprises of RDSF in Białystok have current forest management plan according to the Polish law.</p> <p>The content of the management plan requires a large work load at the initial phase i.e. during inventory of all forest areas, analyses of all monitoring results, confirmation of land ownership statute, nature conservation inventory. After the Economical-Technical Commission meetings and public consultation, the management plan is submitted to the Minister of Environment for approval. The management plan covers descriptions of all forest resources and environmental limitations, prescription of forest operations in each compartment based on "Silvicultural Principles", land ownership statute, rare, endangered, threatened and protected species occurrence. The plans define rotation age for each species, harvesting type for each compartment, species composition to be used for reforestation for each forest stand type. The plan defines also the allowable harvesting level for the period of 10 years. Plans are associated with numerous detailed maps. All prescriptions in the forest management plan comply with FSC requirements.</p> <p>Ustawa o lasach definiuje wymagania planu zarządzania lasu, a szczegółowe wytyczne znajdują się w Instrukcji Urządzania Lasu. Zgodnie z polskim prawem wszystkie 28 nadleśnictw wchodzących w skład RDLP w Białymstoku posiada plany zarządzania lasu, przygotowane zgodnie z polskim prawem.</p> <p>Zakres merytoryczny planu zarządzania lasu wymaga podjęcia dużego nakładu pracy w etapie wstępnym – przeprowadzenia terenowych prac urzędniowych, analizy wyników monitoringu, wyjaśnienia kwestii spornych dotyczących praw do użytkowania gruntów, inwentaryzacji walorów przyrodniczych. Po naradach technicznych (KZP, NTG, KPP) i publicznych konsultacjach projekt planu zarządzania lasu przekazany został do zatwierdzenia przez Ministra Środowiska. Plan zarządzania lasu zawiera szczegółowy opis zasobów leśnych oraz przyrodnicze uwarunkowania realizacji gospodarki leśnej. Zawiera również zalecenia dotyczące zabiegów hodowlanych dla każdego wydzielenia ustalanych w oparciu o Zasady Hodowli Lasu, dane na temat własności terenu oraz rozmieszczenia gatunków rzadkich, ginących i zagrożonych, a także ich monitoringu. W planach zarządzania lasu określa się wiek rębności dla poszczególnych gatunków, rodzaje stosowanych rębni, składy gatunkowe upraw z uwzględnieniem typu siedlisk oraz lokalnych uwarunkowań. Plan określa również wielkość etatu na 10 lat. Planom towarzyszą liczne dokładne mapy. Wszystkie zapisy planu odpowiadają wymogom FSC.</p>
Criterion / Kryterium 7.2 Management plan revision / Rewizja planu zarządzania lasów	
Strengths / Mocne strony	
Weaknesses / Słabe strony	
Compliance / Zgodność z kryterium	<p>Forest management plans are regularly revised. The revision of the forest management plans takes place every 10 years and is carried out based on commercial contracts by the Forest Management and Forest Geodesy Office subsidiary in Białystok (State Treasury companies). The process has a formal framework and is initiated by the Director of the RSDf in Białystok. The commissions on presumptions of forest management plan / economical-technical commissions meetings / commissions on draft of forest management plans (KZP/NTG/KPP) are the integral part of</p>

	<p>the forest management plan revision process. Environmental and social NGOs, nature protection authorities and municipalities, scientists are invited; there is a system for complaint and comments raising. Records from the commissions on presumptions of forest management plan / economical-technical commissions meetings / commissions on draft of forest management plans (KZP/NTG/KPP) were available in all visited forest enterprises, including the attendance record, the list of issues raised and the way of addressing the issues raised. New instruction was adopted by the General Director of State Forests – No. 12 (ZU-7019-3/09) from 9 February 2009 on the forest management plan revision process, which extends the public consultation procedures.</p> <p>Forest management in the State Forests is conducted in accordance with the forest management plan (article 7.1 of Forestry Act). All 28 forest enterprises of RDSF in Białystok have valid forest management plans.</p> <p>Plany urządzania lasu są poddawane procesowi rewizji raz na 10 lat. Przygotowanie planu urządzania lasu oparte jest na umowach z Biurem Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej Oddział w Białymstoku. Proces rewizji ma swoje formalne ramy i jest inicjowany przez Dyrektora RDLP.</p> <p>Posiedzenia Komisji Założeń Planu, Narad Techniczno-Gospodarczych oraz Komisji Projektu Planu (KZP, NTG, KPP) stanowią ważny element rewizji planu urządzania lasu. Strony zainteresowane są zapraszane na spotkania otwierające i zamykające podczas przygotowywania nowego planu urządzania lasu. Istnieje system skarg i komentarzy oraz ich uwzględniania. Zapisy z posiedzeń technicznych (KZP, NTG, KPP) zawierają wszystkie niezbędne informacje – w tym konsultacje społeczne oraz komentarze i propozycje stron trzecich. Zostało wydane nowe Zarządzenie nr 12 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 9 lutego 2009 (Nr 12: ZU-7019-3/09) dotyczące zasad sporządzania planu urządzania lasu, które rozszerza zakres konsultacji społecznych.</p> <p>Zgodnie z polskim prawem gospodarka w lasach skarbu państwa prowadzona jest według planu urządzania lasu (artykuł 7.1 Ustawy o lasach). Wszystkie 28 nadleśnictw wchodzących w skład RDLP w Białymstoku mają ważne plany urządzania lasu.</p>
<p>Criterion / Kryterium 7.3 Training and supervision of forest workers / Szkolenia i nadzór nad pracownikami</p>	
<p>Strengths / Mocne strony</p>	
<p>Weaknesses / Słabe strony</p>	
<p>Compliance / Zgodność z kryterium</p>	<p>All forest enterprises' staff have good education (secondary technical forest schools or forest faculties at agricultural academies) and experience in forestry. Forest workers are required to possess appropriate certificates and licences e.g. chain-saw operator license. All employees and contractors take part in training programs. Trainings cover a wide and comprehensive range of topics. Forest workers are trained additionally in field by forest services prior the forest operations commencement. Prior to the work commencement, forest workers who carry out forestry operations are instructed by rangers in accordance to the type and scope of work to be performed.</p> <p>The supervising engineer checks all activities in the forest and the deputy of forest enterprise director as well as a sample is checked from the level of DRSF. The Regional Directorate carries out controls to check whether decisions of the Regional Director are being implemented. Staff from the relevant departments (silviculture, training, forest protection etc) check specific issues. A report of each visit is made and afterwards is sent to the Regional Director who formally is responsible for preparing corrective action plan.</p> <p>Kadra poszczególnych nadleśnictw posiada stosowne wykształcenie (co najmniej technikum leśne, a także wyższe studia na wydziałach leśnych). Wykonawcy prac leśnych zobowiązani są do posiadania odpowiednich uprawnień i licencji, np. kursu pilarza. Pracownicy i podwykonawcy biorą udział w szkoleniach. Zakres szkoleń obejmuje szerokie spektrum merytoryczne. Wykonawcy prac leśnych są dodatkowo przeszkaleni przez leśników przed rozpoczęciem prac. Pracownicy wykonujący zabiegi i prace leśne przed przystąpieniem do prac przechodzą szkolenie stanowiskowe stosownie do rodzaju i zakresu prac.</p> <p>Wszystkie działania kontrolowane są przez inżynierów nadzoru i zastępcę nadleśniczego oraz wrywkowo z poziomu RDLP. Regionalna Dyrekcja prowadzi kontrole co kwartał. Ich celem jest sprawdzenie stopnia i sposobu realizacji decyzji Dyrektora Regionalnego. Poszczególne zagadnienia są kontrolowane przez wyspecjalizowany personel z różnych wydziałów (hodowla lasu, szkolenia, ochrona lasu itp.). Każdą kontrolę kończy raport przekazany Regionalnemu Dyrektorowi, który jest odpowiedzialny za sformułowanie działań naprawczych.</p>

Criterion / Kryterium 7.4 Public availability of the management plan elements / Publicznie dostępne elementy planu zarządzania lasu	
Strengths / Mocne strony	
Weaknesses / Słabe strony	
Compliance / Zgodność z kryterium	<p>The whole forest management plan is publicly available during the consultation process at headquarters of each forest enterprise. After being approved by the Minister of Environment relevant information is made publicly available – the first volume (Elaborate). The records are also accessible for the public on request at headquarters of each forest enterprise. Promotional and informational material are released in individual forest enterprises.</p> <p>Cały plan zarządzania lasu jest publicznie dostępny podczas procesu publicznej konsultacji w każdym nadleśnictwie. Po zatwierdzeniu przez Ministra Środowiska do wglądu jest dostępna i część planu zarządzania lasu – Elaborat. Informacje zawarte w planach zarządzania lasu są dostępne również na życzenie w siedzibach nadleśnictw. Wydawane są także ogólne materiały informacyjno-promocyjne.</p>
PRINCIPLE 8: MONITORING AND EVALUATION	
ZASADA 8: MONITORING I OCENY	
Criterion / Kryterium 8.1 Frequency, intensity and consistency of monitoring / Częstotliwość, intensywność i jednorodność monitoringu	
Strengths / Mocne strony	
Weaknesses / Słabe strony	
Compliance / Zgodność z kryterium	<p>Internal regulations (ordinances, decrees), work instructions, Silviculture Principles, Forest Protection Instruction identify all the activities that require monitoring. Thorough controls and monitoring are carried out on various level. The Regional Directorate of State Forests in Białystok has a regular formal control over all 28 forest enterprises. Annually, Department of Control and Protection of Property prepares the schedule of problematic controls.</p> <p>Thorough controls and monitoring are carried out on various level. 28 forest enterprises of the Regional Directorate of State Forests in Białystok carry out reliable controls in all 28 forest enterprises. Monitoring of forest growth and detailed inventories of forest resources are conducted every 10 years during the revision of the forest management plan. Monitoring of pests and diseases is based on the "Forest Protection Instruction" and is carried out systematically. Monitoring of natural regeneration and reforestation / afforestation effectiveness is monitored in fixed periods: the first assessment is carried out two years, the second one 5 years after reforestation / afforestation have been completed. Assessment of populations of game species and damage incurred by them are carried out regularly each spring.</p> <p>Zarządzenia wewnętrzne, instrukcje robocze, Zasady Hodowli Lasu, Instrukcja Ochrony Lasu identyfikują wszystkie działania wymagające monitoringu. Gruntowne kontrole i monitoring prowadzone są na różnych poziomach. RDLP w Białymstoku prowadzi rzetelny system nadzoru i monitoringu nad działaniami wszystkich podległych 28 nadleśnictw. Corocznie Wydział Kontroli i Ochrony Mienia przygotowuje plany kontroli problemowych.</p> <p>Gruntowne kontrole i monitoring prowadzone są na różnych poziomach. 28 nadleśnictw prowadzi rzetelny system nadzoru i monitoringu nad działaniami wszystkich podległych leśnictw. Monitoring wskaźników charakteryzujących drzewostany jest prowadzony przynajmniej raz na 10 lat podczas rewizji planu zarządzania lasu. Monitoring szkodników owadzych i innych zagrożeń biotycznych jest oparty na Instrukcji Ochrony Lasu i jest prowadzony bardzo starannie i systematycznie. Monitoring odnowień naturalnych i upraw leśnych (odnowień i zalesień) prowadzony jest w różnych okresach: pierwszą ocenę prowadzi się po dwóch, a następną po pięciu latach od przeprowadzenia prac. Każdej wiosny następuje ocena liczebności zwierzyny oraz szkód przez nią powodowanych.</p>
Criterion / Kryterium 8.2 Research and data collection for monitoring / Badania naukowe i gromadzenie wyników monitoringu	
Strengths /	

Mocne strony	
Weaknesses / Słabe strony	
Compliance / Zgodność z kryterium	<p>Data for monitoring is collected on different levels, starting from single rangery ending up at the level of the RDSF in Białystok. Given that the process of revision of the forest management plan is carried out mostly at the level of individual forest enterprise, majority of information is collected there. However, collection and assessment of data by various departments in headquarters of RDSF in Białystok allows monitoring on larger scale. Most of the research is initiated by the the RDSF, though there are also frequent contact of individual forest enterprises with universities.</p> <p>Wszystkie właściwe jednostki organizacyjne, począwszy od leśnictw, a skończywszy na poszczególnych wydziałach RDLP w Białymstoku, uczestniczą aktywnie w zbieraniu informacji do monitoringu. Ponieważ proces rewizji planu urządzania lasu odbywa się na poziomie nadleśnictw, większość informacji jest właśnie tam gromadzona. Informacje uzyskiwane przez biuro RDLP pozwalają na obserwacje zjawisk w skali całej Regionalnej Dyrekcji. Większość z badań naukowych jest inicjowana na poziomie biura RDLP, jednak liczne są także kontakty poszczególnych nadleśnictw z naukowcami.</p>
Criterion / Kryterium 8.3 Chain of custody / Kontrola pochodzenia produktów	
Strengths / Mocne strony	
Weaknesses / Słabe strony	
Compliance / Zgodność z kryterium	<p>28 forest enterprises of the RDSF in Białystok apply a very good identification system for wood. Harvested wood (each log or stack of pulp wood) is tagged by identification tag, which presents unique number for each log or pulp wood stack and identification numbers of RDSF, forest enterprise and rangery. The delivery notes issued by rangers present all ID numbers, species, quality, classes and volume of purchased wood. The invoices issued in forest enterprises present quantity and quality data and refer to the delivery note number. Appropriate and detailed documentation is prepared for all the forest products (timber and non-timber) that are to be sold.</p> <p>28 nadleśnictw wchodzących w skład RDLP w Białymstoku używa bardzo dobrego systemu identyfikacji sprzedawanego surowca drzewnego. Surowiec (każda dłużyc lub stos) po wyrobieniu asortymentu jest znakowany plastikową etykietką prezentującą adres leśny i numer dłużycy lub stosu. Kwity odbiorcze wystawiane przez leśniczych zawierają spis numerów dłużyc lub kłód oraz dokładny opis ilości i jakości surowca. Faktury VAT wydawane przez nadleśnictwa przywołują numery kwitów wywozowych. Wszystkie sprzedawane produkty leśne, drzewne i niedrzewne, są zaopatrzone w odpowiednią, szczegółową dokumentację.</p>
Criterion / Kryterium 8.4 Incorporation of monitoring results into the management plan / Uwzględnianie wyników monitoringu w pracach dotyczących rewizji planów urządzania lasów	
Strengths / Mocne strony	
Weaknesses / Słabe strony	
Compliance / Zgodność z kryterium	<p>During the revision process of forest management plan all monitoring results are analyzed and considered. Proposals included are discussed during Economical-Technical Commission meetings and are taken into account in new management plan.</p> <p>Podczas prac nad rewizją planu urządzania lasu wszystkie wyniki monitoringu są poddawane analizie oraz stosownie brane pod uwagę. Propozycje z nich wynikające są omawiane podczas narad technicznych (KZP, NTG, KPP) i uwzględniane w nowym planie urządzania lasu.</p>
Criterion / Kryterium 8.5 Publicly available summary of monitoring / Publicznie dostępne podsumowanie wyników monitoringu	
Strengths / Mocne strony	

Weaknesses / Słabe strony	
Compliance / Zgodność z kryterium	<p>During revision of forest management plan all results and data from monitoring are available at headquarters of each forest enterprise and are consulted with stakeholders. The general information on monitoring results from each forest enterprise are available at appropriate websites.</p> <p>Podczas procesu rewizji planu urządzania lasu cała dokumentacja jest dostępna w nadleśnictwach i poddana konsultacjom społecznym. Ogólne informacje o prowadzonym monitoringu na terenie poszczególnych nadleśnictw są dostępne na witrynach internetowych i w materiałach promocyjnych.</p>
<p>PRINCIPLE 9: HIGH CONSERVATION VALUE FORESTS</p> <p>ZASADA 9: LASY O WYSOKICH WARTOŚCIACH OCHRONNYCH</p>	
<p>Criterion / Kryterium 9.1 Evaluation to determine high conservation value attributes / Ocena występowania lasów o cechach wysokiej wartości ochronnej</p>	
Strengths / Mocne strony	
Weaknesses / Słabe strony	
Compliance / Zgodność z kryterium	<p>All 28 forest enterprises of the Regional Directorate of State Forests in Białystok have been assessed and high conservation value forests were indentified. Following categories were recognized and documented:</p> <ul style="list-style-type: none"> • HCVF 1.1.a - Protected Areas – forest in nature reserves: 16 413.60 ha • HCVF 1.1.b - Protected Areas – forest in landscape parks and “landscape protection” zones of national parks and nature reserves: 87 953.67 ha • HCVF 1.2 - Threatened and endangered species: 18 708.01 ha • HCVF 2 - Globally, regionally or nationally significant large landscape level forests: 278 368.25 ha • HCVF 3.1 - Forest areas that are in or contain rare. threatened or endangered ecosystems. marginal from the viewpoint of forestry management: 11 181.76 ha • HCVF 3.2 - Forest areas that are in or contain rare. threatened or endangered ecosystems in Europe. important from the viewpoint of forestry management: 56 602.51 ha • HCVF 4.1 - Forests critical to water catchments: 86 717.36 ha • HCVF 4.2 - Forests critical to erosion control: 4 588.18 ha • HCVF 6 - Forest areas critical to local communities’ traditional cultural identity: 1 865.78 ha <p>HCVFs were recognized and documented in the aftermath of the consultations with conservation organizations, NGOs, regulatory authorities etc. Consultations were preceded by official announcements put on the website of each forest enterprise and written notice posted to various organizations.</p> <p>Na terenie wszystkich 28 nadleśnictw wchodzących w skład Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Białymstoku przeprowadzono ocenę występowania lasów o szczególnej wartości ochronnej. Rozpoznano i skatalogowano następujące kategorie HCVF:</p> <ul style="list-style-type: none"> • HCVF 1.1.a - Obszary chronione - lasy w rezerwach przyrody: 16 413,60 ha • HCVF 1.1.b - Obszary chronione - lasy w parkach krajobrazowych oraz w strefach "ochrony krajobrazowej" parków narodowych i rezerwatów przyrody: 87 953,67 ha • HCVF 1.2 - Ostoje zagrożonych i ginących gatunków: 18 708,01 ha • HCVF 2 - Kompleksy leśne odgrywające znaczącą w krajobrazie, w skali krajowej, makroregionalnej lub globalnej: 278 368,25 ha • HCVF 3.1 - Obszary obejmujące rzadkie, ginące lub zagrożone ekosystemy, marginalne z punktu widzenia gospodarki leśnej: 11 181,76 ha • HCVF 3.2 - Obszary obejmujące rzadkie, ginące lub zagrożone ekosystemy w skali Europy, stanowiące ważne obszary gospodarki leśnej: 56 602,51 ha • HCVF 4.1 - Lasy wodochronne: 86 717,36 ha • HCVF 4.2 - Lasy glebochronne: 4 588,18 ha

	<ul style="list-style-type: none"> HCVF 6 - Lasy kluczowe dla tożsamości kulturowej lokalnych społeczności: 1 865,78 ha. Procedura wyznaczania tych lasów zrealizowana została po konsultacji z samorządami, organizacjami pozarządowymi, środowiskami naukowymi itp. Konsultacje prowadzone były w oparciu o informacje zamieszczone na stronach internetowych poszczególnych nadleśnictw oraz pism zapraszających do konsultacji w tej tematyce, wysłanych do różnych partnerów.
Criterion / Kryterium 9.2 Consultation process / Proces konsultacji	
Strengths / Mocne strony	
Weaknesses / Słabe strony	
Compliance / Zgodność z kryterium	<p>During the consultation process, all results of forest inventories, forest survey descriptions and other required documents were made accessible to every interested party.</p> <p>All stakeholders engaged in the management of HCVFs are consulted during the process of management plan revision and are also prompted to express their current comments and remarks.</p> <p>Podczas konsultacji dostępne były posiadane przez zarządców inwentaryzacje, opisy taksacyjne lasu oraz inne wymagane dokumenty.</p> <p>Wszystkie strony zaangażowane w ochronę lasów o szczególnych wartościach mogą wnosić uwagi do projektu planu urządzania lasu oraz na bieżąco informować nadleśnictwa o swoich uwagach i komentarzach.</p>
Criterion / Kryterium 9.3 Measures to maintain and enhance high conservation value attributes / Działania podejmowane w celu utrzymania i wzmocnienia lasów o wysokich wartościach ochronnych	
Strengths / Mocne strony	
Weaknesses / Słabe strony	
Compliance / Zgodność z kryterium	<p>The forest management in each category of HCVF is based on the precautionary approach. In case of any doubt on appropriateness of planned silviculture activity, forest enterprises consult acknowledged experts. Additionally, there are also evidences of close cooperation with regulatory authorities (e.g. the Regional Directorate for Environmental Protection in Olsztyn). Some categories of HCVFs are protected by excluding them from management and setting aside for strict protection.</p> <p>Prowadzenie gospodarki leśnej w każdej kategorii lasów HCVF oparte jest na zasadzie ostrożności. W przypadku wątpliwości, co do poprawności planowanego zabiegu nadleśnictwa zasięgają opinii uznanych ekspertów zewnętrznych. Prowadzona jest również współpraca nadleśnictw ze służbami konserwatorskimi (np. Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Olsztynie). Niektóre kategorie lasów HCVF są chronione przez wyłączenie ich z działań gospodarczych.</p>
Criterion / Kryterium 9.4 Monitoring to assess effectiveness / Monitoring w celu oceny efektywności podejmowanych działań	
Strengths / Mocne strony	
Weaknesses / Słabe strony	
Compliance / Zgodność z kryterium	<p>Monitoring of HCVFs is conducted first and foremost by rangers, who spend most of their daily duties in the field, as well as by other staff of forest enterprises. Monitoring includes nature reserves, bird nest buffer zones, locations of rare, threatened and endangered species (RTE), monumental trees and other valuable objects protected by law. Periodically, nature reserves are controlled by nature protection authorities, scientists and NGOs.</p> <p>Departments of nature protection of each forest enterprise receive at least annually reports on monitoring data. Monitoring results are gathered and analyzed for the sake of their incorporation into possessed documentation. Summaries from completed monitoring cards are processed and forwarded if needed to appropriate nature protection authorities for consultations.</p> <p>Monitoring lasów o wysokich wartościach ochronnych jest prowadzony przede wszystkim</p>

	<p>przez leśniczych, którzy w codziennej pracy spędzają większość czasu w lesie, oraz innych pracowników nadleśnictwa. Monitoringowi podlegają rezerваты przyrody, strefy ochronne wokół gniazd, stanowiska rzadkich, ginących i zagrożonych gatunków, drzewa pomnikowe oraz inne cenne obiekty objęte ochroną prawną. Okresowo wykonywane są przeglądy rezerwatów przyrody, przeprowadzane przez przedstawicieli służb ochrony przyrody, naukowców i organizacje pozarządowe.</p> <p>Dane z monitoringu przekazywane są minimum raz do roku do biur nadleśnictw. Wyniki monitoringu są gromadzone i poddawane analizie w celu ich włączenia do posiadanych opracowań. Wyniki zbiorcze z wypełnionych meldunków są zestawiane w nadleśnictwach i przekazywane w odpowiednich przypadkach organom ochrony przyrody w celu przeprowadzenia konsultacji.</p>
<p>PRINCIPLE 10: PLANTATIONS ZASADA 10: PLANTACJE</p>	
<p>This principle is not applicable in Poland due to lack of plantations in state forest management. Niniejsza zasada nie ma w Polsce zastosowania ze względu na brak plantacji w prowadzonej przez lasy państwowe gospodarce leśnej.</p>	

9. CERTIFICATION DECISION / **DECYZJA DOTYCZĄCA CERTYFIKATU**

SGS considers that forest management 28 Forest Enterprises of Regional Directorate of State Forests in Białystok can be certified as:

- i. There are no outstanding Major Corrective Action Requests
- ii. The outstanding Minor Corrective Action Requests do not preclude certification, but 28 Forest Enterprises of Regional Directorate of State Forests in Białystok are required to take the agreed actions before the first surveillance. These will be verified by SGS QUALIFOR at the first surveillance to be carried out at about 12 months from the date of the issuance of the certificate. If satisfactory actions have been taken, the CARs will be 'closed out'; otherwise, Minor CARs will be raised to Major CARs.
- iii. The management system, if implemented as described, is capable of ensuring that all of the requirements of the applicable standard(s) are met over the whole forest area covered by the scope of the evaluation.
- iv. The certificate holder has demonstrated, subject to the specified corrective actions, that the described system of management is being implemented consistently over the whole forest area covered by the scope of the certificate.

SGS stwierdza, że gospodarka leśna prowadzona przez 28 nadleśnictw wchodzących w skład Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Białymstoku może uzyskać certyfikat, ponieważ:

- i. Nie ma aktualnie otwartych zasadniczych poleceń działań korygujących
- ii. Pozostające drugorzędne polecenia działań korygujących nie wstrzymują certyfikacji, ale 28 nadleśnictw wchodzących w skład Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Białymstoku jest zobowiązanych podjąć uzgodnione działania do momentu pierwszego audytu okresowego. Audyt ten odbędzie się po około 12 miesiącach od daty przyznania certyfikatu. Zostaną wówczas sprawdzone dowody podjęcia stosownych działań związanych z usuwaniem niezgodności określonych w PDK. Znalezienie właściwych dowodów będzie skutkowało zamknięciem PDK, w przeciwnym razie polecenia drugorzędne zostaną zastąpione poleceniami zasadniczymi.
- iii. System prowadzonej gospodarki leśnej, wdrożony zgodnie ze stwierdzeniami niniejszego raportu, jest w stanie zapewnić, że wszystkie wymogi stosowanych standardów występują na całym obszarze leśnym będącym przedmiotem certyfikacji.
- iv. Właściciel certyfikatu wykazał, poprzez podjęcie stosownych działań korygujących, że opisany system gospodarki leśnej i zarządzania lasem jest wdrożony w sposób jednorodny na całym obszarze leśnym stanowiącym przedmiot niniejszego certyfikatu.

10. MAINTENANCE OF CERTIFICATION / UTRZYMANIE CERTYFIKATU

During the surveillance evaluation, it is assessed if there is continuing compliance with the requirements of the Qualifor Programme. Any areas of non-conformance with the QUALIFOR Programme are raised as one of two types of Corrective Action Request (CAR):

01. **Major CARs** - which must be addressed and closed out urgently with an agreed short time frame since the organisation is already a QUALIFOR certified organisation. Failure to close out within the agreed time frame can lead to suspension of the certificate.
02. **Minor CARs** - which must be addressed within an agreed time frame, and will normally be checked at the next surveillance visit

The full record of CARs raised over the certification period is listed under section 11 below.

The table below provides a progressive summary of findings for each surveillance. A complete record of observations demonstrating compliance or non-compliance with each criterion of the Forest Stewardship Standard is contained in a separate document that does not form part of the public summary.

Podczas audytów okresowych sprawdza się, czy nadal utrzymywana jest zgodność gospodarki leśnej z wymogami Programu Qualifor. W przypadku pojawienia się jakichkolwiek niezgodności zostają one zgłoszone jako jeden z dwóch rodzajów poleceń działań korygujących (PDK):

01. Zasadnicze PDK - które muszą być wdrożone w celu usunięcia niezgodności przed kontynuacją procesu certyfikacji
02. Drugorzędne PDK - które muszą być wdrożone w celu usunięcia niezgodności w uzgodnionym okresie czasu i najczęściej zostaną sprawdzone podczas pierwszego audytu okresowego

Pełny rejestr PDK wniesionych podczas okresu użytkowania certyfikatu zestawiony jest niżej w rozdziale 12.

Poniższa tabela przedstawia podsumowanie wyników każdego z audytów okresowych. Pełny zapis obserwacji przedstawiających zgodność lub niezgodność z poszczególnymi kryteriami standardów FSC znajduje się w osobnym dokumencie i nie jest częścią publicznie dostępnego streszczenia.

RE-EVALUATION / AUDYT RECERTYFIKACYJNY	
Issues that were hard to assess/ Zagadnienia trudne do oceny	No issues. Brak zagadnień.
Number of CARs raised / Wniesione PDK	1 New Major CAR and 1 Minor CAR were raised. Wniesiono 1 nowe zasadnicze PDK oraz 1 drugorzędne PDK.
SURVEILLANCE 1 / AUDYT OKRESOWY 1	
Issues that were hard to assess/ Zagadnienia trudne do oceny	
Number of CARs closed / Liczba zamkniętych PDK	
Nr of CARs remaining open / Liczba otwartych PDK	
New CARs raised / Nowo wniesione PDK	
Recommendation / Rekomendacja do przyznania certyfikatu	
Issues that were hard to assess/ Zagadnienia trudne do oceny	
SURVEILLANCE 2 / AUDYT OKRESOWY 2	

Issues that were hard to assess/ Zagadnienia trudne do oceny	
Number of CARs closed / Liczba zamkniętych PDK	
Nr of CARs remaining open / Liczba otwartych PDK	
New CARs raised / Nowo wniesione PDK	
Brief Summary of sites visited Lista miejsc wizytowanych podczas audytu	
Recommendation / Rekomendacja do przyznania certyfikatu	
SURVEILLANCE 3 / AUDYT OKRESOWY 3	
Issues that were hard to assess/ Zagadnienia trudne do oceny	
Number of CARs closed / Liczba zamkniętych PDK	
Nr of CARs remaining open / Liczba otwartych PDK	
New CARs raised / Nowo wniesione PDK	
Brief Summary of sites visited Lista miejsc wizytowanych podczas audytu	
Recommendation / Rekomendacja do przyznania certyfikatu	
SURVEILLANCE 4 / AUDYT OKRESOWY 4	
Issues that were hard to assess/ Zagadnienia trudne do oceny	
Number of CARs closed / Liczba zamkniętych PDK	
Nr of CARs remaining open / Liczba otwartych PDK	
New CARs raised / Nowo wniesione PDK	
Brief Summary of sites visited Lista miejsc wizytowanych podczas audytu	
Recommendation / Rekomendacja do przyznania certyfikatu	

11. RECORD OF CORRECTIVE ACTION REQUESTS (CARS) / REJESTR POLECEŃ DZIAŁAŃ KORYGUJĄCYCH (PDK)

CAR # PDK	Indicator Wskaźnik	CAR Detail / Szczegóły dotyczące PDK					
14	6.1.7	Date Recorded Data zapisu	24.04.2015	Due Date Uzgodniona data usunięcia	12 months / 12 miesiące	Date Closed Data zamknięcia	15.04.2016
Non-Conformance / Niezgodność:							
Forest management activities provided during the presence of nesting birds does not always respect related law regulations. Działania gospodarcze w lesie w okresie lęgów ptaków nie zawsze respektują przepisy obowiązującego prawa w tym zakresie.							
Objective Evidence / Dowód obiektywny:							
Timber transportation was not timely organized in the vicinity of the nest protective buffer zone of the lesser spotted eagle, <i>Aquila pomarina</i> , in Borki Forest Enterprise (Lipowa Góra Rangery). Niedostosowanie terminu wywozu drewna w strefie ochrony orlika krzykliwego, <i>Aquila pomarina</i> , w Nadleśnictwie Borki (Leśnictwo Lipowa Góra).							
Close-out evidence / Szczegóły dotyczące zamknięcia:							
Regional Director of State Forests in Białystok sent on 19.05.2015 to 28 supervised forest enterprises the official letter (case no. ZO.0152.6.2015) informing on findings of the last surveillance audit (SA2015 14) and instructed to undertake appropriate corrective actions and provide feedback on them. Manager of Bork Forest Enterprise on 08.06.2015 reported in writing (latter case no. N.0152.1.15) on instruction given to forest service to suspend any silvicultural operations without prior approval given by the environmental authority (Regional Directorate for Environmental Protection). During document review and visits in selected forest enterprises (RA2016 20) compliance with relevant law on protected species was confirmed. Dyrektor RDLP w Białymstoku przesłał 19.05.2015 r. pismo (znak sprawy: ZO.0152.6.2015) do 28 nadzorowanych nadleśnictw przedstawiające wyniki ostatniego audytu okresowego (SA2015 14) w którym polecił podjęcie stosownych działań naprawczych oraz przesłanie informacji zwrotnej. Nadleśniczy Nadleśnictwa Borki w dniu 08.06.2015 poinformował pisemnie (znak sprawy: N.0152.1.15) o wydaniu polecenia służbie terenowej o zakazie wykonywania jakichkolwiek działań gospodarczych bez wcześniejszego uzyskania zgody RDOŚ. Podczas przeglądu dokumentów w trakcie audytu (RA2016 20) i wizyt terenowych w wybranych nadleśnictwach nie stwierdzono naruszeń przepisów prawa dotyczącego gatunków objętych ochroną strefową.							
15	6.2.3	Date Recorded Data zapisu	24.04.2015	Due Date Uzgodniona data usunięcia	12 months / 12 miesiące	Date Closed Data zamknięcia	15.04.2016
Non-Conformance / Niezgodność:							
FM employees responsible for decisions that potentially have impact on rare, threatened and endangered species and habitats are not always aware of their presence and can't always either recognize them in the field or consult it with experts. Pracownicy lub osoby podejmujące decyzje mające wpływ na chronione gatunki i siedliska nie zawsze znają, rozpoznają i identyfikują je w terenie lub korzystają z wiedzy eksperckiej.							
Objective Evidence / Dowód obiektywny:							
Borki Forest Enterprise did not enable representatives of supervising agency (i.e. Regional Directorate for Environmental Protection) and independent stakeholders to verify the potential site with RTE species (i.e. <i>Osmoderma eremite</i> , <i>Thelotrema lepadinum</i>) on stacks with harvested and subsequently sold timber (Lipowo Rangery). Nadleśnictwo Borki nie umożliwiło niezależnym ekspertom i przedstawicielom organu sprawującego nadzór, tj. RDOŚ ponownej weryfikacji występowania gatunków chronionych (tj. pachnica dębowa <i>Osmoderma eremite</i> oraz puchlinka ząbkowana, <i>Thelotrema lepadinum</i>) na stosach pozyskanego i następnie sprzedanego drewna (Leśnictwo Lipowo).							
Close-out evidence / Szczegóły dotyczące zamknięcia:							

CAR # PDK	Indicator Wskaźnik	CAR Detail / Szczegóły dotyczące PDK					
		<p>Regional Director of State Forests in Białystok sent on 19.05.2015 to 28 supervised forest enterprises the official letter (case no. ZO.0152.6.2015) informing on findings of the last surveillance audit (SA2015 14) and instructed to undertake appropriate corrective actions and provide feedback on them. Additionally, Regional Director of State Forests in Białystok drew legislative consequences on Manager of Borki Forest Enterprise.</p> <p>During document review and visits in selected forest enterprises (RA2016 20), including Borki Forest Enterprise, there was no recurrence of situation when verification of RTE species by experts or representatives of environmental authorities (Regional Directorate for Environmental Protection) was impeded.</p> <p>Dyrektor RDLP w Białymstoku przesłał 19.05.2015 r. pismo (znak sprawy: ZO.0152.6.2015) do 28 nadzorowanych nadleśnictw przedstawiające wyniki ostatniego audytu okresowego (SA2015 14) w którym polecił podjęcie stosownych działań naprawczych oraz przesłanie informacji zwrotnej. Ponadto, Dyrektor RDLP w Białymstoku wyciągnął konsekwencje służbowe względem Nadleśniczego Nadleśnictwa Borki.</p> <p>Podczas przeglądu dokumentów w trakcie audytu (RA2016 20) i wizyt terenowych w wybranych nadleśnictwach, w tym w Nadleśnictwie Borki, nie stwierdzono powtórzenia się sytuacji, w której uniemożliwiono przedstawicielom RDOŚ lub ekspertom weryfikację terenową występowania gatunków chronionych.</p>					
16	7.4.1	Date Recorded Data zapisu	24.04.2015	Due Date Uzgodniona data usunięcia	12 months / 12 miesięcy	Date Closed Data zamknięcia	15.04.2016
Non-Conformance / Niezgodność:							
<p>Forest Manager does not always produce a public summary of the management plan that are available in printed versions or published on the Internet. Summaries shall include the primary elements of the management plan, including those listed in Criterion.</p> <p>Zarządzający nie zawsze udostępniają publicznie streszczenia (podsumowania) planów gospodarowania uwzględniające podstawowe elementy, w tym opisane w kryterium 7.1. Streszczenia są dostępne w wersji drukowanej lub na stronach internetowych.</p>							
Objective Evidence / Dowód obiektywny:							
<p>Dojlidy Forest Enterprise did not make available to the stakeholder (ecological NGO) selected information listed in criterion 7.1 of FSC FM standard.</p> <p>Nadleśnictwo Dojlidy nie udostępniło stronie trzeciej (ekologiczna organizacja pozarządowa) wybranych informacji opisanych w kryterium 7.1 standardu gospodarki leśnej FSC.</p>							
Close-out evidence / Szczegóły dotyczące zamknięcia:							
<p>Regional Director of State Forests in Białystok sent on 19.05.2015 to 28 supervised forest enterprises the official letter (case no. ZO.0152.6.2015) informing on findings of the last surveillance audit (SA2015 14) and instructed to undertake appropriate corrective actions and provide feedback on them.</p> <p>Manager of Dojlidy Forest Enterprise on 11.06.2015 reported in writing (latter case no. N.0152.2.2015.LA) that stakeholder, which previously submitted complaint, was asked to specify its request. Forest Enterprise received no feedback within indicated timeline. Manager of Dojlidy Forest Enterprise declared that in future all similar requests submitted by stakeholders would be handled penetratingly with the assistance of lawyer expertise.</p> <p>During document review in selected forest enterprises (RA2016 20) there were no cases found when request for making accessible data on forest management plan and related documents submitted by stakeholders had been turned down.</p> <p>Dyrektor RDLP w Białymstoku przesłał 19.05.2015 r. pismo (znak sprawy: ZO.0152.6.2015) do 28 nadzorowanych nadleśnictw przedstawiające wyniki ostatniego audytu okresowego (SA2015 14) w którym polecił podjęcie stosownych działań naprawczych oraz przesłanie informacji zwrotnej.</p> <p>Nadleśniczy Nadleśnictwa Dojlidy w dniu 11.06.2015 poinformował pisemnie (znak sprawy: N.0152.2.2015.LA), że strona trzecia, która uprzednio złożyła wniosek o udzielenie informacji o środowisku, została poproszona o doprecyzowanie przedstawionego wniosku. Nadleśnictwo Dojlidy nie otrzymało odpowiedzi w wyznaczonym czasie. Nadleśniczy Nadleśnictwa Dojlidy oświadczył, że podobne wnioski będą w przyszłości poddawane wnikliwej analizie prawnej.</p> <p>Podczas przeglądu dokumentów w trakcie audytu (RA2016 20) w wybranych nadleśnictwach nie stwierdzono przypadku nie udzielenia informacji publicznej dotyczącej planu urządzenia lasu lub powiązanych dokumentów po otrzymaniu takiego wniosku od strony trzeciej.</p>							

CAR # PDK	Indicator Wskaźnik	CAR Detail / Szczegóły dotyczące PDK					
17	8.2.1	Date Recorded Data zapisu	24.04.2015	Due Date Uzgodniona data usunięcia	12 months / 12 miesięcy	Date Closed Data zamknięcia	15.04.2016
Non-Conformance:							
<p>Organization does not have implemented monitoring plan which identify/describe observed changes in conditions in terms of forest areas identified as high conservation values (criterion 9, HCV)</p> <p>Zarządzający lasami nie posiadają wdrożonego plan monitoringu, który pozwala na obserwowanie zmian zidentyfikowanych obszarów leśnych o szczególnych walorach ochronnych (kryterium 9, HCV).</p>							
Objective Evidence / Dowód obiektywny:							
<p>There is no elaborated in consultation with acknowledged experts and stakeholders as well as implemented monitoring methodology of silvacultural operations that identify/observe changes on conservation of the tree lungwort, <i>Lobaria pulmonaria</i> (for instance in Borki Forest Enterprise).</p> <p>Brak opracowanej w drodze konsultacji z uznanymi ekspertami i zainteresowanymi stronami wdrożonej metodyki monitoringu wpływu realizowanych działań gospodarczych na ochronę granicznika płucnika, <i>Lobaria pulmonaria</i> (na przykładzie Nadleśnictwa Borki).</p>							
Close-out evidence:							
<p>On the 10th of October 2016 RDSF in Białystok signed up the agreement with University of Warmia and Mazury in Olsztyn regarding mutual cooperation. It forms a basis for long-term monitoring project of the tree lungwort, <i>Lobaria pulmonaria</i>, and associated species within Brocka Wilderness Forest. First stage of the project, which has been implementing in 2016, includes preliminary works (i.e. detail elaboration of monitoring methodology, purchase of needed equipment, financing application etc.). Second stage of the project, scheduled for 2017-2016, includes actual implementation of the monitoring system.</p> <p>CAR 17 was closed out and simultaneously observation 02 is raised to verify further implementation of the second phase of long term monitoring program of the tree lungwort, <i>Lobaria pulmonaria</i>, as well as associated species and their environment in Borecka Wilderness Forest.</p> <p>10 października 2016 roku RDLP w Białymstoku podpisała z Uniwersytetem Warmińsko-Mazurskim w Olsztynie porozumienie o współpracy jako podstawę przygotowania wieloletniego projektu monitoringu granicznika, <i>Lobaria pulmonaria</i>, oraz gatunków towarzyszących w Puszczy Boreckiej. Pierwszy etap projektu realizowany w 2016 roku obejmuje prace przygotowawcze (tj. szczegółowe opracowanie metodyki, zakup sprzętu, złożenie wniosków o dofinansowanie itp.). Etap drugi, wyznaczony na lata 2017-2026, obejmuje wdrożenie systemu monitoringu.</p> <p>PDK 17 zostało zamknięte i jednocześnie wniesiona została obserwacja 02 w celu weryfikacji wdrożenia II etapu projektu wieloletniego monitoringu granicznika płucnika, <i>Lobaria pulmonaria</i>, oraz gatunków towarzyszących i ich środowiska w Puszczy Boreckiej.</p>							
M01	6.6.4	Date Recorded Data zapisu	15.04.2016	Due Date Uzgodniona data usunięcia	3 months / 3 miesiące	Date Closed Data zamknięcia	23.06.2016
Non-Conformance / Niezgodność:							
<p>Temporary uses of forbidden chemical substances is not held accordingly to the procedure stated in a document "FSC PRO 01 004 "Processing pesticide derogation applications" approved by FSC A.C."</p> <p>Zabronione przez FSC środki chemiczne stosowane są bez zatwierdzonej przez organizację FSC procedury „Rozpatrywanie wniosków o tymczasową zgodę na stosowanie pestycydów FSC-PRO-01-004.</p>							
Objective Evidence / Dowód obiektywny:							

CAR # PDK	Indicator Wskaźnik	CAR Detail / Szczegóły dotyczące PDK					
		<p>Submitted during document review in headquarters of RDSF in Białystok the register of pesticide use showed pesticides Forester 100 EW and Sherpa 100 EC applied outside forest nurseries in 12 various forest enterprises over 2015, which active ingredient (cypermethrin) is included on the FSC "highly hazardous" list. Both pesticides had been applied neither with completed and submitted application for emergency use (AD41B) nor with approved derogation (application have been pending since July 2015).</p> <p>Na podstawie przedstawionego podczas przeglądu dokumentów w siedzibie RDLP w Białymstoku rejestru użycia pestycydów stosowanych poza szkółkami leśnymi w 2015 roku stwierdzono w 12 nadleśnictwach użycie insektycydu Forester 100 EW oraz Sherpa 100 EC, których substancja aktywna (cypermetryna) znajduje się na liście FSC środków „wysoce niebezpiecznych”. Oba pestycydy zastosowano bez wcześniejszego zgłoszenia użycia w warunkach nagłego zagrożenia (wniosek AD41B) lub też przy braku zatwierdzonej derogacji (wniosek derogacyjny został przesłany po raz pierwszy do Programu SGS Qualifor dopiero w lipcu 2015 roku).</p> <p>Close-out evidence / Szczegóły dotyczące zamknięcia:</p> <p>Regional Director of State Forests in Białystok sent on 28.04.2016 to 28 supervised forest enterprises the official letter (case no. ZO.0152.5.2016) informing on findings of the re-assessment audit (RA2016 20) and instructed to follow-up FSC pesticide policy with emphasis given to high hazardous pesticides (HHP) and specific conditions for its use (i.e. derogation process or emergency use).</p> <p>Regional Director also remained that RDSF in Białystok received on 11.04.2016 approved derogation to use cypermethrin over the five year period.</p> <p>On 23th of June 2016 Deputy of Regional Director of State Forests in Białystok informed SGS Poland that individual forest enterprises had provided feedback how they comply with FSC pesticides policy. It was confirmed that in 2016 no high hazardous pesticides (HHP) has been used within 28 forest enterprises. Only 7 forest enterprises applied cypermethrin under conditions stipulated in granted derogation.</p> <p>Dyrektor RDLP w Białymstoku przesłał 28.04.2016 r. pismo (znak sprawy: ZO.0152.5.2016) do 28 nadzorowanych nadleśnictw przedstawiające wyniki audytu wznawiającego (RA2016 12) oraz przypomniał o obowiązku przestrzegania polityki pestycydowej FSC z szczególnym uwzględnieniem pestycydów „wysoce niebezpiecznych” wg FSC oraz określonych warunków ich stosowania w certyfikowanych lasach (tj. po wcześniejszym uzyskaniu derogacji lub pojedynczego awaryjnego użycia).</p> <p>Dyrektor RDLP przypomniał również, że RDLP w Białymstoku w dniu 11.04.2016 r. otrzymała potwierdzenie akceptacji derogacji na użycie cepermetryny przez okres 5 lat.</p> <p>23 czerwca zastępca Dyrektora RDLP w Białymstoku poinformował SGS Polska o wdrożeniu działań korygujących w celu pełnego przestrzegania polityki pestycydowej FSC. Potwierdzono tym samym, że w 2016 roku nie były stosowane pestycydy „wysoce niebezpieczne” wg FSC. Tylko w 7 nadleśnictwach zastosowano cypermetrynę zgodnie z warunkami przyznanej derogacji.</p>					
02	9.1.2	Date Recorded Data zapisu	15.04.2016	Due Date Uzgodniona data usunięcia	12 months / 12 miesięcy	Date Closed Data zamknięcia	
Non-Conformance / Niezgodność:							
<p>FM did not determine the presence of HCVF according to available criterions, accepted by FSC Poland.</p> <p>Zarządzający lasami o dużej i średniej powierzchni nie określili występowania lasów o szczególnych wartościach ochronnych zgodnie z dostępnymi kryteriami, uznanymi przez FSC-Polska.</p>							
Objective Evidence / Dowód obiektywny:							
<p>During document review in Czerwony Dwór Forest Enterprise it was ascertained that forest Natura 2000 habitat 91D0-5 (<i>Sphagno girgensohnii-Piceetum</i>) had been identified as HCVF 3.2, which is not in line with guideline accepted by FSC Poland "Criteria of HCVF identification in Poland".</p> <p>Podczas przeglądu dokumentów w Nadleśnictwie Czerwony Dwór stwierdzono zakwalifikowanie siedliska przyrodniczego 91D0-5 (borealna świerczyna bagienna - <i>Sphagno girgensohnii-Piceetum</i>) do kategorii HCVF 3.2 co jest niezgodne z wytycznymi zawartymi opracowanymi przez FSC Polska w dokumencie „Kryteria wyznaczania lasów o szczególnych walorach przyrodniczych w Polsce”.</p>							
Close-out evidence / Szczegóły dotyczące zamknięcia:							

12. RECORD OF OBSERVATIONS / REJESTR OBSERWACJI

OBS # Obs.	Indicator / Wskaźnik	Observation Detail / Szczegóły obserwacji			
12	4.1.3	Date Recorded> Data zapisu	24.04.2015	Date Recorded> Data zapisu	15.04.2016
Observation / Obserwacja:					
Verification of future rules for horse drawn cart riding on forest roads that are being currently elaborated by RDSF in Białystok (for instance as regards Borki Forest Enterprise). Weryfikacja opracowywanych przez RDLP w Białymstoku zasad ruch pojazdów zaprzęgowych drogami leśnymi (na przykładzie Nadleśnictwie Borki).					
Follow-up evidence / Szczegóły działań zamykających:					
Manager of Borki Forest Enterprise issued on 28.10.2015 decree no. 32/2015 on the basis of which 3 forest roads were made accessible for the traffic of motor vehicles, sledges and motorbikes. Nadleśniczy Nadleśnictwa Borki wydał w dniu 28.10.2015 roku zarządzenie nr 32/2015 na podstawie którego 3 drogi leśnej zostały udostępnione dla ruchu pojazdami silnikowymi, zaprzęgowymi i motorowerami.					
13	6.2.3	Date Recorded> Data zapisu	24.04.2015	Date Recorded> Data zapisu	15.04.2016
Observation / Obserwacja:					
Verification of implementation of silvicultural guidelines on sites with <i>Boros schneideri</i> in Augustów Primeval Forest. Wdrożenie wytycznych postępowania gospodarczego w świetle ochrony stanowisk ponurkiem Schneidera, <i>Boros schneideri</i> , w Puszczy Augustowskiej.					
Follow-up evidence / Szczegóły działań zamykających:					
Augustów FE was chosen as a sample for re-assessment audit. It was ascertained that after receipt of information from ecological NGO about the occurrences of <i>Boros schneideri</i> all the materials were distributed to interested forest rangeries (e-mail dated 25.02.2016 was presented). These information was also the topic of the FE staff council (held on 10.03.2016). The issues of verification and update of the data on RTE species were reminded. It was found that compartment 111g (currently 111f), where <i>Boros schneideri</i> was found by NGO, was already on the list of set aside areas in 2014 (so called "ONG") according to the Augustów FE director Decision No ZG-732-11/2014 dated 28.02.2014. After the update of compartments numeration the "set-aside area" status was confirmed for this compartment on the total area of 5.77 ha (ONG list compiled for the date 14.03.2016). Lack of any management activities was confirmed during the site visit to the compartment 111f of Brzozowe Grądy Rangery. In regard to oservation 13 raised during the SA2015 it was found that there was organised a special field trip with invited experts and stakeholders (Forest Protection Team, Forestry Research Institute, Regional Directorate of Environment Protection) with the aim to establish new approach to the management of the forests where <i>Boros schneideri</i> occurs or is likely to occur. RDSF in Białystok has sent the letter to all forest enterprises in Augustowska Wilderness Forest about the new management approach in the areas of documented or potential sites of <i>Boros schneideri</i> (letter No ZO.7211.50.2015 dated 07.04.2015). These prescriptions were available and known to FE staff. Przeprowadzono wizytę terenową w Nadleśnictwie Augustów. Stwierdzono, że po otrzymaniu informacji od strony trzeciej przekazano materiały do leśnictwa (e-mail z dnia 25.02.2016), w których odnotowano występowanie ponurka Schneidera. Na naradzie gospodarczej personelu w nadleśnictwie w dniu 10.03.2016 omówiono te informacje oraz przypomniano o weryfikacji i uaktualnieniu danych o występowaniu gatunków chronionych. Ustalono, że wydzielenie 111g (obecnie 111f) gdzie stwierdzono występowanie ponurka, zostało już w 2014 roku włączone w skład obszarów nieobjętych gospodarowaniem (tzw. ONG) – decyzja Nadleśniczego nr ZG-732-11/2014 z dnia 28.02.2014. Po aktualizacji numerów wydziałów oraz ich powierzchni, potwierdzono wyłączenie tego wydzielenia z zabiegów gospodarczych (wykaz ONG na dzień 14.03.2016) o łącznej powierzchni 5,77 ha. Brak jakichkolwiek działań gospodarczych został potwierdzony podczas wizyty terenowej w oddziale 111f Leśnictwa Brzozowe Grądy. W dniu 18.03.2015 odbyło się spotkanie terenowe w Nadleśnictwie Pomorze w sprawie ustalenia zasad postępowania w miejscach występowania lub potencjalnego występowania tego gatunku. Wzięli w nim udział przedstawiciele ZOL, IBL i RDOŚ Białystok. RDLP w Białymstoku pismem z dnia 07.04.2015 (nr ZO.7211.50.2015) przekazało nadleśnictwom wytyczne postępowania gospodarczego, które ma na celu ochronę stanowisk i potencjalnych miejsc występowania ponurka na terenie Puszczy Augustowskiej.					

OBS # Obs.	Indicator / Wskaźnik	Observation Detail / Szczegóły obserwacji			
14	6.1.1	Date Recorded> Data zapisu	24.04.2015	Date Recorded> Data zapisu	15.04.2016
Observation / Obserwacja:					
<p>Verification of consultation with appropriate Regional Directorate for Environmental Protection planned harvesting operations in seasonal nest buffer zones of protected bird species also beyond conservation period as a proper and advisable procedure indicated by General Directorate for Environmental Protection (guidelines from December 2010).</p> <p>Weryfikacja konsultowania z właściwym regionalnym dyrektorem ochrony środowiska planowanych cięć rębnych w strefach okresowych chronionych gatunków ptaków również poza okresem ochrony jako właściwej i pożądanej praktyki wskazanej przez GDOŚ (grudzień 2010 roku).</p>					
Follow-up evidence / Szczegóły działań zamykających:					
<p>During document review in selected forest enterprises (RA2016 20) and headquarters of RDSF in Białystok it was confirmed that individual forest enterprises consultat with appropriate Regional Directorate for Environmental Protection planned harvesting operations in seasonal nest buffer zones of protected bird species also beyond conservation period (e.g. Czerwony Dwór Forest Enterprise – the letter sent on 19.10.2015 to Regional Directorate for Environmental Protection in Olsztyn, case no. ZG.7211.4.7.2015; Nurzec Forest Enterprise – the letter sent on 16.12.2015 to Regional Directorate for Environmental Protection in Białystok, case no. WPN.6444.38.2015.MD).</p> <p>Podczas przeglądu dokumentów w trakcie audytu (RA2016 20) w wybranych nadleśnictwach oraz w siedzibie RDLP w Białymstoku potwierdzono konsultowanie z właściwym regionalnym dyrektorem ochrony środowiska planowanych cięć rębnych w strefach okresowych chronionych gatunków ptaków również poza okresem ochrony (np. Nadleśnictwo Czerwony Dwór – pismo do RDOŚ w Olsztynie z 19.10.2015 r., znak sprawy: ZG.7211.4.7.2015; Nadleśnictwo Nurzec – pismo do RDOŚ w Białymstoku z 16.12.2015 r., znak sprawy: WPN.6444.38.2015.MD).</p>					
15	6.3.7	Date Recorded> Data zapisu	24.04.2015	Date Recorded> Data zapisu	15.04.2016
Observation / Obserwacja:					
<p>Preservation of all types of hollow trees during silvicultural operations with consideration given to health and safety requirements.</p> <p>Weryfikacja sposobu wyznaczania i nie usuwania podczas zabiegów gospodarczych drzew dziuplastych, również z uwzględnieniem drzew z naturalnymi pęknięciami i szczelinami w pniu, przy zachowaniu zasad BHP.</p>					
Follow-up evidence / Szczegóły działań zamykających:					

OBS # Obs.	Indicator / Wskaźnik	Observation Detail / Szczegóły obserwacji			
		<p>Regional Director of State Forests in Białystok sent on 19.05.2015 to 28 supervised forest enterprises the official letter (case no. ZO.0152.6.2015) informing on findings of the re-assessment audit (RA2016 20) and instructed to follow-up requirements of Instruction on Forest Protection regarding preservation of hollow trees during silvicultural operations.</p> <p>Additionally, after information provided by ecological NGO as regards location of 460 hollow trees in Knyszyńska Wilderness Forests, Regional Director of State Forests in Białystok instructed relevant forest enterprises to consider that data during planning of silvicultural operation (the letter dated 25.02.2016, case no. ZO.0152.3.2016).</p> <p>For the sake of verification of above mention actions, Krynki Forest Enterprise was selected for the sample of that re-assessment audit (RA2016 20). During document review it was confirmed that forest rangers received information on location of hollow trees while field visits proved that hollow trees were marked and set aside for the sake of conservation prior to commencement of silvicultural operations (e.g. Talkowszczyzna Rangery – compartment 336A with nest partial harvesting type IIIBU planned for 2016).</p> <p>Dyrektor RDLP w Białymstoku przesłał 19.05.2015 r. pismo (znak sprawy: ZO.0152.6.2015) do 28 nadzorowanych nadleśnictw przedstawiające wyniki audytu wznawiającego (RA2016 12) oraz przypomniał o obowiązku przestrzegania zapisów Instrukcji Ochrony Lasu w zakresie pozostawiania drzew dziuplastych podczas wykonywania zabiegów gospodarczych.</p> <p>Ponadto, po przekazaniu przez ekologiczną organizację pozarządową informacji o lokalizacji 460 drzew dziuplastych w Puszczy Knyszyńskiej, Dyrektor RDLP w Białymstoku przesłał do stosownych nadleśnictw pismo (z dnia 25.02.2015r., znak sprawy: ZO.0152.3.2016) z poleceniem wykorzystania tych informacji przy planowaniu zabiegów gospodarczych.</p> <p>W celu weryfikacji powyższych działań do próby audytu wznawiającego (RA2016 20) wybrano Nadleśnictwo Krynki. Podczas przeglądu dokumentów potwierdzono przekazanie leśniczym informacji o lokalizacji drzew dziuplastych a w trakcie wizyt terenowych stwierdzono oznaczenie drzew dziuplastych w celu ich ochrony przed wykonaniem planowanych zabiegów gospodarczych (np. Leśnictwo Talkowszczyzna – pododdział 336A z rębnią gniazdową częścią IIIBU zaplanowaną na rok 2016).</p>			
16	9.2.3	Date Recorded> Data zapisu	24.04.2015	Date Closed> Data zamknięcia	15.04.2016
Observation / Obserwacja:					
<p>Cooperation of forest enterprises supervised by RDSF in Białystok with ecological NGOs regarding exchange of data on confirmed sites with RTE species.</p> <p>Weryfikacja sposobu współpracy nadleśnictw RDLP z organizacjami pozarządowymi w zakresie wymiany informacji o potwierdzonych stanowiskach chronionych gatunków.</p>					
Follow-up evidence / Szczegóły działań zamykających:					

OBS # Obs.	Indicator / Wskaźnik	Observation Detail / Szczegóły obserwacji			
		<p>Regional Director of State Forests in Białystok sent on 19.05.2015 to 28 supervised forest enterprises the official letter (case no. ZO.0152.6.2015) informing on findings of the last surveillance audit (SA2015 14) and regarding observation 16 instructed to consult active and known ecological NGOs in order to exchange data on site with RTE species.</p> <p>Moreover, after information provided by ecological NGO as regards alleged new sites with protected bird species in Borecka Wilderness Forests, Regional Director of State Forests in Białystok instructed relevant forest enterprises to verify that data and if confirmed to contact Regional Directorate of Environment Protection in order to set up nest buffer zone (the letter dated 18.02.2016, case no. ZO.720.21.2016).</p> <p>During document review held at the re-assessment audit (SA2016 20) there were evidences of joined actions taken by forest enterprises and ecological NGO aimed at conservation of RTE species (e.g. Knyszyn Forest Enterprise – notification of found site with RTE species reported on 26.06.2015 to Regional Directorate of Environment Protection in Białystok, case no. ZG.7211.23.2015; Knyszyn Forest Enterprise – request submitted on 30.04.2015 to ecological NGO to verify presence of protected bird, case no. ZG.7211.20.2015; Borki Forest Enterprise – request dated 01.06.2015 submitted to stakeholder to share information on new sites with protected lichen species, case no. ZG.7211.20.1.15).</p> <p>Dyrektor RDLP w Białymstoku przesłał 19.05.2015 r. pismo (znak sprawy: ZO.0152.6.2015) do 28 nadzorowanych nadleśnictw przedstawiające wyniki audytu wznawiającego (RA2016 12) i w odniesieniu od obserwacji 16 zalecił wystąpienie do znanych organizacji pozarządowych o przekazanie posiadanych przez nie informacji dotyczących stanowisk chronionych gatunków.</p> <p>Ponadto, po przekazaniu przez ekologiczną organizację pozarządową informacji o przypuszczalnych nowych stanowiskach ptaków objętych ochroną strefową w Puszczy Boreckiej, Dyrektor RDLP w Białymstoku przesłał do stosownych nadleśnictw pismo (z dnia 18.02.2016r., znak sprawy: ZO.720.21.2016) z poleceniem weryfikacji tych danych oraz ewentualnego zgłoszenia potwierdzonego stanowiska do RDOŚ.</p> <p>Podczas przeglądu dokumentów w trakcie audytu wznawiającego (RA2016 20) przedstawiono dowody na wspólne działania podejmowane przez nadleśnictwa oraz ekologiczne organizacje pozarządowe skierowane na ochronę gatunków (np. Nadleśnictwo Knyszyn – zgłoszenie z 26.06.2015 do RDOŚ w Białymstoku dotyczące nowego stanowiska gatunku objętego ochroną strefową, znak sprawy: ZG.7211.23.2015; Nadleśnictwo Knyszyn – pismo wysłane 30.04.2015 do ekologicznej organizacji pozarządowej z prośbą o zweryfikowanie zasiedlenia gniazda pod kątem występowania gatunku ptaka objętego ochroną strefową, znak sprawy: ZG.7211.20.2015; Nadleśnictwo Borki – pismo z 01.06.2015r. wysłane do strony trzeciej z prośbą o podanie informacji o stwierdzonych nowych stanowiskach chronionych gatunków porostów, znak sprawy: ZG.7211.20.1.15).</p>			
17	9.3.3	Date Recorded> Data zapisu	24.04.2015	Date Recorded> Data zapisu	15.04.2016
Observation / Obserwacja:					
<p>Verification of precautionary approach during silvicultural operations until monitoring results on HCVF with sites of the tree lungwort, <i>Lobaria pulmonaria</i> are available (see CAR 17). Moreover, observation of silvicultural works on sites with confirmed presence of <i>Thelotrema lepadinum</i>.</p> <p>Weryfikacja zastosowania podejścia zapobiegawczego przy wykonywaniu czynności gospodarczych do czasu uzyskania wyników przyszłego monitoringu lasów o szczególnej wartości ochronnej ze stanowiskami granicznika płucnika (patrz PDK 17). Ponadto weryfikacja działań gospodarczych na zidentyfikowanych stanowiskach puchlinki ząbkowatej, <i>Thelotrema lepadinum</i>.</p>					
Follow-up evidence / Szczegóły działań zamykających:					

OBS # Obs.	Indicator / Wskaźnik	Observation Detail / Szczegóły obserwacji			
		<p>In order to verify that issue Borki Forest Enterprise was sampled during the re-assessment audit (RA2016 20). Document review and field visits proved that Borki Forest Enterprise set up informal conservation buffer zones around trees with inventoried the tree lungwort, <i>Lobaria pulmonaria</i>, and <i>Thelotrema lepadinum</i> (ban of silvicultural operation within 50 from individual tree with the species). Out of those informal buffer zones the Regional Directorate for Environmental Protection set up 53 formal protective buffer zones.</p> <p>Abundance of those two lichen species entails exclusion of significant area of forest from any harvesting operations (e.g. Lipowo Rangery – approximately 40% of rangery is excluded from harvesting; Diabla Góra Rangery – approximately 6.5% is excluded from harvesting, including buffer zones and nature reserve).</p> <p>W celu weryfikacji stosowania podejścia zapobiegawczego do próby audytu wznawiającego (RA2016 20) włączono Nadleśnictwo Borki. Podczas przeglądu dokumentów oraz wizyt terenowych potwierdzono, że Nadleśnictwo utworzyło wokół zinventaryzowanych drzew z granicznikiem płucnikiem i puchlinką ząbkowaną nieformalne strefy ochronne (bez czynności gospodarczych w odległości 50 m od stwierdzonego stanowiska), z których do obecnej chwili RDOŚ utworzyła 53 formalne strefy ochronne.</p> <p>Obfitość występowania obu tych gatunków porostów sprawia, że znaczne powierzchnie leśne są wyłączone z gospodarki leśnej (np. Leśnictwo Lipowo - wyłączenia obejmują 40% powierzchni; Leśnictwo Diabla Góra – wyłączenia obejmują około 6,5% powierzchni leśnictwa: strefy ochronne łącznie z rezerwatem).</p>			
01	6.2.3	Date Recorded> Data zapisu	15.04.2016	Date Recorded> Data zapisu	
Observation / Obserwacja:					
<p>Achievement of consent regarding location and alternatively marking in the field hollow trees reported by stakeholders to the forest enterprises supervised by RDSF in Białystok (see Borki Forest Enterprise) is to be verified.</p> <p>Weryfikacja uzgodnienia sposobu wyszukiwania oraz ewentualnego oznaczania w terenie drzew dziuplastych zgłaszanych przez strony trzecie administracji nadleśnictw nadzorowanych przez RDLP w Białymstoku (na przykładzie Nadleśnictwa Borki).</p>					
Follow-up evidence / Szczegóły działań zamykających:					
02	8.2.1	Date Recorded> Data zapisu	15.04.2016	Date Recorded> Data zapisu	
Observation / Obserwacja:					
<p>Implementation of the second phase of long term monitoring program of the tree lungwort, <i>Lobaria pulmonaria</i>, as well as associated species and their environment in Borecka Wilderness Forest is to be verified.</p> <p>CAR 17 was closed out and simultaneously observation 02 is raised.</p> <p>Weryfikacja wdrożenia II etapu projektu wieloletniego monitoringu granicznika płucnika, <i>Lobaria pulmonaria</i>, oraz gatunków towarzyszących i ich środowiska w Puszczy Boreckiej.</p> <p>PDK 17 zostało zamknięte i jednocześnie wniesiono obserwację 02.</p>					
Follow-up evidence / Szczegóły działań zamykających:					
03	9.2.3	Date Recorded> Data zapisu	15.04.2016	Date Recorded> Data zapisu	
Observation / Obserwacja:					
<p>Verification of forest management on forest habitats identified as HCVF 3.1 (see Czerwony Dwór Forest Enterprise), especially regarding silvicultural operations on Natura 2000 habitats of <i>Sphagno girgensohnii-Piceetum</i> (code: 91D0-5) and <i>Dryopteridi thelypteris-Betuletum pubescentis</i> (code: 91D0-6).</p> <p>Weryfikacja zasad prowadzenia gospodarki leśnej na siedliskach zaliczonych do kategorii HCVF 3.1 (na przykładzie Nadleśnictwa Czerwony Dwór), ze szczególnym uwzględnieniem zabiegów prowadzonych w siedliskach borealnej świerczyny bagiennnej, <i>Sphagno girgensohnii-Piceetum</i> (91D0-5) i sosnowo-brzozowych lasach bagiennych, <i>Dryopteridi thelypteris-Betuletum pubescentis</i>, (91D0-6).</p>					
Follow-up evidence / Szczegóły działań zamykających:					

OBS # Obs.	Indicator / Wskaźnik	Observation Detail / Szczegóły obserwacji

13. **RECORD OF STAKEHOLDER COMMENTS AND INTERVIEWS /
REJESTR UWAG I STWIERDZEŃ WNIESIONYCH PRZEZ ZAINTERESOWANE
STRONY**

Nr	Comment / Treść uwagi	Response / Odpowiedź
Re-evaluation / Audyt recertyfikacyjny		
1.	<p>Forest management practices must be amended for the effective protection of <i>Boros schneideri</i> population in Augustowska Wilderness Forest. Forest enterprises in Augustowska Wilderness Forest were provided with the information about new sites of <i>Boros schneideri</i>.</p> <p>Skuteczna ochrona stanowisk <i>Boros schneideri</i> w Puszczy Augustowskiej wymaga zmiany w gospodarowaniu. Przekazano informacje o nowych stanowiskach ponurka Schneidera do Nadleśnictw w Puszczy Augustowskiej.</p>	<p>Augustów Forest Enterprise was chosen as a sample for this re-assessment Forest Enterprise audit in order to check the use of information delivered by environmental NGO. Implementation of the actions taken in regard to the observation 13 raised during the preceding surveillance audit (SA2015 14) was also analysed. It was ascertained that after receipt of information from ecological NGO about the occurrences of <i>Boros schneideri</i> and <i>Osmoderma eremita</i> all the materials were distributed to interested forest rangeries (e-mail dated 25.02.2016 was presented). These information was also the topic of the Forest Enterprise staff council (held on 10.03.2016). The issues of verification and update of the data on RTE species were reminded.</p> <p>It was found that compartment 111g (currently 111f), where <i>Boros schneideri</i> was found by NGO, was already on the list of set aside areas in 2014 (so called "ONG") according to the Manager of Augustów FE decision no ZG-732-11/2014 dated 28.02.2014. After the update of compartments numeration the "set-aside area" status was confirmed for this compartment on the total area of 5.77 ha (ONG list compiled for the date 14.03.2016). Lack of any management activities was confirmed during the site visit to the compartment 111f of Brzozowe Grądy Rangerie.</p> <p>In regard to observation 13 raised during the SA2015 it was found that there was organised a special field trip with invited experts and stakeholders (Forest Protection Team, Forestry Research Institute, Regional Directorate of Environment Protection) with the aim to establish new approach to the management of the forests where <i>Boros schneideri</i> occurs or is likely to occur. RDSF in Białystok has sent the letter to all forest enterprises in Augustowska Wilderness Forests about the new management approach in the areas of documented or potential sites of <i>Boros schneideri</i> (letter no ZO.7211.50.2015 dated 07.04.2015). These prescriptions were available and known to Forest Enterprise staff.</p> <p>Przeprowadzono wizytę terenową w Nadleśnictwie Augustów, w celu sprawdzenia wykorzystania informacji przekazywanych przez organizację pozarządową zajmującą się ochroną przyrody. Sprawdzono również wdrażanie działań w celu odniesienia się do obserwacji nr 13 z poprzedniego audytu okresowego (SA2015 14). Stwierdzono, że po otrzymaniu informacji od strony trzeciej przekazano materiały do leśnictw (e-mail z dnia 25.02.2016), w których odnotowano występowanie ponurka Schneidera oraz pachnicy dębowej (<i>Osmoderma eremita</i>). Na naradzie gospodarczej personelu w nadleśnictwie w dniu 10.03.2016 omówiono te informacje oraz przypomniano o weryfikacji i uaktualnieniu danych o występowaniu gatunków chronionych.</p>

Nr	Comment / Treść uwagi	Response / Odpowiedź
		<p>Ustalono, że wydzielenie 111g (obecnie 111f) gdzie stwierdzono występowanie ponurka, zostało już w 2014 roku włączone w skład obszarów nieobjętych gospodarowaniem (tzw. ONG) – decyzja Nadleśniczego nr ZG-732-11/2014 z dnia 28.02.2014. Po aktualizacji numerów wydzieleni oraz ich powierzchni, potwierdzono wyłączenie tego wydzielenia z zabiegów gospodarczych (wykaz ONG na dzień 14.03.2016) o łącznej powierzchni 5,77 ha.</p> <p>Brak jakichkolwiek działań gospodarczych został potwierdzony podczas wizyty terenowej w oddziale 111f Leśnictwa Brzozowe Grądy.</p> <p>W dniu 18.03.2015 odbyło się spotkanie terenowe w Nadleśnictwie Pomorze w sprawie ustalenia zasad postępowania w miejscach występowania lub potencjalnego występowania tego gatunku. Wzięli w nim udział przedstawiciele ZOL, IBL i RDOŚ Białystok. RDLP w Białymstoku pismem z dnia 07.04.2015 (nr ZO.7211.50.2015) przekazało nadleśnictwom wytyczne postępowania gospodarczego, które ma na celu ochronę stanowisk i potencjalnych miejsc występowania ponurka na terenie Puszczy Augustowskiej.</p>
2.	<p>The issue of <i>Osmoderma eremita</i> sites protection in Augustowska Wilderness Forest. Forest enterprises in Augustowska Wilderness Forest were provided with the information about new sites of <i>Osmoderma eremita</i>.</p> <p>Problem ochrony stanowisk pachnicy dębowej (<i>Osmoderma eremita</i>) w Puszczy Augustowskiej. Przekazano informacje o nowych stanowiskach do Nadleśnictwa w Puszczy Augustowskiej.</p>	<p>Augustów Forest Enterprise was chosen as a sample for this re-assessment Forest Enterprise audit in order to check the use of information delivered by environmental NGO. Implementation of the actions taken in regard to the observation 13 raised during the preceding surveillance audit (SA2015 14) was also analysed. It was ascertained that after receipt of information from ecological NGO about the occurrences of <i>Boros schneideri</i> and <i>Osmoderma eremita</i> all the materials were distributed to interested forest rangeries (e-mail dated 25.02.2016 was presented). These information was also the topic of the Forest Enterprise staff council (held on 10.03.2016). The issues of verification and update of the data on RTE species were reminded.</p> <p>Compartments with the confirmed sites of <i>Osmoderma eremita</i> were included in the list of set-aside areas (so called "ONG") on the basis of the FE directors' decisions. Lack of any management activities was confirmed during the site visit to the compartment 181c and 180 of Kozi Rynek Rangery. This was also checked analysing the SILP IT system records and GIS layers records ("Forest Digital Map").</p> <p>Przeprowadzono wizytę terenową w Nadleśnictwie Augustów, w celu sprawdzenia wykorzystania informacji przekazywanych przez organizację pozarządową zajmującą się ochroną przyrody. Sprawdzono również wdrażanie działań w celu odniesienia się do obserwacji nr 13 z poprzedniego audytu okresowego (SA2015 14). Stwierdzono, że po otrzymaniu informacji od strony trzeciej przekazano materiały do leśnictw (e-mail z dnia 25.02.2016), w których odnotowano występowanie ponurka Schneidera oraz pachnicy dębowej (<i>Osmoderma eremita</i>). Na naradzie gospodarczej personelu w nadleśnictwie w dniu 10.03.2016 omówiono te informacje oraz przypomniano o weryfikacji i uaktualnieniu danych o występowaniu gatunków chronionych.</p> <p>Brak jakichkolwiek działań gospodarczych został potwierdzony podczas wizyty terenowej w oddziałach 181c i 180 Leśnictwa Kozi Rynek. Potwierdziły to również zapisy systemu SILP oraz dane w warstwach Leśnej Mapy Numerycznej.</p>
3.	<p>There is a need to protect populations of <i>Thelotrema lepadinum</i> and <i>Lobaria pulmonaria</i> in Augustowska Forest. Official protective zones should be established.</p>	<p>During the audit there was presented decision of Regional Directorate of Environment Protection in Białystok (No WPN.6442.53.2015.MW, dated</p>

Nr	Comment / Treść uwagi	Response / Odpowiedź
	<p>Ochrona stanowiska puchlinki ząbkowanej i granicznika płucnika w Puszczy Augustowskiej – potrzeba ustanowienia stref ochronnych.</p>	<p>16.03.2016) concerning establishing of protective buffer zones around the sites of <i>Thelotrema lepadinum</i> and <i>Lobaria pulmonaria</i>. It has to noted that Augustów Forest Enterprise proposed the border of these zones along the shapes of existing forest sub-compartments (to enable effective management of these areas). Such designation would cover the area of 64.8. However, this was questioned by environmental NGO that took a part in the legal process. It resulted in the fact that officially approved protective zones cover 13.96 ha. Nevertheless, Augustów Forest Enterprise decided to set-aside all these adjacent sub-compartments according to internal decision of Augustów Forest Enterprise Manager. Lack of any management activities was confirmed during the site visit to the compartment 181c and 180 in Kozi Rynek Rangery. This was also checked analysing of the SILP IT system records and GIS layers records ("Forest Digital Map").</p> <p>Podczas audytu przedstawiono decyzję RDOŚ w sprawie ustalenia stref ochrony ostoi granicznika płucnika (<i>Lobaria pulmonaria</i>) i puchlinki ząbkowanej (<i>Thelotrema lepadinum</i>) z dnia 16.03.2016 (nr WPN.6442.53.2015.MW) na terenie Nadleśnictwa Augustów. Należy podkreślić, że Nadleśnictwo Augustów proponowało strefy zgodnie z granicami istniejących wydziałów leśnych, co zwiększało powierzchnię stref ochronnych z 13,96 ha do 64,8 ha, jednak zostało to zakwestionowane przez stronę trzecią (organizację pozarządową zajmującą się ochroną przyrody). Niemniej jednak Nadleśnictwo Augustów zapobiegawczo włączyło całe powierzchnie wydziałów do tzw. obszarów ONG, które na mocy wewnętrznych decyzji Nadleśnictwa są wyłączone z gospodarowania. Brak jakichkolwiek działań gospodarczych został potwierdzony podczas wizyty terenowej w oddziałach 181c i 180 Leśnictwa Kozi Rynek. Potwierdziły to również zapisy systemu SILP oraz dane w warstwach Leśnej Mapy Numerycznej.</p>
4.	<p>Foresters of RDSF in Białystok should be more engaged and active in the field of recreational use of forest and promotional activities of the region.</p> <p>Leśnicy z terenu RDLP Białystok powinni bardziej zaangażować się w zagospodarowanie rekreacyjne oraz promocję turystyczną regionu.</p>	<p>Numerous examples of RDSF in Białystok foresters commitment to the tourist promotion of the region were presented during the audit. Audit team ascertained great allocation of funds and other means in the field of promotion of regional values, forest management and education of the society. RDSF in Białystok units organize, initiate or cooperate in numerous events and projects promoting the region attractions and heritage, e.g. "Barciowisko" in Augustów Forest Enterprise, "Bread Day" in Ciechanowiec, "Birch Day" and "Night Forest Mystery" in Krynki Forest Enterprise, "Lumberman Championships" in Rudka Forest Enterprise, "Mushroom Day" in Żednia Forest Enterprise, "Cleaning the Czarna Hańcza river" in Głęboki Bród Forest Enterprise. Particular forest enterprises cooperate with tourist organisations (e.g. horse riding tourism in Rajgród Forest Enterprise, competitions of PTTK in Krynki Forest Enterprise). Significant amount of money is spent for building and maintenance of tourist infrastructure that is mostly open for public free of charge (e.g. "Silvarium" in Krynki Forest Enterprise). The issues raised by stakeholder are the strong side of RDSF in Białystok units' activities.</p> <p>Podczas audytu przedstawiono działania RDLP w Białymstoku oraz poszczególnych nadleśnictw w zakresie promocji turystycznej i przyrodniczej regionu. Zespół audytowy stwierdził bardzo duże zaangażowanie i ponoszenie nakładów finansowych (zarówno własnych jak i ze źródeł zewnętrznych) w działania z zakresu turystyki i edukacji społeczeństwa. Jednostki RDLP w Białymstoku prowadzą szereg cyklicznych imprez promujących zarówno gospodarkę leśną, atrakcje turystyczne oraz dziedzictwo kulturowe regionu, m. in. „Barciowisko” w Nadleśnictwie</p>

Nr	Comment / Treść uwagi	Response / Odpowiedź
		<p>Augustów, „Święto Chleba” w Ciechanowcu, „Święto brzozy” i „Nocne Misteria Leśne” w Nadleśnictwie Krynki, „Turniej Drwali” w Nadleśnictwie Rudka, „Sprzątanie Czarnej Hańczy” w Nadleśnictwie Głęboki Bród, „Święto Grzyba” w Nadleśnictwie Żednia i wiele innych. Nadleśnictwa inicjują lub stale współpracują z organizacjami turystycznymi (np. turystyka konna w Nadleśnictwie Rajgród, finał turnieju krajoznawczego PTTK w Nadleśnictwie Krynki). Co roku znaczne nakłady finansowe są przeznaczane na budowę i utrzymanie infrastruktury turystycznej i edukacyjnej (np. wizyta w „Silvarium” w Nadleśnictwie Krynki). Zagadnienia wniesione przez stronę trzecią stanowią mocną stronę działalności nadleśnictw RDLP w Białymstoku.</p>
5.	<p>Stakeholders informs (governmental organization) that Goldap Forest Enterprise, Olecko Forest Enterprise and Czerwony Dwór Forest Enterprise provide expertise and professional assistance to private forest owners, which is the part of agreement concluded with District Starosty in Goldap. Notably, it applies to the assistance related to timber harvesting. Private forest owners can also receive any advise on issues connected with simplified forest management plans and related documents.</p> <p>Strona trzecia (jednostka administracji samorządowej) informuje, że Nadleśnictwa Goldap, Olecko, Czerwony Dwór w ramach zawartych porozumień ze Starostą Goldapskim zapewniają fachową obsługę zgłaszających się właściciele lasów nie stanowiących własności Skarbu Państwa, szczególnie jeśli chodzi o pozyskanie drewna. Właściciele mogą również liczyć na wszelkie porady w zakresie realizacji uproszczonych planów urządzenia lasów.</p>	<p>Confirmed during the audit. Potwierdzono podczas audytu.</p>
6.	<p>Stakeholders (governmental organization) informs that there is a problem with water management where arable lands (meadows, pastures and agriculture lands) meets with forest areas managed by Borki and Giżycko Forest Enterprises. In situation when drainage ditches start from private lands and their rearmost parts go through forests managed by Borki and Giżycko Forest Enterprises arises problem related to maintenance of those ditches. Farmers carry out maintenance works (mowing, desludging) on their lands while effluxes of ditches on the State Forests lands are neglected and water is stopped. Forest enterprises claims that they do not benefit from drainage system and thus do not feel obliged to carry out maintenance works. Borki and Giżycko Forest Enterprises except only maintenance works carried out by farmers themselves at their expense and after fixed agreement conditions what leads to local conflicts with owners of private lands. As results, water does not flow through forest areas managed by Borki and Giżycko Forest Enterprises and stagnates on arable lands. Therefore overflowed lands have been gradually degraded and drainage system has been progressively silted.</p> <p>Strona trzecia (jednostka administracji samorządowej) informuje, że istnieje problem z gospodarowaniem wodami na styku przestrzeni użytkowanej rolniczo (łaki, pastwiska i grunty rolne) z obszarami leśnymi będącymi w zarządzie Nadleśnictwa Borki i Giżycko. W sytuacji gdy rowy melioracyjne biorą swój początek na gruntach stanowiących własność osób fizycznych a końcówce ich odcinki znajdują się na gruntach leśnych zarządzanych przez Nadleśnictwa Borki i Giżycko, istnieje problem z wykonaniem konserwacji tych urządzeń. Rolnicy wykonują zabiegi konserwacyjne (koszenie skarp, odmulanie dna) na swoich gruntach, natomiast odpływy na gruntach Lasów Państwowych są w stanie, który uniemożliwia odpływ wody (są zdegradowane). Nadleśnictwa stoją na stanowisku, że nie odnoszą korzyści z istnienia tych urządzeń a co za tym idzie nie</p>	<p>Stakeholder comment was not confirmed in the light of binding law regulations and SGS Qualifor checklist (AD33) that is based upon the FSC endorsed National Forest Management Standard in Poland, FSC-STD-POL-01-01-2013 - Poland Natural and Plantations EN, namely as regards:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Water Resources Law (article 77, paragraph 1) reads that maintenance of particular water installations is obligation of interested landowners and thus it is difficult to impose such “interest” on institutions, which does not produce any agriculture goods and is interested in improvement of water balance in catchment basin. 2) National Forest Management Standard in Poland, FSC-STD-POL-01-01-2013 reads that “Existing drainage systems shall not be maintained in protected areas, if it refers to appropriate plan protection of the area”. This requirement explicitly indicates that forest management units shall not maintain drainage system within Natura 2000 area “Ostoja Borecka” (code: PLH280016). <p>At the same time Borki Forest Enterprise individually considers applications of private landowners who want to desludge drainage ditches located within managed forests under following conditions:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Maintenance works are preceded by detail environmental impact assessment. 2) Desludge is carried out at the landowner’s cost. 3) Timelines of maintenance works shall be agreed with local ranger and under her/his supervision. 4) After completion of maintenance works all adjacent land shall be restored to initial conditions. <p>Analysis of financial budget in Borki Forest Enterprise for 2015 and 2016 showed that costs of maintenance works stood at 15534.36 polish zloty (approximately 3600 euro) and 212.79 polish zloty (approximately 50</p>

Nr	Comment / Treść uwagi	Response / Odpowiedź
	<p>czują się zobowiązani do prowadzenia konserwacji. Nadleśnictwa Borki i Giżycko dopuszczają jedynie wykonanie prac przez rolników, na ich koszt, po wcześniejszym uzgodnieniu warunków ich prowadzenia w umowie, co prowadzi do lokalnych konfliktów z indywidualnymi właścicielami gruntów. W rezultacie woda nie znajdując ujścia przez urządzenia na terenie Nadleśnictw stagnuje na gruntach rolnych. W konsekwencji podtopione grunty ulegają degradacji a urządzenia – rowy i drenowania wtórnie się zamulają..</p>	<p>euro) respectively. All those costs were related to construction and maintenance of drainage of existing forest roads.</p> <p>Uwagę strony trzeciej należy uznać za bezpodstawną w świetle obowiązujących przepisów prawa oraz listę sprawdzającą Programu SGS QUALIFOR (AD33) sporządzoną w oparciu o Krajowy Standard Gospodarki Leśnej FSC w Polsce, FSC-STD-POL-01-01-2013, a w szczególności:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Ustawa Prawo Wodne (art. 77 ust. 1) jednoznacznie wskazuje, że utrzymywanie urządzeń melioracji wodnych szczegółowych jest obowiązkiem zainteresowanych właścicieli gruntów, trudno zatem narzucić takie „zainteresowanie” instytucji, która nie prowadzi produkcji rolniczej i jest zainteresowana poprawą bilansu wodnego w zlewniach. 2) Krajowy Standard Gospodarki Leśnej FSC w Polsce, FSC-STD-POL-01-01-2013 zawiera stosowny zapis: „Istniejące systemy odwadniające nie są utrzymywane w obszarach chronionych, o ile jest to zgodne z odpowiednim planem ochrony danego obszaru”. Klauzula ta jednoznacznie wskazuje, że Nadleśnictwa nie powinny prowadzić prac utrzymaniowych na ciekach melioracji szczegółowej w granicach obszaru Natura 2000 Ostoja Borecka PLH280016. <p>Jednocześnie Nadleśnictwo Borki rozpatruje indywidualnie, i z reguły pozytywnie, wszystkie wnioski prywatnych właścicieli gruntów o możliwość wykonania odmulania rowów melioracyjnych zlokalizowanych w granicach lasów państwowych, stosując następujące obostrzenia:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Prace konserwacyjne są poprzedzone szczegółową analizą ich wpływu na zasoby przyrodnicze. 2) Odmulanie jest realizowane na koszt własny wnioskodawcy. 3) Termin wykonania musi być uzgodniony z właściwym leśniczym, a prace prowadzone są pod jego nadzorem. 4) Po zakończeniu prac grunt przyległy do rowu należy przywrócić do stanu wyjściowego. <p>Analiza Planów finansowo-gospodarczych Nadleśnictwa Borki na lata 2015 i 2016 wykazała, że na utrzymanie obiektów wodno-melioracyjnych wydano odpowiednio 15 534,36 zł i 212,79 zł. Nakłady pieniężne były związane wyłącznie z pracami związanymi z budową nowych lub utrzymaniem istniejących dróg leśnych w zakresie ich odwodnienia.</p>
7.	<p>Stakeholders informs that Czerwony Dwór Forest Enterprise incorrectly classified Natura 2000 habitat of peatland spruce forest (<i>Sphagno girgensohnii-Piceetum</i>) as HCVF 3.2 (Forest ecosystems that that are rare and threaten in Europe).</p> <p>Strona trzecie informuje, że Nadleśnictwo Czerwony Dwór błędnie zakwalifikowało priorytetowe siedlisko przyrodnicze (borealna świerczyna bagienna, <i>Sphagno girgensohnii-Piceetum</i>) do kategorii HCVF 3.2 (ekosystemy rzadkie i zagrożone w skali Europy).</p>	<p>Complaint raised by stakeholders is justified. Czerwony Dwór Forest Enterprise incorrectly classified Natura 2000 habitat of peatland spruce forest, <i>Sphagno girgensohnii-Piceetum</i>, (code: 91D0-5) as HCVF 3.2 what could suggest that certain type of regular management and harvesting within that scarce habitat is possible. Peatland spruce forest cover 721.06 ha within Czerwony Dwór Forest Enterprise. In of order to verify type of management on that habitat type field visits were arranged in Czerwony Dwór Forest Enterprise and Borki Forest Enterprise. They showed that in Czerwony Dwór Forest Enterprise thinning operations were carried out in some cases while in others silvicultural operations (thinning and selective harvesting type V) were suspended . Sanitary cuttings were carried out in Borki Forest Enterprise.</p> <p>As results of wrong classification of peatland spruce forest, <i>Sphagno girgensohnii-Piceetum</i> (code: 91D0-5) as HCVF 3.2. corrective action request CAR 02 was raised. It especially applies to those patches of habitat code: 91D0-5, which is preserved in very good (class A) and good (class B) conditions</p>

Nr	Comment / Treść uwagi	Response / Odpowiedź
		<p>("representativeness").</p> <p>Moreover, observation 03 was raised in order to verify forest management on forest habitats identified as HCVF 3.1 in Czerwony Dwór Forest Enterprise, especially regarding silvicultural operations on Natura 2000 habitats of <i>Sphagno girgensohnii-Piceetum</i> (code: 91D0-5: covering 721.06 ha in Czerwony Dwór Forest Enterprise) and <i>Dryopteridi thelypteris-Betuletum pubescentis</i> (code: 91D0-6: covering 22.71 ha in Czerwony Dwór Forest Enterprise).</p> <p>Skarga złożona przez stronę trzecia jest zasadna. Nadleśnictwo Czerwony Dwór w sposób nieprawidłowy zakwalifikowało borealne świerczyny bagiennie (kod: 91D0-5) do kategorii HCVF 3.2, co może wskazywać na możliwość użytkowania tych skrajnie zagrożonych siedlisk. Siedlisko 91D0-5 zajmuje w granicach Nadleśnictwa łączną powierzchnię 721,06 ha. W celu weryfikacji sposobu gospodarowania na tym siedlisku przeprowadzono w granicach Puszczy Boreckiej wizyty terenowe w Nadleśnictwie Czerwony Dwór i w Nadleśnictwie Borki, podczas których stwierdzono wykonanie cięć przedrębnych (trzebieże wczesne / późne) oraz wstrzymanie planowanych cięć przedrębnych i rębnych (trzebieże wczesne / późne oraz rębna V) w Nadleśnictwie Czerwony Dwór. W Nadleśnictwie Borki wykonane zostały cięcia sanitarne.</p> <p>W związku z błędną klasyfikacją siedliska borealnej świerczyny bagiennej, <i>Sphagno girgensohnii-Piceetum</i>, o kategorii HCVF 3.2 wniesiona została niezgodność PDK 02. Szczególnie dotyczy to tych płatów siedliska, które są w bardzo dobrym (kategoria A) i dobrym (kategoria B) stanie zachowania („reprezentatywność“).</p> <p>Ponadto, wniesiono obserwację 03 w celu weryfikacji zasad prowadzenia gospodarki leśnej na siedliskach zaliczonych do kategorii HCVF 3.1 w Nadleśnictwie Czerwony Dwór, ze szczególnym uwzględnieniem zabiegów prowadzonych w siedliskach borealnej świerczyny bagiennej, <i>Sphagno girgensohnii-Piceetum</i> (91D0-5: powierzchnia w Nadleśnictwie 721,06 ha) i sosnowo-brzozowych lasach bagiennych, <i>Dryopteridi thelypteris-Betuletum pubescentis</i> (91D0-6: powierzchnia w Nadleśnictwie 22,71 ha).</p>
8.	<p>Stakeholders presented to Czerwony Dwór Forest Enterprise number of comments related to silvicultural operations to be carried out in HCVF. One of the comments referred to the need to adjust the timelines of early thinning in Lipowa Góra Rangery that shall be carried out on frozen ground covered with snow. Timelines of that thinning was induced by the presence of RTE species - the dwarf marsh violet, <i>Viola epipsila</i>, identified by stakeholder.</p> <p>Other comment sampled for analysis referred to timelines of early thinning and nest advanced progressive harvesting type IVd where dead and decaying trees shall be preserved (Zawady Rangery).</p> <p>Strona trzecia przedstawiła Nadleśnictwu Czerwony Dwór szereg uwag w zakresie sposobów realizacji zabiegów gospodarczych w lasach HCVF. Jedna z uwag wskazywała na potrzebę realizacji trzebieży wczesnej w Leśnictwie Lipowa Góra przy zamrożonej glebie i występującej pokrywie śnieżnej. Sposób realizacji trzebieży był podyktowany stwierdzeniem przez autora wniosku stanowiskiem fiołka torfowego, <i>Viola epipsila</i>.</p> <p>Inna z wybranych uwag do przeanalizowania dotyczyła terminu przeprowadzenia zabiegu trzebieży wczesnej i rębni w Leśnictwie Zawady oraz rębni gniazdowej udoskonalonej IVd wraz z pozostawieniem w niej drzew martwych i zamierających.</p>	<p>The issue was analysed both in the field when delimitation of extraction trails was checked out. 44.88 cubic meters were harvested in compartment with area of 3.84 ha. Thinning was carried out during winter season with frozen ground and snow cover. Timber was taken out on 31st of January 2016. Timber extraction trails were delimitated out of potential sites with that RTE species.</p> <p>At the same time, local ranger and staff of Czerwony Dwór Forest Enterprise agreed that in the middle of vegetation season (i.e. when the dwarf marsh violet blooms) there will attempt to identified site with the dwarf marsh violet, <i>Viola epipsila</i>. If that RTE species is found part of it will be taken for genetic probe (after relevant approval received from environmental authority) for ultimate confirmation of the dwarf marsh violet, <i>Viola epipsila</i>.</p> <p>Timelines of silvicultural operations were verified on other sites in Zawady Rangery (early thinning – carried out outside the breeding period of the white-tailed eagle; nest advanced progressive harvesting type IVd – carried out during winter season with dead and decaying trees left on site).</p> <p>W ramach kontroli na miejscu dokonano sposobu wyznaczenia szlaków zrywkowych i terminu realizacji cięć i zrywki. W ramach trzebieży wczesnej pozyskano 44,88 m3 drewna olchowego z wydzielenia o powierzchni 3,84 ha. Zabieg został zrealizowany w okresie zimowym, przy zamrożonej powierzchni gruntu</p>

Nr	Comment / Treść uwagi	Response / Odpowiedź
		<p>i występującej pokrywie śnieżnej. Drewno wywieziono w dniu 31 stycznia 2016 r. Szlaki zrywkowe wyznaczono poza potencjalnym stanowiskiem przedmiotowego gatunku flory.</p> <p>Jednocześnie w trakcie rozmowy z leśniczym i pracownikami Nadleśnictwa ustalono, że w pełni okresu wegetacyjnego (w fazie kwitnienia fiołków) podjęta zostanie próba znalezienia stanowiska Viola epipsila, a w przypadku jej wykazania pobrany zostanie fragment rośliny do badań genetycznych (po uzyskaniu stosownego pozwolenia), w celu potwierdzenia rzeczywistego występowania gatunku.</p> <p>Sprawdzono również czas oraz sposób realizacji innych dwóch zabiegów gospodarczych w Leśnictwie Zawady (trzebież wczesna – wykonana poza okresem ochronnym bielika oraz rębnia gniazdowa udoskonalona IVd – wykonana zimą wraz z pozostawionymi na powierzchni martwymi i obumierającymi drzewami).</p>
9.	<p>Stakeholders (NGO) proposed to Borki Forest Enterprise searching, describing, marking and informing on hollow trees.</p> <p>Strona trzecia (organizacja pozarządowa) zaproponowała Nadleśnictwu Borki wyszukiwanie, opisywanie, znakowanie i przekazywanie informacji o drzewach dziuplastych.</p>	<p>During field visits various sites with pending and planned harvesting operations (stock survey). There were no non-compliances found regarding preservation of hollow trees. Nonetheless, observation 02 was raised to verify achievement of consent regarding location and alternatively marking in the field hollow trees reported by stakeholders to the forest enterprises supervised by RDSF in Białystok (see Borki Forest Enterprise) is to be verified.</p> <p>Podczas wizyt terenowych sprawdzano pod kątem pozostawiania drzew powierzchni z prowadzonymi pracami oraz z zaplanowanymi cięciami (szacunki brakarskie). Nie stwierdzono niezgodności w zakresie ochrony drzew dziuplastych. Niemniej jednak wniesiono obserwację 02 w celu weryfikacji uzgodnienia sposobu wyszukiwania oraz ewentualnego oznaczania w terenie drzew dziuplastych zgłaszanych przez strony trzecie administracji nadleśnictw nadzorowanych przez RDLP w Białymstoku (na przykładzie Nadleśnictwa Borki).</p>
10.	<p>Stakeholders (NGO) informed Borki and Czerwony Dwór Forest Enterprise on identification of new sites with nests of birds of prey as well as on the possible need to redesign selected nest buffer zones.</p> <p>Strona trzecia (organizacja pozarządowa) poinformowała Nadleśnictwo Borki oraz Czerwony Dwór o stwierdzeniu nowych stanowisk gniazd ptaków szponiastych oraz o możliwości zaistnienia przeprojektowania granic wybranych stref ochronnych wokół gniazd.</p>	<p>Rangers received from headquarters of FMU information from stakeholder on identified nests bird of prey. Rangers were instructed to verified indicated sites. Similar letter was sent on 18.02.2016 (case no. ZO.720.21.2016) from headquarters of RDSF in Białystok to two FMUs with instruction to cease any silvicultural operations and if the nest is confirmed FMU shall contact Regional Directorate for Environmental Protection in Olsztyn.</p> <p>During the audit (RA2016 20) it was ascertained that in compartments where nest were confirmed by rangers all planned silvicultural operations were ceased (e.g. nest in Dunajki Rangery, Mazury Rangery, Knieja Łuczańska Rangery) until ultimate verification of bird species (re-assessment audit was carried out prior to breeding period of most birds of prey species). Some of nests indicated by stakeholder were know to staff of FMU and protective buffer zones have been already set up by Regional Directorate for Environmental Protection.</p> <p>In all compartments with new nests indicated by stakeholder there were no breach of law on nature conservation.</p> <p>Leśniczowie otrzymali z nadleśnictw przekazaną przez stronę trzecią informację o gniazdach wraz z mapami oraz z poleceniem im kontrolę wskazanych powierzchni. Podobne pismo przekazane zostało 18.02.2016r. (znak sprawy: ZO.720.21.2016) z biura RDLP w Białymstoku do nadleśnictw z poleceniem wstrzymania prac i w przypadku potwierdzenia gniazd poproszono o kontakt z RDOŚ w Olsztynie.</p> <p>Podczas audytu potwierdzono, że w wydzieleniach, w</p>

Nr	Comment / Treść uwagi	Response / Odpowiedź
		<p>których lokalizacje gniazd zostały potwierdzone przez leśniczych, wstrzymano wszelkie zaplanowane prace (np. gniazdo w Leśnictwie Dunajki, Leśnictwie Mazury, Leśnictwo Knieja Łuczańska) do czasu ostatecznej weryfikacji gatunku (na dzień audytu gniazda nie były jeszcze zasiedlone). Część z gniazd wskazanych przez stronę trzecią znana była nadleśnictwom i wokół nich istnieją strefy ochronne ustanowione przez RDOŚ (np. gniazdo w Leśnictwie Knieja Łuczańska, Leśnictwie Sarnianka).</p> <p>W adresach leśnych wskazanych przez stronę trzecią jako miejsca nowych gniazd ptaków drapieżnych nie stwierdzono niezgodności w zakresie przestrzegania przepisów ochrony przyrody.</p>
11.	<p>Stakeholders (NGO) informed Borki Forest Enterprise on potential risk posed on population of the white-backed woodpecker, <i>Dendrocopos leucotos</i>, as results of planned silvicultural operations.</p> <p>Strona trzecia (organizacja pozarządowa) poinformowała Nadleśnictwo Borki o możliwości zagrożenia stabilności populacji dzięcioła białogrzbietego, <i>Dendrocopos leucotos</i>, w wyniku realizacji planowanych czynności gospodarczych.</p>	<p>FMP includes requirements for preservations of hollow trees and dead wood as feeding and breeding potential grounds of the white-backed woodpecker on sites where restructuring harvesting is to be carried out. During field visits (RA2016 20) carried out in Knieja Łuczańska Rangery and Zawady Rangery sites with completed harvesting were checked out. There were no non-conformities found regarding compliance with abovementioned requirements for conservation of the white-backed woodpecker.</p> <p>W Planie Urządzenia Lasu zawarto zapisy nakazujące pozostawianie na powierzchniach przebudowywanych drzewostanów, drzew martwych i dziuplastych stanowiących bazę lęgową i żerową dzięcioła białogrzbietego. Podczas audytu (RA2016 20) sprawdzono powierzchnię z zakończonymi rębiami złożonymi w Leśnictwie Knieja Łuczańska oraz Leśnictwie Zawady na których nie stwierdzono nieprzestrzegania powyższych wskazań przy realizacji działań gospodarczych.</p>
12.	<p>Stakeholders (NGO) informed Borki Forest Enterprise on identified site with the Eurasian pygmy owl, <i>Glaucidium passerinum</i>, in Knieja Łuczańska Rangery.</p> <p>Strona trzecia (organizacja pozarządowa) poinformowała Nadleśnictwo Borki o stwierdzonym w Leśnictwie Knieja Łuczańska stanowisku sóweczki zwyczajnej, <i>Glaucidium passerinum</i>.</p>	<p>In compartment, where stakeholders reported potential permanent site with the Eurasian pygmy owl, <i>Glaucidium passerinum</i>, the last silvicultural operation was carried out 3 years ago. At the present, the site is monitored by the staff of Borki Forest Enterprise (among other, by ornithologist cooperating with Regional Directorate for Environmental Protection). Site had been known to staff of Borki Forest Enterprise as the site where the Eurasian pygmy owl was observed, however the nesting hollow tree has not been located yet.</p> <p>W wydzieleniu w którym strona trzecia zgłosiła potencjalnie stałe miejsce przebywania sóweczki zwyczajnej, <i>Glaucidium passerinum</i>, ostatni zabieg wykonany był trzy lata temu. Obecnie nie są planowane w wydzieleniu żadne czynności gospodarcze. Wydzielenie to jest obserwowane przez pracowników nadleśnictwa (między innymi przez ornitologa współpracującego z RDOŚ). Miejsce to znane jest pracownikom Nadleśnictwa Borki jako miejsce, w którym obserwowano sóweczkę zwyczajną ale dziupla nie została dotychczas znaleziona.</p>
13	<p>Stakeholders (NGO) informed Borki Forest Enterprise on potential breach of law regarding destruction of protected lichen species - the tree lungwort, <i>Lobaria pulmonaria</i>.</p> <p>Strona trzecia (organizacja pozarządowa) poinformowała Nadleśnictwo Borki o możliwości złamania prawa w zakresie zniszczenia stanowiska chronionego gatunku porostu – granicznika płucnika, <i>Lobaria pulmonaria</i>.</p>	<p>Borki Forest Enterprise was included as sample for the re-assessment audit (RA2016 20) in order to, among others, analyse that issue raised by stakeholder. One out of two days that expert lichenologist and auditor spent in Borki Forest Enterprise was devoted on scrutiny how silvicultural operations are carried out on sites with identified location of the tree lungwort, <i>Lobaria pulmonaria</i> and <i>Thelotrema lepadinum</i>.</p> <p>During document review and discussions held with staff of Borki Forest Enterprise it was ascertained that within Borki Forest Enterprise there are identified roughly 400 sites with the tree lungwort, <i>Lobaria pulmonaria</i> and at least several dozens of <i>Thelotrema lepadinum</i> (excluding nature reserve "Borki"). Both</p>

Nr	Comment / Treść uwagi	Response / Odpowiedź
		<p>lichen species are usually present in abundant populations and individual specimen are in good condition what results from favourable habitat conditions. Abundance of those two lichen species entails exclusion of significant area of forest from any harvesting operations (e.g. Lipowo Rangery – approximately 40% of rangery is excluded from harvesting; Diabla Góra Rangery – approximately 6.5% is excluded from harvesting, including buffer zones and nature reserve).</p> <p>In Knieja Łuczańska Rangery (compartment 39a visited during previous surveillance audit SA2015 14) the tree lungwort, <i>Lobaria pulmonaria</i>, is present on two isolated maple trees left out after harvesting while third specimen is growing on tree left out on regenerated patch. Drastic change in habitat conditions resulted from harvesting and sudden sun exposure has neither significantly deteriorated thallus nor weaken its vitality since harvesting. Similar on other sites where habitat conditions has been altered around trees with the tree lungwort, <i>Lobaria pulmonaria</i>, there were no negative reactions visible on thallus (e.g. compartment 141h and 88b where nest partial harvesting type IIIB was carried out). In compartment 141a the tree lungwort, <i>Lobaria pulmonaria</i>, grows on basis of insolated stem of hornbeam and thallus is in very good conditions.</p> <p>Those examples confirm conclusions from pervious audit (SA2015 14) that the tree lungwort, <i>Lobaria pulmonaria</i>, has wider adaptive abilities to changing habitat conditions than would suggest publications from other countries. Therefore need to monitor of the tree lungwort is justified.</p> <p>RDSF in Białystok signed up the agreement with the University of Warmia and Mazury in Olsztyn regarding mutual cooperation. It forms a basis for long-term monitoring project of the tree lungwort, <i>Lobaria pulmonaria</i>, and associated species within Brocka Wilderness Forest. First stage of the project, which has been implementing in 2016, includes preliminary works (i.e. detail elaboration of monitoring methodology, purchase of needed equipment, financing application etc.). Second stage of the project, scheduled for 2017-2016, includes actual implementation of the monitoring system.</p> <p>CAR 17 was closed out and simultaneously observation 02 is raised to verify further implementation of the second phase of long term monitoring program of the tree lungwort, <i>Lobaria pulmonaria</i>, as well as associated species and their environment in Borecka Wilderness Forest.</p> <p>Do próby audytu (RA2016 20) włączono Nadleśnictwo Borki, między innymi, w celu analizy poniższej uwagi strony trzeciej. Jeden z dwóch dni audytowych w Nadleśnictwie Borki został przeznaczony na sprawdzenie przez audytora i niezależnego eksperta lichenologa sposobu wykonywania prac gospodarczych w wydzieleniach ze stwierdzonymi stanowiskami granicznika płucnika, <i>Lobaria pulmonaria</i> oraz puchlinki ząbkowatej, <i>Thelotrema lepadinum</i>.</p> <p>Podczas przeglądu dokumentów i rozmów z pracownikami Nadleśnictwa stwierdzono, że na obszarze Nadleśnictwa jest około 400 lokalizacji zlokalizowanych stanowisk granicznika oraz co najmniej kilkadziesiąt lokalizacji puchlinki (z wyłączeniem rezerwatu „Borki”). Oba gatunki występują z reguły w bardzo obfitych populacjach, a ich osobniki są zazwyczaj w dobrej kondycji, czemu sprzyjają warunki siedliskowe. Obfitość występowania obu tych gatunków porostów sprawia, że znaczne powierzchnie leśne są wyłączone z normalnej gospodarki leśnej – w leśnictwie Lipowo wyłączenia obejmują 40% powierzchni, a w leśnictwie Diabla Góra</p>

Nr	Comment / Treść uwagi	Response / Odpowiedź
		<p>ok. 6,5% (strefy łącznie z rezerwatem). Nadleśnictwo utworzyło wokół zinwentaryzowanych drzew z granicznikiem płucnikiem i puchlinką ząbkowaną nieformalne strefy ochronne (bez czynności gospodarczych w odległości 50 m od stwierdzonego stanowiska), z których do obecnej chwili RDOŚ utworzyła 53 formalne strefy ochronne.</p> <p>W Leśnictwie Knieja Łuczańska (pododdział 39a wizytowany podczas poprzedniego audytu okresowego SA2015 14) granicznik występuje na dwóch pojedynczych klonach pozostawionych na zrębie oraz na jednym drzewie w odnowionym gnieździe. Drastyczna zmiana warunków siedliskowych w rezultacie wycięcia drzew i odsłonięcia plech granicznika nie spowodowała żadnych istotnych zmian w plechach ani nie osłabiła ich żywotności (po ponad roku wegetacji w zmienionych warunkach). Również w innych lokalizacjach, gdzie zmieniono warunki siedliskowe wokół drzew z granicznikiem, nie stwierdzono żadnych negatywnych reakcji tego porostu (np. pododdział 141h oraz pododdział 88b - wykonana rębnia gniazdowa częściowa IIBU). W pododdziale 141a granicznik występuje na wysokości około 2,5 m od podstawy pnia na grabie rosnącym przy drodze; plecha jest odsłonięta i insolowana, a mimo to jej zdrowotność jest bardzo dobra.</p> <p>Powyższe przykłady potwierdzają wnioski po poprzednim audycie (SA2015 14), że granicznik ma większe możliwości adaptacyjne do zmieniających się warunków siedliskowych niż wskazują dane zawarte w publikacjach z innych krajów. Czynią również zasadnym wniosek o konieczności przeprowadzenia wieloletniego monitoringu tego gatunku.</p> <p>RDLP w Białymstoku podpisała z Uniwersytetem Warmińsko-Mazurskim w Olsztynie porozumienie o współpracy jako podstawę przygotowania wieloletniego projektu monitoringu granicznika, <i>Lobaria pulmonaria</i>, oraz gatunków towarzyszących w Puszczy Boreckiej. Pierwszy etap projektu realizowany w 2016 roku obejmuje prace przygotowawcze (tj. szczegółowe opracowanie metodyki, zakup sprzętu, złożenie wniosków o dofinansowanie itp.). Etap drugi, wyznaczony na lata 2017-2026, obejmuje wdrożenie systemu monitoringu. PDK 17 zostało zamknięte i jednocześnie wniesiona została obserwacja 02 w celu weryfikacji wdrożenia II etapu projektu wieloletniego monitoringu granicznika płucnika, <i>Lobaria pulmonaria</i>, oraz gatunków towarzyszących i ich środowiska w Puszczy Boreckiej.</p>
	Surveillance 1 / Audyt okresowy 1	
	Surveillance 2 / Audyt okresowy 2	
	Surveillance 3 / Audyt okresowy 3	
	Surveillance 4 / Audyt okresowy 4	

14. **RECORD OF COMPLAINTS / REJESTR SKARG**

Nr	Detail / Szczegóły		
	Complaint / Treść skargi:	Date Recorded > Data zapisu	
	No complaints received to date. Nie wniesiono żadnych skarg.		
	Objective evidence obtained/ Uzyskane dowody obiektywne:		
	-		
	Close-out information / Informacja na temat załatwienia skargi:	Date Closed > Data zamknięcia	
	-		

End of Public Summary / Koniec publicznego streszczenia